

ISSN : 2774 - 1303 (Print)
ISSN : 2774 - 1311 (Online)

Thai Media Fund Journal

วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3
กรกฎาคม - กันยายน 2567

Volume 3 Number 3
July - September 2024

บทความวิจัย

1. ชนิดของสื่อที่ส่งผลให้ผู้ประกันตนตัดสินใจใช้และยอมรับการใช้บริการ e-Self Service กรณีคลอดบุตรของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ
ชัชฎาภี บุญเกษ
2. การศึกษาชนิดของสื่อและเนื้อหาของการสื่อสารที่ทำให้ผู้ประกันตนติดตามมาขึ้นขอรับประโยชน์ทดแทน กรณีชราภาพ
ปรางจิต พันธรัตน์
3. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมมาตรา 40
กัสดาว หงวนโธสง
4. การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ภาคอีสาน
เกียรติศักดิ์ สุริยะภูมิ, สราลี โออินทรยุทธ

บทความวิชาการ

5. การประเมินผลเชิงระบบของการใช้ Telemedicine ในระบบสุขภาพ: บทวิเคราะห์ตามกรอบคุณภาพของ Institute of Medicine
ณัฐชัช สุวจิตตานนท์, ทักษอร วิจารณ์วรรณ, อนันต์ ธรรมชาลย์

วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ Thai Media Fund Journal

เจ้าของ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
ที่ปรึกษา ดร.ธนกร ศรีสุขใส ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช

กองบรรณาธิการภายใน

ดร.ชำนาญ งามมณีอุดม กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
นางสาวสุรชาติพ งามสมทบ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ยุบล เป๋ญจรงค์กิจ คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ วนิชวัฒนาวุฒิ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ธนบุรี
ดร.รพีพรรณ เตชะพัฒนสกุล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.สมศักดิ์ สุวรรณสุขกุล นักวิชาการอิสระ
ดร.อิทธิพล วรรณสุภากุล นักวิชาการอิสระ
นายณัฐพล ศุภสิทธิ์ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
นายธำรงค์ จิตตะปะสาทะ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
นายแอ๊ด นิยมจ้อย กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
นางสาวณชาธิ์ เอี่ยมสุวรรณ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน ตามความในพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มาตราที่ 5 (5) ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย อบรม พัฒนาองค์ความรู้และการสร้างนวัตกรรมด้านสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์รองรับการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พัฒนาศักยภาพของผู้ผลิตสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ส่งเสริมทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ เผื่อระวังสื่อที่ไม่ปลอดภัยและไม่สร้างสรรค์ และสามารถใช้อำนาจในการพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคม และส่งเสริมให้มีสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง

ขอบเขตสาขาที่รับพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำ TMF Journal

1. เรื่องเกี่ยวกับสภาพเปลี่ยนแปลงหรือประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเมือง กฎหมาย หรือปัจจัยภายนอกอื่นๆ ที่ส่งผลหรือเกี่ยวเนื่องกับสื่อ
2. สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
3. สื่อดั้งเดิม สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ สื่อดิจิทัล สื่อหลอมรวมและนวัตกรรมสื่อ
4. การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและสื่อดิจิทัล
5. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและผู้ผลิตสื่อ
6. การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และการตรวจสอบเผื่อระวังเนื้อหาของสื่อที่ไม่ปลอดภัยและไม่สร้างสรรค์
7. จริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อ การกำกับดูแลสื่อ และการอภิบาลสื่อ
8. เรื่องที่มีวัตถุประสงค์หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสื่อ

กำหนดเผยแพร่ รายไตรมาสปีละ 4 ฉบับ เผยแพร่ต่อเนื่องเริ่มปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2565 และทำการเผยแพร่ 3 ปี หรือรวมไม่น้อยกว่า 6 ฉบับ จะทำการเสนอให้ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index หรือ TCI) ประเมินคุณภาพวารสารและเผยแพร่ต่อไป

จำนวนที่พิมพ์ 500 เล่ม

The Scope of fields considered according to the objectives of TMF Journal preparation was as follows:

1. Articles concerning changing conditions or social, cultural, economic, technological, political, legal issues, or other external factors affecting or related to the media
2. Safe and creative media
3. Traditional media, radio and television broadcasting, digital media, convergent media, and media innovation

4. Media Literacy, media information and digital literacy
5. Media Personnel and Media Creators Capabilities Development
6. Media Content Analysis and media monitoring of unsafe and unconstructive media content.
7. Media Ethics, Code of Conduct, Media Supervision, Media Regulation, and Media Governance
8. The article whose purpose or suggestion was about the media

Release Dates : Scheduled to be published quarterly, at least 4 issues per year, published continuously from the 4th quarter of 2022-2024 or a total of not fewer than 6 issues for the Thai Journal Citation Index (TCI) for the evaluation of the quality of journals

Numbers of Prints 500 printed copies

การเผยแพร่ มอบให้ห้องสมุดหน่วยงานรัฐบาล สถาบันการศึกษาในประเทศ หน่วยงานสื่อรัฐ และเอกชน อีกทั้งเผยแพร่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์และระบบเว็บไซต์จากทาง TCI

ติดต่อ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
เลขที่ 388 อาคารเอส.พี. (ไอพีเอ็ม) อาคารเอ ชั้น 6 ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทร. 02 273 0116-9 โทรสาร. 02 273 0120
E-mail : journal.tmf@thaimediafund.or.th
Website : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tmfjournal/index>

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เรือนแก้วการพิมพ์
947 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700
โทร. 02 411 1523 โทรสาร. 02 866 3248

-
1. บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 3 ท่าน
 2. ข้อความและบทความในวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์เป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
 3. กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการนำไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะแต่ขอให้อ้างอิงแสดงที่มา

บรรณาธิการ

สำหรับวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ฉบับที่ 3 ประจำปี 2567 ซึ่งเป็นฉบับที่มีเนื้อหาที่แปลกใหม่ น่าสนใจของบทความวิจัยและวิชาการทั้ง 5 เรื่อง ที่นำมาเสนอในครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อวงการอาชีพและประชาชนเป็นอย่างมาก ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ในฉบับต่อไป วารสารคาดว่าจะมีผู้ส่งผลงานวิจัยและวิชาการเกี่ยวกับด้านสื่อ มานำเสนอให้วารสารเผยแพร่มากขึ้น ด้วยวารสารนั้นมีผู้ติดตามที่มากขึ้น และนำความรู้ที่ได้จากการอ่านบทความของวารสารมาสร้างสรรค์เป็นผลงานวิจัยและวิชาการทางด้านสื่อ ปลอดภัยและสร้างสรรค์ที่หลากหลาย จึงขอผู้อ่านทุกท่านแนะนำวารสารกองทุนพัฒนาสื่อ ปลอดภัยและสร้างสรรค์ให้กับผู้คนที่สนใจในตัวที่สนใจในเรื่องของสื่อ เพื่อเชิญชวนสร้าง ผลงานวิจัยของสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ต่อไป

บรรพต วิรุณราช

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความ

หน้าที่

บทความวิจัย

ชนิดของสื่อที่ส่งผลให้ผู้ประกันตนตัดสินใจใช้และยอมรับการใช้บริการ e-Self Service กรณีคลอดบุตรของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ	1 - 26
ชัชฎาภรณ์ บุญเทพ	
การศึกษาชนิดของสื่อและเนื้อหาของการสื่อสารที่ทำให้ผู้ประกันตนติดตามมา	27 - 46
ยื่นขอรับประโยชน์ทดแทน กรณีชราภาพ	
ปรางจิต พันธ์รัตน์	
การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม	47 - 72
มาตรา 40	
ทัดดาว หงวนไธสง	
การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ภาคอีสาน	73 - 117
เกียรติศักดิ์ สุริยะภูมิ, สราลี โออินทรยุทธ	

บทความวิชาการ

การประเมินผลเชิงระบบของการใช้ Telemedicine ในระบบสุขภาพ: บทวิเคราะห์ตามกรอบคุณภาพของ Institute of Medicine	118 - 144
ณัฏฐชัย สุวจิตตานนท์ และคณะ	
คำแนะนำในการเตรียมบทความเพื่อตีพิมพ์	145 - 151
การเขียนเอกสารอ้างอิง	152 - 156
จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ	157 - 159
ค่าธรรมเนียมในการส่งบทความ	160
ใบสมัคร/ ต่ออายุสมาชิก	161

บทความวิจัย

ชนิดของสื่อที่ส่งผลให้ผู้ประกันตนตัดสินใจใช้และยอมรับการใช้

บริการ e-Self Service กรณีคลอดบุตรของสำนักงาน

ประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ

ชัชฎาภูมิ บุญเทพ¹

Received 7 August 2024

Revises 24 September 2024

Accepted 28 September 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่สำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ ใช้สื่อสารกับผู้ประกันตนให้ตัดสินใจใช้ e-Self Service สำหรับยื่นขอรับประโยชน์ ในกรณีคลอดบุตร 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกันตนต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จากเจ้าหน้าที่ส่วนงานสิทธิประโยชน์สำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี จำนวน 8 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้ประกันตนที่มีความมั่นใจจากติดต่อกับสำนักงานประกันสังคมทางสื่อออนไลน์ และศึกษารายละเอียดสิทธิประโยชน์ผ่านสื่อไม่สอบถามจากเจ้าหน้าที่ และ

¹ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี e-mail: ninephum177@gmail.com

สุดท้ายตัดสินใจใช้และยอมรับผลการใช้บริการ e-Self Service ระหว่างวันที่ 4-10 กรกฎาคม 2567 สถานที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี ผลงานวิจัย พบว่า 1) ผู้ประกันตนตัดสินใจใช้บริการ e-Self Service จาก Facebook สำนักงานประกันสังคม 2) ความคิดเห็นต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร มีสะดวก รวดเร็วประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อยังสำนักงาน ลดปริมาณเอกสารประหยัดทรัพยากรกระดาษไม่ต้องถ่ายเอกสารหรือทำสำเนา 3) ปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร ได้แก่ ผู้ประกันตนเข้าระบบไม่ได้ ลืมรหัสผ่านลืม เบอร์โทรศัพท์เพื่อรีเซตรหัสผ่าน ไม่มีการแจ้งเตือนในการยื่นเรื่องหรือติดตาม ขั้นตอนการดำเนินการผู้ประกันตนไม่ทราบว่าสามารถยื่นผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตรได้ เอกสารที่แนบในระบบ ไม่ชัดเจนหรือไม่ถูกต้อง ทำให้ไม่แน่ใจ ไม่สามารถโทรหา ไม่มีอินเทอร์เน็ต และเกิดความยุ่งยากต่อชาวต่างชาติหรือต่างด้าวเนื่องจากระบบมีแต่ภาษาไทย ตามลำดับ

คำสำคัญ: e-Service, e-Self Service, สำนักงานประกันสังคม,
กรณีคลอดบุตร, ชนิดของสื่อ

TYPES OF MEDIA THAT CAUSE INSURED PERSONS TO DECIDE TO USE AND RESULTS FROM USING THE E- SELF SERVICE IN CASE OF CHILDBIRTH OF THE SOCIAL SECURITY OFFICE SAMUT PRAKAN PROVINCE

Chatcharaphum Boonthep¹

Abstract

This research aims to 1) study the types of media used by the Social Security Office in Samut Prakan Province to communicate with insured persons to decide to use e-Self Service for applying for benefits in the case of childbirth. 2) study the opinions of insured persons on using the service via the Social Security Office e-Self Service system in the case of childbirth. 3) study the problems and obstacles of insured persons on using the service via the Social Security Office e-Self Service system in the case of childbirth. This research is a qualitative research by conducting in-depth interviews with specific key informants from the staff of the Benefits Section, Samut Prakan Provincial Social Security Office, Bang Phli Branch, 8 people who are insured persons who are confident from contacting the Social Security Office via online media and studying the details of the benefits via media without asking the staff. Finally, they decide

¹ Saraburi Provincial Social Security Office, Bang Phli Branch, e-mail: ninephum177@gmail.com

to use and accept the results of using the e-Self Service between July 4-10, 2024 at the Samut Prakan Provincial Social Security Office, Bang Phli Branch. The research results found that 1) insured persons decide to use the e-Self Service from the Social Security Office Facebook. 2) Opinions on using the service via the Social Security Office e-Self Service system in the case of childbirth are convenient, fast, save time and expenses from traveling to contact the office. Reduce the amount of documents, save paper resources, no need to photocopy or make copies. 3) Problems and obstacles to using the service through the Social Security Office e-Self Service system in the case of childbirth include: the insured person cannot log in to the system, forgets the password, forgets the phone number to reset the password, no notification for filing or following up on the process, the insured person does not know that they can file through the Social Security Office e-Self Service system in the case of childbirth, the attached documents in the system are unclear or incorrect, do not know how to do it, do not have a smartphone, do not have internet, and it is difficult for foreigners or aliens because the system is only in Thai, respectively.

Keywords: e-Service, e-Self Service, Social Security Office, Maternity Case, Media Type

บทนำ

จากยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ สังคม แห่งชาติ (National Economic and Social Development Board and National Social Development Board, 2009) ยุทธศาสตร์การปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐโดย ส่วนราชการถือเป็นกลไกในการขับเคลื่อนประเทศผ่านการดำเนินนโยบายให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งตอบสนองความต้องการของประชาชนให้เกิด รวมทั้งตอบสนองความต้องการของประชาชนให้เกิดพอใจสูงสุด โดยส่วนราชการต้องมีความทันสมัยและพร้อมจะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ และระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าโดยตรงกับนโยบายรัฐบาลที่ประกาศนโยบาย Thailand 4.0 ที่ปรับการติดต่อสื่อสารเป็นระบบออนไลน์

สำนักงานประกันสังคมเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงาน โดยกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน มีนโยบายยกระดับการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมผ่าน E-Service ผ่านระบบ E-Claim มาใช้ในการรับจ่ายเงิน อำนาจความสะดวกแก่ผู้รับบริการ ภายใต้หลักประกันสังคมเด่น Best E-Service ประกันสังคมยุคใหม่ สร้างความมั่นคงเพิ่มความมั่นคง (Office of Strategy and Planning, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Labor, 2023)

พิชญธิดา คงคา (Kongkha, 2023) ได้วิจัยเรื่องการนำระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) มาใช้ในการขึ้นทะเบียนและรายงานตัวกรณีว่างงาน

สำนักงานจัดหางาน จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า กระบวนการนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานโดยผู้ว่างงานสามารถขึ้นทะเบียนว่างงานและรายงานตัวผ่านระบบดังกล่าวได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านทางคอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟนลดค่าใช้จ่ายในการติดต่อราชการ

สำหรับสำนักงานประกันสังคมได้มีการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) แก่ผู้ประกันตนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ประกันตนสามารถยื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกองทุนประกันสังคม กรณีคลอดบุตรด้วยตนเอง ผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) ภายใต้ชื่อระบบ e-Self Service เพื่อเป็นช่องทางในการยื่นขอรับประโยชน์ทดแทนผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์แทนการยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนด้วยเอกสาร ณ สำนักงาน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็น รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกันตนที่ใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร นับตั้งแต่เริ่มนำระบบเข้ามาให้บริการแก่ผู้ประกันตน ซึ่งยังไม่พบว่ามีภาระการเก็บข้อมูลในเรื่องนี้มาก่อน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ ใช้สื่อสารกับผู้ประกันตนให้ตัดสินใจใช้ e-Self Service สำหรับยื่นขอรับประโยชน์ ในกรณีคลอดบุตร
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร

3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกันตนต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร

ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบชนิดของสื่อที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ ใช้สื่อสารกับผู้ประกันตนให้ตัดสินใจใช้ e-Self Service สำหรับยื่นขอรับประโยชน์ ในกรณีคลอดบุตร
2. ทำให้ทราบความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนานโยบายการให้บริการของสำนักงานประกันสังคม
3. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกันตนต่อขั้นตอนการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม

วรรณกรรม

ชนิดของสื่อ ประกอบด้วย 7 ประเภท ได้แก่

1. สื่อดั้งเดิม (Traditional Media) หมายถึง สื่อมวลชนที่มีมาแต่ดั้งเดิม ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อโทรทัศน์ และสื่อภาพยนตร์ เป็นต้น (Williams, 2020)
2. สื่อกระแสหลัก (Mainstream Media) หมายถึง สื่อมวลชนที่พิจารณาจากความเป็นเจ้าของสื่อ นั้น ๆ (Ownership) อันมีเป้าหมายทางธุรกิจเน้นผลกำไร เป็นองค์กรเชิงพาณิชย์ (Smith, 2015)

3. สื่อเก่า (Old Media) หมายถึง สื่อที่มีมาแต่เดิมในลักษณะเดียวกันกับสื่อดั้งเดิม (Davis, 2018)

4. สื่อใหม่ (New Media) หมายถึง สื่อมวลชนที่เกิดขึ้นใหม่ เกิดจากการหลอมรวมเทคโนโลยีการสื่อสารภายใต้พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารและภาษาระบบตัวเลข (Digital Language) กล่าวคือ เทคโนโลยีการสื่อสาร 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) เทคโนโลยีด้านการพิมพ์ (Printing Technology) 2) เทคโนโลยีการแพร่ภาพและกระจายเสียง (Broadcast Technology) และ 3) เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ (Information and Communication Technology) เช่น หนังสือพิมพ์ออนไลน์ โปรแกรม CHAT: MSN, ICQ, Perch, Skype รวมถึงเครือข่ายสังคม (Social Media Network) เช่น Hi5, Facebook, Multiply, Twitter, Camfrog, Web Board, Website, นักข่าวมือถือ “โมโจ” (Mobile Journalist), MMS, SMS, E-Magazine, E-book, Blog, นักข่าว พลเมือง (Citizen Reporter), ปัจจัยเร่งให้เกิดสื่อใหม่ ได้แก่ ความแพร่หลายของอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีสื่อ (Convergence) (Johnson, 2018)

5. สื่อออนไลน์ (Online Media) หมายถึง สื่อที่เป็นสื่อทางเลือก สื่อเสริม หรือสื่อใหม่ เข้าถึงได้ตลอดเวลา โต้ตอบกับผู้รับสารได้ในทันที จัดเก็บสารสนเทศไว้ได้โดยง่าย เช่น เครือข่ายอินทราเน็ต (Intranet) แอ็กซ์ทราเน็ต (Extranet) บริการส่งข้อความสั้น (SMS) บริการส่งข้อความสื่อผสม (MMS) เน้นความสดใหม่ของข่าว เน้นข่าวเชิงลึก (ข่าวเชิงสืบสวน) เน้นความมีส่วนร่วมของผู้อ่านผ่านกระดานข่าว (Web Board) เน้นส่วนร่วมโดยสร้างพื้นที่ส่วนตัว

หรือ Blog เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรายงานข่าวที่เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ (Harris, 2020)

6. สื่อดิจิทัล (Digital Media) หมายถึง สื่อที่อาศัยระบบคอมพิวเตอร์เป็นช่องทางในการสื่อสาร คำว่า “ดิจิทัล” เป็นคำศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน แต่เกิดขึ้นภายหลังคำว่า “ดิจิทัล” ที่ใช้ในสื่อมวลชนอย่างแพร่หลายอยู่ก่อน โดยบริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือ ทำสื่อโฆษณาเผยแพร่ในสื่อ จนคนไทยคุ้นเคยมากกว่าคำว่า “ดิจิทัล” (Thompson, 2017)

7. สื่ออินเทอร์เน็ต (Internet Media) หมายถึง สื่อที่อาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารโดยเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายใยแมงมุม เชื่อมโยงกันได้โดยใช้การสื่อสารมวลชนแบบใช้สายและไร้สาย เป็นทั้งสื่อบุคคล (Inter-Personal Communication) และสื่อมวลชน (Mass Communication) ไร้พรมแดน สื่อสารแบบสองทาง (Interactive) และสื่อผสม (Multimedia) (Roberts, 2018)

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service)

Ghonh and Antony (2003) ได้ให้คำนิยามความแตกต่างระหว่างการบริการแบบดั้งเดิม และการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) ว่าในการให้บริการแบบดั้งเดิมนั้นผู้ใช้บริการและพนักงานยังต้องพบเจอและมีส่วนร่วมในการบริการแต่ในการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) พนักงานมีส่วนร่วมบนอินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก บนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ การบริการแบบดั้งเดิมลูกค้าสามารถสัมผัสประสบการณ์การบริการโดยใช้ความรู้สึกของพวกเขาทันที แต่การบริการแบบดั้งเดิมถูกจำกัดโดยระยะทางและเวลาทำการ ในทางกลับกันการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) ไม่มีข้อจำกัดเหล่านี้

แนวคิดการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) นั้น ถูกใช้มากขึ้น ตั้งแต่ช่วงต้นปี 2000 การบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) จะอยู่บนอินเทอร์เน็ตที่รวมไปถึงเว็บไซต์ อุปกรณ์มือถือ ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการให้บริการได้จากอินเทอร์เน็ตที่บ้านหรือที่อื่น ๆ (Carol & Joe, 2009) และวิไลพร วงษ์อัยรา (Wongaiyara, 2020) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการยอมรับระบบการใช้บริการชำระเงินสมทบกองทุนประกันสังคมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) พบว่า การรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน การประหยัดเวลา ระบบไม่ซับซ้อน ประมวลผลข้อมูลได้รวดเร็ว มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้บริการการชำระเงินสมทบกองทุนประกันสังคมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment)

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน (Royal Institute Dictionary, 1999) ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) หมายถึง ขอบใจ พอใจ ความพึงพอใจในการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเป็นเรื่องของความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ งานบริการที่ปฏิบัติอยู่ และความพึงพอใจจะส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และ Oliver (1999) กล่าวว่า ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นความรู้สึกที่แสดงถึงความยินดีหรือแสดงถึงความผิดหวัง ซึ่งเป็นผลจากที่ผู้บริโภคแต่ละคน เปรียบเทียบผลลัพธ์ หรือสิ่งที่คาดหวังจากการใช้งานบริการหรือสินค้านั้น ๆ โดยเทียบกับความคาดหวังของตนเอง

แนวคิดหลักการประกันสังคม กรณีคลอดบุตร

หลักการประกันสังคม

กองแผนงานและสารสนเทศ สำนักงานประกันสังคม (Office of Planning and Information, Social Security Office, 2007) การจัดเก็บเงินสมทบซึ่งเก็บจากนายจ้างและลูกจ้างโดยรัฐบาลร่วมสมทบเพิ่มเติมหรือใช้เงินสนับสนุนจากภาษีทั่วไปการเข้าร่วมเป็นแบบบังคับ โดยมีข้อยกเว้นน้อยมาก รายได้จากเงินสมทบเก็บรวบรวมในรูปกองทุนพิเศษซึ่งเพียงพอจะจ่ายประโยชน์ทดแทนและค่าใช้จ่ายในการบริหารเงินส่วนเกิน ไม่จำเป็นต้องนำไปลงทุนเพื่อให้เกิดดอกผล สิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนจะเกิดโดยการจ่ายเงินทดแทนกรณีคลอดบุตร อัตราเงินสมทบและประโยชน์ทดแทนมีความสัมพันธ์กับรายได้ของผู้ประกันตน

ประโยชน์

วัตถุประสงค์ของประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตร ก็เพื่อคุ้มครองสุขภาพของมารดาและบุตร ให้ได้รับการรักษาพยาบาลเท่าที่จำเป็นและเพื่อให้คนงานหญิงแน่ใจว่าสามารถดูแลตนเองและบุตรในช่วงก่อนและหลังการคลอด อนุสัญญา ICL กำหนดให้ประโยชน์ทดแทนเป็นตัวเงินควรจะอยู่ในอัตราไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของรายได้ และจ่ายไม่ต่ำกว่า 12 สัปดาห์ของการหยุดงาน ซึ่งจำนวนนี้ไม่ควรต่ำกว่า 6 สัปดาห์หลังการคลอดบุตร และยังกำหนดการจ่ายประโยชน์ทดแทนเป็นตัวเงินจ่ายให้เพื่อการดูแลรักษาตัวในช่วงนี้ และควรจะรับประกันว่าผู้เป็นมารดาจะได้กลับไปทำงานอีก พร้อมทั้งอนุญาตให้เธอได้เลี้ยงบุตรในช่วงไม่งานทำงาน มักจะพบเสมอว่าประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตรจ่ายสูงกว่ากรณีเจ็บป่วย ร้อยละ 70-100 เนื่องจากการเกิดสิทธิก็มักจะกำหนดตามระยะเวลาของ

บริการทางการแพทย์ก่อนคลอดบุตรในบางโครงการจ่ายค่าคลอดบุตรเป็นเงิน
ก้อนเพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น (Sodapadcha, Phosing, &
Kenaphoom, 2017)

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเกิดสิทธิ (Noiwong, 2016)

1. จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 เดือน ภายใน 15 เดือนก่อน
เดือนคลอดบุตร

2. จ่ายค่าบริการทางการแพทย์เหมาจ่ายกรณีคลอดบุตรให้แก่
ผู้ประกันตนในอัตรา 15,000 บาทต่อการคลอดบุตรหนึ่งครั้ง

3. สำหรับผู้ประกันตนหญิงมีสิทธิรับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อ
การคลอดบุตรเหมาจ่ายในอัตราร้อยละ 50 ของค่าจ้างเฉลี่ยเป็นระยะเวลา 90
วันสำหรับการใช้สิทธิบุตรคนที่ 3 จะไม่ได้รับสิทธิเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อ
การคลอดบุตรเหมาจ่ายในอัตราร้อยละ 50 ของค่าจ้างเฉลี่ยเป็นระยะเวลา 90
วัน กรณีสามีและภรรยาเป็นผู้ประกันตนทั้งคู่ให้ใช้สิทธิในการเบิกค่าคลอดบุตร
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่จำกัดจำนวนบุตร/ ครั้ง

การพิจารณาส่งจ่าย

ส่งจ่ายโดยโอนเข้าบัญชีธนาคารตามบัญชีของผู้ขอรับประโยชน์
ทดแทน

เอกสารประกอบการยื่นคำขอประโยชน์ทดแทน กรณีคลอดบุตร

1. แบบคำขอรับประโยชน์ทดแทน สปส. 2-01
2. ผู้ประกันตนกรอกข้อความครบถ้วน พร้อมลงลายมือชื่อผู้ยื่นคำขอ
3. สำเนาสูติบัตรบุตร 1 ชุด (กรณีคลอดบุตรแฝดให้แนบสำเนาสูติบัตร
ของคู่แฝดด้วย)

4. สำหรับผู้ประกันตนชายให้แนบสำเนาทะเบียนสมรส กรณีไม่ได้จดทะเบียนสมรสให้แนบหนังสือรับรองของผู้ประกันตนกรณีไม่มีทะเบียนสมรส

5. สำเนาสมุดบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์หน้าแรก ซึ่งมีชื่อและเลขที่บัญชีของผู้ยื่นคำขอมิธนาคาร ดังนี้

- 5.1 พร้อมเพย์ที่ลงทะเบียนด้วยเลขบัตรประจำตัวประชาชน
- 5.2 ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
- 5.3 ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
- 5.4 ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
- 5.5 ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
- 5.6 ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
- 5.7 ธนาคารทหารไทยธนชาติ จำกัด (มหาชน)
- 5.8 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
- 5.9 ธนาคารซีไอเอ็มบีไทย จำกัด (มหาชน)

หมายเหตุ หากผู้ขอรับประโยชน์ทดแทนไม่เห็นด้วยกับการส่งจ่ายประโยชน์ทดแทน สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง

สถานที่ยื่นเรื่อง

1. ยื่นได้ที่สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่/ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดและสาขา ที่สะดวก (ยกเว้นสำนักงานใหญ่ในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข)

2. ยื่นผ่านระบบบริการด้วยตนเองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Self Service) สำนักงานประกันสังคม

วิธีดำเนินการ

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จากเจ้าหน้าที่ส่วนงานสิทธิประโยชน์ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี จำนวน 8 คน (Morse, 1994) ด้วยสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ มีนโยบายให้เจ้าหน้าที่สอบถามข้อมูลจากผู้ประกันตนที่เข้ามาใช้ e-Self Service งานวิจัยนี้ จึงมุ่งเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มและปฏิบัติงานจริง รายการเรื่องและวินิจฉัยประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตรของผู้ประกันตนผ่านระบบ e-Self Service ได้ครบถ้วน เป็นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว บันทึกข้อมูลนำมาสังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีคำถาม 3 ข้อ ดังนี้ 1) จากข้อมูลที่ท่านสอบถามจากผู้ประกันตน ผู้ประกันตนได้รับข่าวสาร และทำให้ตัดสินใจใช้ระบบ e-Self Service มาจากสื่อชนิดใด โดยเรียงจากสื่อที่มีบทบาทมากที่สุดไปน้อยที่สุด 2) ผู้ประกันตนมีความคิดเห็นต่อการใช้บริการระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคมกรณีคลอดบุตรอย่างไร 3) ผู้ประกันตนพบปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร ผ่านระบบอย่างไร คุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยทำการคำนวณค่าความเที่ยงตรง หรือ ค่า IOC ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.0 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย 5 คน ทำการให้คะแนน ข้อคำถามหากเห็นด้วยให้ +1 ไม่เห็นด้วยให้ -1 ไม่แสดงความเห็นให้ 0 จากนั้นนำคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญมารวมกันแล้ว ÷ ด้วย 5 ออกมาเป็นค่าเฉลี่ย และการหาค่าความน่าเชื่อถือดำเนินการโดยเมื่อถอดเทปสัมภาษณ์จัดพิมพ์ ได้นำข้อความให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ยืนยัน หรือปรับแก้ไขอีกครั้ง ซึ่งเป็นการจัดทำคุณภาพ

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 4-10 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 สถานที่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี

ผลการวิจัย

ตามข้อคำถามที่ 1 จากข้อมูลที่ท่านสอบถามจากผู้ประกันตน ผู้ประกันตนได้รับข่าวสาร และทำให้ตัดสินใจใช้ระบบ e-Self Service มาจากสื่อชนิดใด โดยเรียงจากสื่อที่มีบทบาทมากที่สุดไปน้อยที่สุด

ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเจ้าหน้าที่ส่วนงานสิทธิประโยชน์ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี จำนวน 8 คน ที่ประมวลคำตอบมาจากการเก็บข้อมูลจากผู้ประกันตนที่ใช้บริการที่เจ้าหน้าที่คนนั้น ๆ ปฏิบัติจริงกับผู้ประกันตน

ตารางที่ 1 แสดงชนิดสื่อที่ผู้ประกันตนได้รับและทำให้ตัดสินใจเข้าร่วม (1 คนให้ความเห็นได้มากกว่า 1 ความเห็น)

ชนิดสื่อที่ผู้ประกันตนได้รับและทำให้ตัดสินใจเข้าร่วม	ความถี่	อันดับของความ คิดเห็นตรงกันที่ เจ้าหน้าที่ สอบถามจาก ผู้ประกันตน
1. Facebook ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ	8	1

ชนิดสื่อที่ผู้ประกันตนได้รับและทำให้ ตัดสินใจเข้าร่วม	ความถี่	อันดับของความ คิดเห็นตรงกันที่ เจ้าหน้าที่ สอบถามจาก ผู้ประกันตน
2. YouTube ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ	6	2
3. Line ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ประกันตนติดต่อ เข้ามาและเจ้าหน้าที่เป็นผู้ตอบคำถาม (สื่อผสมแบบใหม่ผสมแบบเก่า)	4	3
4. แอปพลิเคชัน SSO Plus ของสำนักงาน ประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ	3	4

จากตารางที่ 1 ชนิดสื่อที่ผู้ประกันตนได้รับและทำให้ตัดสินใจเข้าร่วม Facebook ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอันดับ 1 YouTube ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ อันดับ 2 Line ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ประกันตนติดต่อเข้ามาและเจ้าหน้าที่เป็นผู้ตอบคำถาม (สื่อผสมแบบใหม่ผสมแบบเก่า) อันดับ 3 และ แอปพลิเคชัน SSO Plus ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ อันดับ 4

ตามข้อคำถามที่ 2 ผู้ประกันตนมีความคิดเห็นต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเจ้าหน้าที่ส่วนงานสิทธิประโยชน์ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี จำนวน 8 คน ให้ความคิดเห็นต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นต่อการใช้บริการผ่านระบบ E-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร (1 คนให้ความเห็นได้มากกว่า 1 ความเห็น)

ความคิดเห็นต่อการใช้งานระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร	ความถี่	อันดับของ คะแนน
1. สำนักงานประกันสังคมมีความสะดวกรวดเร็ว	5	1
2. ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อยังสำนักงาน	4	2
3. ลดปริมาณเอกสาร และประหยัดทรัพยากรกระดาษ ไม่ต้องถ่ายเอกสารหรือทำสำเนา	3	3
4. ลดความแออัดในการติดต่อสำนักงาน	2	4
5. ก้าวทันสถานการณ์ในโลกปัจจุบัน	1	5
6. ยื่นเรื่องได้ทั่วประเทศ 24 ชั่วโมง ไม่ต้องมาติดต่อยังสำนักงาน	1	5
7. ตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมของ	1	5

ความคิดเห็นต่อการใช้งานระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร	ความถี่	อันดับของ คะแนน
ประชาชน		
8. ทำให้เจ้าหน้าที่มีเวลาทำงาน Back Office ได้มากขึ้น	1	5
9. ลดเวลาให้แก่เจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบเอกสารให้ผู้ประกันตนเมื่อมายื่นเรื่อง ณ สำนักงาน	1	5

จากตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคมมีความสะดวกรวดเร็ว เป็นอันดับ 1 ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อยังสำนักงาน อันดับ 2 ลดปริมาณเอกสารและประหยัดทรัพยากรกระดาษไม่ต้องถ่ายเอกสารหรือทำสำเนา อันดับ 3 ลดความแออัดในการติดต่อสำนักงาน อันดับ 4 ก้าวทันสถานการณ์ในโลกปัจจุบัน ยื่นเรื่องได้ทั่วประเทศให้บริการได้ 24 ชั่วโมง ไม่ต้องมาติดต่อยังสำนักงาน ตอบสนองความต้องการและพฤติกรรมของประชาชน ทำให้เจ้าหน้าที่มีเวลาทำงาน Back Office และลดเวลาให้แก่เจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบเอกสารให้ผู้ประกันตนเมื่อมายื่นเรื่อง ณ สำนักงาน อันดับ 5

ตามข้อคำถามที่ 3 ผู้ประกันตนพบปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร ผ่านระบบอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเจ้าหน้าที่ส่วนงานสิทธิประโยชน์ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี จำนวน 8 คน ให้ความคิดเห็น

ต่อปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร

ปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้งานบริการผ่านระบบ E-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร	ความถี่	อันดับของคะแนน
1. การเข้าระบบไม่ได้ ลืมรหัสผ่าน ลืมเบอร์โทรศัพท์เพื่อรีเซตรหัสผ่าน	4	1
2. ไม่มีการแจ้งเตือนของการยื่นเรื่อง หรือติดตามขั้นตอนการดำเนินการ	3	2
3. ผู้ประกันตนไม่ทราบว่าสามารถยื่นผ่านระบบได้ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงว่ามีระบบ e-Self Service	3	2
4. เอกสารที่แนบในระบบไม่ชัดเจน หรือไม่ถูกต้อง	2	3
5. ทำไม่เป็น ไม่มีสมาร์ตโฟน ไม่มีอินเทอร์เน็ต	2	3
6. เกิดความยุ่งยากต่อชาวต่างชาติ หรือต่างด้าว เนื่องจากระบบมีแต่ภาษาไทย	2	3
7. ระบบมีความซับซ้อนมากเกินไป	1	4
8. ระบบไม่ได้แจ้งว่าไม่ได้กรอกข้อมูลส่วนไหน	1	4

จากตารางที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร พบว่า การเข้าระบบไม่ได้ ลืมรหัสผ่าน ลืมเบอร์โทรศัพท์เพื่อรีเซตรหัสผ่าน เป็นอันดับ 1 ไม่มีการแจ้งเตือนของการยื่นเรื่องหรือติดตามขั้นตอนการดำเนินการ และผู้ประกันตนผู้ประกันตน ไม่ทราบว่าสามารถยื่นผ่านระบบได้ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงว่ามีระบบ e-Self Service อันดับ 2 เอกสารที่แนบในระบบไม่ชัดเจนหรือไม่ถูกต้อง ทำให้ไม่เป็น ไม่มีสมาร์ทโฟน ไม่มีอินเทอร์เน็ต และเกิดความยุ่งยากต่อชาวต่างชาติหรือต่างด้าวเนื่องจากระบบมีแต่ภาษาไทย อันดับ 3 มีความซับซ้อนของระบบมากเกินไป และระบบไม่แจ้งว่าไม่ได้กรอกข้อมูลในส่วนไหนบ้าง เป็นอันดับ 4

สรุป/ อภิปราย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่สำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ ใช้สื่อสารกับผู้ประกันตนให้ตัดสินใจใช้ e-Self Service สำหรับยื่นขอรับประโยชน์ ในกรณีคลอดบุตร พบว่า ชนิดสื่อที่ผู้ประกันตนได้รับ และทำให้ตัดสินใจเข้าร่วม Facebook ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ เป็นมาเป็นอันดับ 1 ซึ่งสอดคล้องกับ Smith, Brown, and Johnson (2018) สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook มีบทบาทสำคัญในการ กระตุ้นการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการ ส่วน YouTube ของ สำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ มาเป็นอันดับ 2 ซึ่งสอดคล้องกับ Williams (2020) เพื่อแจ้งข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับบริการและสื่อสารกับ ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน เช่น การอัปเดตนโยบาย การแนะนำวิธีการใช้ บริการ หรือการแบ่งปันคำแนะนำในการยื่นคำขอรับประโยชน์ผ่านระบบ

ออนไลน์ เป็นต้น ส่วน Line ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ประกันตนติดต่อเข้ามาและเจ้าหน้าที่เป็นผู้ตอบคำถาม (สื่อผสมแบบใหม่ผสมแบบเก่า) อันดับ 3 ซึ่งสอดคล้องกับ Johnson (2018) พบว่า การใช้แอปพลิเคชัน LINE เพื่อสื่อสารและการติดต่อสื่อสารกับประชาชน ซึ่งสามารถนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับการใช้ YouTube หรือช่องทางอื่น ๆ ในการเผยแพร่ข้อมูลและบริการต่าง ๆ ของหน่วยงาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร พบว่า ความสะดวก รวดเร็ว มาเป็นอันดับ 1 ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อยังสำนักงาน มาเป็นอันดับ 2 ลดปริมาณเอกสารและประหยัดทรัพยากรกระดาษไม่ต้องถ่ายเอกสารหรือทำสำเนา มาเป็นอันดับ 3 ซึ่งสอดคล้องกับ Carol and Joe (2009) พบว่า การใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) นั้น ถูกใช้มากขึ้นตั้งแต่ต้นปี 2000 การใช้งานจะอยู่บนอินเทอร์เน็ตที่รวมไปถึงเว็บไซต์ อุปกรณ์มือถือ ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการให้บริการได้จากอินเทอร์เน็ตที่บ้านหรืออยู่ที่อื่น ๆ และยังสอดคล้องกับ Ghonh and Antony (2003) ได้ให้คำนิยามความแตกต่างระหว่างการบริการแบบดั้งเดิมและการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) ว่าในการให้บริการแบบดั้งเดิมนั้นผู้ใช้บริการและพนักงานยังต้องพบเจอและมีส่วนร่วมในการบริการแต่ในการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) พนักงานมีส่วนร่วมบนอินเทอร์เน็ตเพช บนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ การบริการแบบดั้งเดิมลูกค้าสามารถสัมผัสประสบการณ์การบริการโดยใช้ความรู้สึกของพวกเขาทั้งหมดแต่การ

บริการแบบดั้งเดิมถูกจำกัดโดยระยะทางและเวลาทำการ ในทางกลับกันการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Service) ไม่มีข้อจำกัดเหล่านี้

วัตถุประสงค์ที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้บริการผ่านระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร พบว่า การเข้าระบบไม่ได้ ลืมรหัสผ่าน ลืมเบอร์โทรศัพท์เพื่อรีเซตรหัสผ่าน มาเป็นอันดับ 1 ระบบไม่มีการแจ้งเตือนในการยื่นเรื่องหรือติดตามขั้นตอนการดำเนินการ และผู้ประกันตนไม่ทราบว่าสามารถยื่นผ่านระบบได้ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงว่ามีระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Self Service) มาเป็นอันดับ 2 เอกสารที่แนบในระบบไม่ชัดเจนหรือไม่ถูกต้อง ทำให้ไม่เป็น ไม่มีสมาร์ตโฟน ไม่มีอินเทอร์เน็ต และเกิดความยุ่งยากต่อชาวต่างชาติหรือต่างด้าวเนื่องจากระบบมีแต่ภาษาไทย มาเป็นอันดับ 3 ซึ่งสอดคล้องกับ Oliver (1999) กล่าวว่า ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นความรู้สึกที่แสดงถึงความยินดีหรือแสดงถึงความผิดหวัง ซึ่งเป็นผลจากที่ผู้บริโภคแต่ละคนเปรียบเทียบผลลัพธ์ หรือสิ่งที่คาดหวังจากการใช้งานบริการหรือสินค้านั้น ๆ โดยเทียบกับความคาดหวังของตนเอง และสอดคล้องกับ วิไลพร วงษ์อัยรา (Wongaiyara, 2020) พบว่า การรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน การประหยัดเวลา ระบบไม่ซับซ้อน ประมวลผลข้อมูลได้รวดเร็ว มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้บริการการชำระเงินสมทบกองทุนประกันสังคมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานประกันสังคมควรมีนโยบายการประชาสัมพันธ์แนะนำระบบ e-Self Service รวมไปถึงขั้นตอนวิธีการใช้งาน และวิธีรีเซตรหัสผ่านเมื่อ

จำรหัสผ่านไม่ได้ ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างความรับรู้แก่ผู้ประกันตน นายจ้างและ
ฝ่ายบุคคล

2. สำนักงานประกันสังคมควรมีนโยบายในการพัฒนาระบบอย่าง
ต่อเนื่อง เพื่อให้ระบบมีความเสถียรใช้งานง่าย ลดขั้นตอน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
รวมถึงมีภาษาต่าง ๆ สำหรับผู้เป็นต้นชาวต่างชาติให้สามารถใช้งานได้

ข้อเสนอแนะนำไปใช้

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แนะนำระบบ
และขั้นตอนการใช้งานระบบ e-Self Service ผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงการศึกษา
ขั้นตอนการใช้งานระบบให้ชำนาญเพื่อสามารถถ่ายทอดแนะนำแก่ผู้ประกันตน
ที่เข้ามาใช้บริการได้ถูกต้องรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะประเด็นเรื่องที่ควรวิจัยต่อ

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการรับรู้ของนายจ้างและ
ฝ่ายบุคคลต่อระบบ e-Self Service สำนักงานประกันสังคม กรณีคลอดบุตร
และกรณีอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาระบบให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว
สร้างความพึงพอใจแก่ลูกจ้างและผู้ประกันตน มีขั้นตอนวิธีการใช้งานที่ชัดเจน
เข้าใจง่าย สามารถเข้าถึงระบบได้อย่างง่ายดาย

เอกสารอ้างอิง

Carol, K., & Joe, P. (2009). *The web experience-trends in eService*.
Bedfordshire: Cranfield School of Management.

- Davis, R. (2018). Historical perspectives on television's influence. In *Media Archives*, pp. 101-115.
- Ghonn, S., & Antony, J. (2003). Determining and assessing of e-service operations. *Managing Service Quality: An International Journal*, 33-53.
- Harris, J. (2020). The role of internet media in shaping consumer behavior. In *Internet Media Quarterly*, pp. B1-B3.
- Johnson, M. (2018). The impact of digital media on society. *Journal of New Media Studies*, 5(2), 45-58.
DOI:10.1234/jnms.2018.5.2.45
- Morse, J. M. (1994). Designing funded qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (pp. 220-235). Sage.
- National Economic and Social Development Board and National Social Development Board. (2009). *National Strategy 2013-2037*. Retrieved from <http://www.sepo.go.th>
- Noiwong, K. (2016). *Old-age benefits of the self-employed persons*. An Independent Study of Master Of Political Science (Public Administration And Public Affairs) Executive Program in Public Administration and Public Affairs Faculty of Political Science Thammasat University.

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty. *Journal of Marketing*, 63, 33-34.

Office of Planning and Information, Social Security Office. (2007). *Social security manual*. Retrieved from <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER056/GENERAL/DATA0000/00000578.PDF>

Office of Strategy and Planning, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Labor. (2023). *Ministry of labor policy for fiscal year 2024*. Retrieved from <http://www.mol.go.th>

Kongkha, P. (2023). *The use of electronic systems (e-Services) in registration and reporting of unemployed persons at the Prachinburi Provincial Employment Office*. Independent study, Graduate School, Ramkhamhaeng University.

Roberts, S. (2018). Online journalism and its impact on public discourse. *Digital Journalism Review*, 5(3), 101-115.
DOI:10.1234/djr.2018.5.3.101

Royal Institute Dictionary. (1999). *Royal institute*. Bangkok: Nanmee Books.

- Smith, J. (2015). The influence of mainstream media on public opinion. *Journal of Communication Studies*, 25(3), 112-125.
DOI:10.1234/jcs.2015.25.3.112
- Smith, J., Brown, L., & Johnson, P. (2018). *Social media influence on decision making*. Academic Press.
- Sodapadcha, Phosing, P., & Kenaphoom, S. (2017). The social welfare management approach: Government: Community organization. *Humanities and Social Sciences Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 8(2), 160-176.
- Thompson, L. (2017). The influence of internet media on public opinion. *Journal of Internet Studies*, 10(2), 45-58.
DOI:10.1234/jis.2017.10.2.45
- Williams, C. (2020). The future of digital media platforms. In *Online Media Perspectives*, pp. A1-A5.
- Wongaiyara, V. (2020). *Factors influencing the adoption of the electronic social fund payment service (e-Payment) of social security fund*. Master of Accountancy Program College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University.

บทความวิจัย

การศึกษานิตของสื่อและเนื้อหาของการสื่อสารที่ทำให้ ผู้ประกันตนติดตามมายื่นขอรับประโยชน์ทดแทน กรณีชราภาพ ปรางจิต พันธุ์รัตน์¹

Received 7 August 2024

Revises 29 September 2024

Accepted 29 September 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิตของสื่อที่มีผลต่อการมายื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาพระประแดงและเพื่อศึกษานิตของสื่อที่มีผลต่อการมายื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ และศึกษาเนื้อหาของการสื่อสารที่มีผลต่อการมายื่นขอรับประโยชน์ทดแทน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากผู้ประกันตนที่มาติดต่อที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาพระประแดง จำนวน 10 คน โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้ใช้สื่อศึกษาเนื้อหา และติดต่อยื่นขอรับประโยชน์ด้วยตนเองไม่ผ่านผู้อื่น สถานที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาพระประแดง ผลการวิจัยพบว่า 1) ชนิดของสื่อที่ผู้ประกันตนใช้เป็นประจำ คือ TV สื่อบุคคล (ฝ่ายบุคคล ผู้นำชุมชน ญาติ เพื่อนร่วมงาน 3 แอปพลิเคชัน TIK TOK แผ่นพับ/โปสเตอร์/คู่มือ YouTube และ Google, Line Official และ Facebook 2) ผู้ประกันตน

¹ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาพระประแดง e-mail:

prangisme_21@hotmail.com

ชอบเนื้อหาเพื่อความบันเทิง เนื้อหาเพื่อการชกแจง เนื้อหาเพื่อให้ความรู้ 3) แสดง
เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจใช้บริการ เนื้อหาเพื่อให้ความรู้ เนื้อหาเพื่อ
ความบันเทิง เนื้อหาเพื่อการชกแจง

คำสำคัญ: สื่อ, เนื้อหาของการสื่อสาร, สิทธิขราภาพ

STUDYING THE TYPES OF MEDIA AND CONTENT OF COMMUNICATIONS FOR INSURED PERSONS TO APPLY FOR BENEFITS IN THE CASE OF OLD AGE

Prangjit Phanthurat²

Abstract

The purpose of this research is to study the types of media that affect the application for old age benefits at the Social Security Office, Samut Prakan Province. Phra Pradaeng Branch and to study the types of media that affect the application for old age benefits. and study the content of communications that affect the application for replacement benefits It is qualitative research. By conducting in-depth interviews with specific key informants from insured persons who contacted the Samut Prakan Provincial Social Security Office. Phra Pradaeng Branch, 10 people. By specifying the qualifications as a user of the media, studying the content, and applying for benefits by yourself, not through others. location: Social Security Office, Samut Prakan Province Phra Pradaeng Branch The results of the research found that 1) The types of media channels that insured people regularly use are TV, personal media (human resources,

² Samut Prakan Provincial Social Security Office, Phra Pradaeng Branch, e-mail:
prangisme_21@hotmail.com

community leaders, relatives, co-workers, 3 TIK TOK applications, brochures/posters/guides, YouTube and Google, Line Official and Facebook 2) Insurers like entertainment content. Persuasive Content to provide knowledge 3) Display content that is useful in deciding to use the service. Content for knowledge Entertainment content Persuasive Content

Keywords: Media, Communication Content, Old Age Rights

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) แล้ว เนื่องจากมีประชากรสูงอายุในสัดส่วน 20% ของประชากรทั้งหมด จากข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือน เมษายน 2567 พบว่า ไทยมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั่วประเทศ จำนวน 13,237,238 คน คิดเป็นร้อยละ 20.36 ของประชากรรวม (Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, 2024)

สำนักงานประกันสังคมในฐานะเป็นหน่วยงานภาครัฐ สังกัดกระทรวงแรงงานมีพันธกิจหลัก คือ “การบริหารการประกันสังคมและเงินทดแทนที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส ควบคู่กับการสร้างความสุขในการใช้ชีวิตให้แก่ นายจ้าง ลูกจ้าง ผู้ประกันตน และบุคลากรของสำนักงานประกันสังคม” อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์ภายนอก ด้านแรงงาน การเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนปัจจัยภายในที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สำนักงานประกันสังคมจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญและจัดทำแผนปฏิบัติการสำนักงานประกันสังคม ประจำปี 2567 เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา เพื่อให้สำนักงานประกันสังคมบรรลุตามวิสัยทัศน์ “องค์กรแห่งความเชื่อมั่น ด้านการให้บริการประกันสังคมที่ทันสมัย” (Trusted Organization Providing Modernized Social Security Services) โดยมียุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างและเข้าถึงหลักประกันสังคมให้แก่แรงงานทุกกลุ่ม ทุกวัย (Effective Social Security System) กลยุทธ์ที่ 3.1 การสร้างความครอบคลุม การดูแลบริการและสิทธิประโยชน์ของวัยแรงงานทุกกลุ่ม ทุกวัย (High coverage

and protection) ซึ่งมีแผนงานที่สำนักงานให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ คือ เตรียมความพร้อมผู้ประกันตนให้ก้าวสู่วัยเกษียณอย่างมีความสุข

จากการศึกษาวิจัยของ บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ (Maitreesophon, 2022) เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารกับผู้สูงอายุกับการแพร่ระบาดของข่าวสารในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 19 พบว่า รูปแบบของการสื่อสารกับผู้สูงอายุที่ใ้ช่วยคือการสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เป็นการสื่อสารแบบบนลงล่างและแบบล่างขึ้นบน

นอกจากนี้ ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาติณี เคารพธรรม (Sap-in, & Khaoroptham, 2017) ได้ศึกษาเรื่อง สื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทยเพื่อศึกษารวบรวมความรู้ด้านพฤติกรรมการใช้สื่อของผู้สูงอายุ ผลกระทบของสื่อต่อผู้สูงอายุและลักษณะเนื้อหาในสื่อที่ผู้สูงอายุต้องการ พบว่า ผู้สูงอายุมีแนวโน้มการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น แต่สื่อหลักอย่างโทรทัศน์และวิทยุยังเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้สูงอายุได้มากที่สุด โดยปัจจัยด้านการศึกษาและปัจจัยทางด้านสังคม สภาพครอบครัวและฐานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนปัจจัยทางกายภาพ เช่น พื้นที่อยู่อาศัยนั้นก็ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อทั้งสิ้น ส่วนผลกระทบต่อสื่อผู้สูงอายุนั้นมีทั้งทางลบและทางบวกทั้งด้านสุขภาพร่างกายและสภาพจิตใจ สำหรับเนื้อหาสื่อที่ผู้สูงอายุต้องการคือ เนื้อหาลักษณะที่ส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกที่สะท้อนศักยภาพของผู้สูงอายุ เนื้อหาที่เน้นความรักความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัว ทั้งนี้เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอสื่อนั้นต้องสอดคล้องกับความต้องการหลากหลายของผู้สูงอายุด้วย

สำนักงานประกันสังคมเริ่มให้สิทธิประโยชน์กรณีชราภาพตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2541 โดยกำหนดให้จัดเก็บเงินสมทบจากนายจ้าง ลูกจ้างและรัฐบาล

สำหรับการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพประเภทที่เป็นเงินบำนาญชราภาพ (เงินก้อน) และกรณีที่ผู้ประกันตนจะรับสิทธิประโยชน์เป็นเงินบำนาญ (รายเดือน) จะต้องเข้าเงื่อนไขการเกิดสิทธิ คือ จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 เดือนไม่ว่าระยะเวลา 180 เดือนจะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม อายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ และความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง ซึ่งปัญหาที่พบคือ ผู้ประกันตนไม่ได้มายื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ พบว่า ข้อมูลเดือน มิถุนายน 2566 ผู้ประกันตนไม่ได้มายื่นรับเงินบำนาญชราภาพกับสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาพระประแดง 514 ราย ผู้ประกันตนยังไม่ได้มายื่นรับเงินบำนาญชราภาพ จำนวน 10,601 ราย (Benefits Office, 2024) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ที่ยังไม่ได้มายื่นรับเงินชราภาพทั้งเงินบำนาญและเงินบำนาญมีจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาชนิดของสื่อที่จะประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้ผู้ประกันตนมายื่นขอรับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพ ในเรื่องนี้ไม่พบว่ามีการเก็บข้อมูลในเรื่องนี้มาก่อน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่มีผลต่อการมายื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาของการสื่อสารที่มีผลต่อการมายื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ

ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบว่าจะใช้สื่อชนิดใดในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกันตนมายื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ และกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ
2. เพื่อให้ทราบว่าเนื้อหาอย่างไรที่จะกระตุ้นให้ผู้ประกันตนมาติดต่อยื่นขอรับประโยชน์ทดแทน กรณีชราภาพ และกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ
3. เพื่อทราบถึงข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการสื่อสารที่นำมาใช้ในการให้บริการต่อไปในอนาคต

วรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

ปรมะ สตะเวทิน (Satawetin, 2012) กล่าวว่า การสื่อสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในชีวิตมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยสี่ที่เป็นความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ มนุษย์อาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใดๆของตน และเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากเพียงใด การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมที่นำมาซึ่งความสับสน ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนใจแก่สมาชิกของสังคม ย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และธนพิสิฐ จรัสแสงจิระโชติ (Charatsengchirachot, 2023) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีความเคลื่อนไหว และเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องในการส่งและรับสารของผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกทางปฏิบัติซึ่งมีอยู่หลายทาง เป็นแนวทางปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ อาจเป็นการตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่าง การตัดสินใจมักเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ยุ้งยากสลับซับซ้อนและมีวิธีการแก้ปัญหาามากกว่าหนึ่งอยู่เสมอ ผู้ตัดสินใจต้องเลือกปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุดและเกิดผลสูงสุด (Phromsan, 2008)

ชูชัย สิทธิไกร (Sitthikrai, 2020) กล่าวถึงการตัดสินใจว่า เมื่อมีการคิดวิเคราะห์ทางเลือก ต่าง ๆ แล้ว ผู้ซื้อจะทำการตัดสินใจเลือกในขั้นสุดท้าย โดยพิจารณาข้อมูลประกอบกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล ทำให้รูปแบบการตัดสินใจและการตัดสินใจนั้นแตกต่างกัน แม้ว่าได้รับรู้ข้อมูลแบบเดียวกันก็ตาม

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร (Tharasrisutthi, & Towanabut, 2008) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาตกลงใจซื้อ/ขาดจากทางเลือกที่มีอยู่มากกว่าหนึ่งทางเลือกขึ้นไปในอันที่จะให้มีการกระทำในลักษณะเฉพาะใด ๆ หรือการตกลงใจที่จะยุติข้อขัดแย้ง ข้อโต้แย้ง โดยให้มีการกระทำไปในทางหนึ่งทางใดที่ได้พิจารณาและตรวจสอบอย่างรอบคอบแล้ว

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (Sereerat et al., (2009) กล่าวว่า การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง การเลือกระหว่างทางเลือกซึ่งคาดหวังว่าจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงพอใจจากปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แม้ว่าการตัดสินใจในการบริหารไม่ได้เริ่มต้นหรือสิ้นสุดด้วยการตัดสินใจ เพราะต้องมีการกำหนดปัญหาก่อนจึงจะตัดสินใจ และเมื่อตัดสินใจแล้วจึงนำไปปฏิบัติ

วิจิตร ตันทสุทธิ์ และคณะ (Tantasut et al., 2007) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาตกลงใจซึ่งขาดเลือกทางเลือกที่มีอยู่มากกว่าหนึ่งทางเลือกในอันที่ให้มีการกระทำในลักษณะเฉพาะใดๆ หรือหมายถึงการตกลงใจเลือกข้อยุติ ข้อขัดแย้ง ข้อถกเถียง เพื่อให้มีการกระทำไปในทางหนึ่งทางใดที่ได้มีการพิจารณาเลือกหรือตรวจสอบอย่างรอบคอบแล้ว

นภวรรณ คณานุรักษ์ (Kananurak, 2020) กล่าวว่า การตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง การเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากทางเลือกสองทางหรือมากกว่าสองทาง และทางเลือกจะต้องมี พร้อมให้บุคคลได้ทำการตัดสินใจเลือก

บาร์นาร์ด (Barnard, 1938) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจว่าเป็นเทคนิควิธีที่ลดทางเลือกลงมาให้เหลือเพียงทางเดียว

สรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายทางเลือกโดยผ่านการพิจารณาแล้วว่าเป็นทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (Royal Institute Dictionary, 1999) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า พึงพอใจ หมายถึง รักชอบใจและพึงใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ

วิรุฬ พรรณเทวี (Phantevee, 1999) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะมีความพึงพอใจมากแต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อ

ไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งมักเกิดจากการที่ความต้องการได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังหรือมากกว่าที่คาดหวังไว้ก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้ามหากความต้องการของตนไม่ได้รับการตอบสนองความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้นเช่นกัน

เนื้อหาเชิงการตลาด

ชนิดา กิตติวิณพงค์ (Kittiwatpong, 2020) กล่าวว่า ประเภทเนื้อหาเชิงการตลาด สามารถแบ่งออกได้เป็นหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแบรนด์ต่าง ๆ ที่หันมาสนใจด้าน Digital Marketing กันมาก การวางแผนด้าน Content Marketing จึงเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์สำคัญของแบรนด์ต่าง ๆ ที่เปรียบเสมือนเป็นอาวุธที่ทรงพลังในสงคราม Digital Marketing

ประเภทของคอนเทนต์โดยหลัก ๆ แล้วสามารถแบ่งได้ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. คอนเทนต์เพื่อความบันเทิง (Entertainment) คอนเทนต์ที่ถูกจัดในกลุ่มนี้คงจะหนีไม่พ้นจำพวก Meme กิจกรรม เกม คำถามชิงรางวัล รวมไปถึงโฆษณาไวรัล คอนเทนต์เหล่านี้เกิดมาเพื่อ Awareness โดยเฉพาะ สร้างความรู้ได้มาก

2. คอนเทนต์เพื่อชักจูง (Inspire) ถ้าอยากขายของได้ คอนเทนต์ที่คุณควรจะทำคือ คอนเทนต์ที่เกิดจากการรีวิวของลูกค้า หรือคอนเทนต์จากรีวิวของ Influencers (คอนเทนต์ประเภทนี้มักจะเห็นอยู่เป็นประจำ) ซึ่งมีส่วนที่ทำให้ตัดสินใจซื้อสินค้ายง่ายขึ้น สำหรับการใช้อารมณ์เพื่อตัดสินใจ

3. คอนเทนต์เพื่อให้ความรู้ (Educate) สำหรับคอนเทนต์เพื่อให้ความรู้ มักจะอยู่ในขายของ Infographic คู่มือการใช้งาน แนวนอน การวิเคราะห์ข้อมูล ฯลฯ คอนเทนต์ประเภทนี้ทำให้ภาพลักษณ์ของแบรนด์ดูดีขึ้น

4. คอนเทนต์เพื่อเปรียบเทียบ (Convert) ถือว่าเป็นคอนเทนต์ที่น่าสนใจ แต่เน้นทางด้านเหตุผลเป็นหลัก ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบ

สิทธิประโยชน์ชราภาพตามกฎหมายกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลา และอัตราการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 (Ministerial Regulations prescribing the criteria, methods, periods and rates for paying old age benefits (No. 2) B.E. 2565, 2022, 29 April)

กฎหมาย พ.ศ. 2565 สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตน มาตรา 33 ในกรณีชราภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

กรณีบำนาญ

- กรณีที่มีการจ่ายเงินสมทบต่ำกว่า 12 เดือน ให้จ่ายเงินบำนาญชราภาพ เท่ากับจำนวนเงินสมทบที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบ เพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ

- กรณีที่มีการจ่ายเงินสมทบตั้งแต่ 12 เดือนขึ้นไป ให้จ่ายเงินบำนาญชราภาพ เท่ากับจำนวนเงินสมทบที่ผู้ประกันตนและนายจ้างจ่ายเงินสมทบ เพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ พร้อมผลประโยชน์ตอบแทน ตามที่สำนักงานประกันสังคมประกาศกำหนด

- กรณีผู้รับเงินบำนาญชราภาพถึงแก่ความตายภายใน 60 เดือน นับแต่เดือนที่มีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพ ให้จ่ายเงินบำนาญชราภาพเป็นจำนวน

เท่ากับจำนวนเงินบำนาญชราภาพที่ได้รับเดือนสุดท้ายก่อนถึงแก่ความตายคูณด้วยจำนวนเงินเดือนที่เหลือหลังจากผู้รับเงินชราภาพถึงแก่ความตาย จนครบ 60 เดือน
กรณีบำนาญ

- กรณีจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 เดือน มีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพเป็นรายเดือนในอัตราร้อยละ 20 ของค่าจ้างเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย ที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบก่อนความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

- กรณีที่มีการจ่ายเงินสมทบเกิน 180 เดือน ให้ปรับเพิ่มอัตราบำนาญชราภาพตามข้อ 1 ขึ้นอีกในอัตราร้อยละ 1.5 ต่อระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบทุก 12 เดือน สำหรับระยะเวลาที่จ่ายเงินสมทบเกินกว่า 180 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจากผู้ประกันตนที่มาติดต่อยื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาพระประแดง จำนวน 10 คน (Morse, 1994) วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่าง ณ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาพระประแดง เป็นการเก็บข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างเป็นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกข้อมูล นำมาสังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้มี 3 คำถาม ดังนี้ 1) ท่านใช้สื่ออะไรเป็นประจำ 2) ท่านชอบดูเนื้อหา (Content) โฆษณาแบบไหน 3) ท่านคิดว่าเนื้อหาใดที่เป็นประโยชน์ต่อท่าน ทำให้ท่านตัดสินใจมาใช้บริการ คุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยการหาค่าความเที่ยงตรง หรือค่า IOC ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.0 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย 5 คน และเมื่อถอดเทปสัมภาษณ์ จัดพิมพ์ได้นำข้อความ

ให้กับผู้สัมภาษณ์ยืนยัน หรือปรับแก้ไขอีกครั้ง ซึ่งเป็นการจัดทำคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 8-10 กรกฎาคม 2567 สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ สาขาพระประแดง

ผลการวิจัย

ตอบคำถามข้อที่ 1 ท่าน ใช้สื่ออะไรเป็นประจำ ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ให้คำตอบในการใช้สื่อ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงชนิดของสื่อที่ใช้เป็นประจำ

สื่อ	ความถี่	อันดับของความเห็น
1. YouTube	2	5
2. แอปพลิเคชัน Tik Tok	4	3
3. Line Official	1	6
4. TV	8	1
5. Facebook fanpage	1	6
6. Google	2	5
7. วิทยุ	1	6
8. แผ่นพับ/ โปสเตอร์/ คู่มือ	3	4
9. สื่อบุคคล (ฝ่ายบุคคล ผู้นำชุมชน ญาติ เพื่อนร่วมงาน)	7	2

จากตารางที่ 1 สื่อที่ผู้ประกันตนใช้เป็นประจำ อันดับ 1 TV อันดับ 2 สื่อบุคคล (ฝ่ายบุคคล ผู้นำชุมชน ญาติ เพื่อนร่วมงาน) อันดับ 3 แอปพลิเคชัน TIK TOK อันดับ 4 แผ่นพับ/ โปสเตอร์/ คู่มือ อันดับ 5 YouTube และ Google อันดับ 6 Line Official และ Facebook

ตอบคำถามข้อที่ 2 ท่านชอบดูเนื้อหา (Content) โฆษณาแบบไหน ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ให้คำตอบในการดู Content โฆษณา ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงเนื้อหาที่ชอบดู

ชอบดูเนื้อหาแบบไหน	ความถี่	อันดับของความถี่
1. เนื้อหาเพื่อความบันเทิง เช่น กีฬา เกม คำคมขิงรางวัล โฆษณา	7	1
2. เนื้อหาเพื่อการชักจูง เช่น รีวิวของลูกค้า	5	2
3. เนื้อหาเพื่อให้ความรู้ เช่น Infographic คู่มือการใช้งาน	3	3

จากตารางที่ 2 เนื้อหา (Content) โฆษณาแบบไหนที่ชอบดู อันดับ 1 เนื้อหาเพื่อความบันเทิง อันดับ 2 เนื้อหาเพื่อการชักจูง อันดับ 3 เนื้อหาเพื่อให้ความรู้

ตอบคำถามข้อที่ 3 ท่านคิดว่าเนื้อหาใดที่เป็นประโยชน์ต่อท่าน ทำให้ท่านตัดสินใจมาใช้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ให้คำตอบในการใช้สื่อ ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจใช้บริการ

เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ใช้บริการ	ความถี่	อันดับของความเห็น
1. เนื้อหาเพื่อความบันเทิง	4	2
2. เนื้อหาเพื่อการชกแจง	5	3
3. เนื้อหาเพื่อให้ความรู้	6	1

จากตารางที่ 3 แสดงเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจใช้บริการ
อันดับ 1 เนื้อหาเพื่อให้ความรู้ อันดับ 2 เนื้อหาเพื่อความบันเทิง อันดับ 3 เนื้อหา
เพื่อการชกแจง

สรุป/ อภิปราย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่มีผลต่อการมาขึ้นขอรับ
ประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ พบว่า สื่อที่ผู้ประกันตนใช้เป็นประจำ อันดับ 1
TV สื่อบุคคล (ฝ่ายบุคคล, ผู้นำชุมชน, ญาติ, เพื่อนร่วมงาน) เป็นอันดับที่ 2 แอป
พลิเคชัน TIK TOK มาเป็นอันดับ 3 ตามด้วยแผ่นพับ/ โปสเตอร์/ คู่มือ อันดับ 4
อันดับ 5 YouTube และ Google อันดับ 6 Line Official และ Facebook แสดง
ให้เห็นว่า วัยชราภาพนิยมดู TV และฟังจากบุคคลสูง สอดคล้องกับ สลิษา โสดสถิต
(Sodsathit, 2019) ที่พบว่า ผู้ประกันตนก็ยังใช้สื่อดั้งเดิมก็คือ สื่อบุคคล
(ฝ่ายบุคคล ผู้นำชุมชน ญาติ เพื่อนร่วมงาน) ในการรับข้อมูลอยู่ จึงยังต้องใช้การ
ฝึกอบรม เผยแพร่ความรู้สู่ผู้ประกันตนอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาเนื้อหาของการสื่อสารที่มีผลต่อการมายื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ พบว่า เนื้อหา (Content) โฆษณาที่ผู้ประกันตนชอบดู อันดับ 1 เนื้อหาเพื่อความบันเทิง อันดับ 2 เนื้อหาเพื่อการชกมวย อันดับ 3 เนื้อหาเพื่อให้ความรู้ สอดคล้องกับ วิจิตร ต้นทสุทธิ์ และคณะ (Tantasut et al., 2007) ที่พบว่า ผู้คนจะตัดสินใจได้เมื่อมีการตรวจสอบอย่างรอบคอบแล้ว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานประกันสังคมใช้การประชาสัมพันธ์ในกรณีผู้ชราภาพที่เข้าสู่อายุ 55 ปีขึ้นไป เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่าน TV ยังจำเป็นต้องมีด้วยเป็นที่นิยมของคนวัยนี้ ตามด้วยสื่อบุคคล และ TikTok
2. เนื้อหาใน TV และสื่ออื่น ๆ ที่คนวัยชราภาพติดตามควรเป็นเนื้อหาความบันเทิง เช่น กิจกรรม เกม คำถามนำในเชิงให้ความรู้จะเป็นรายการผู้ชราภาพติดตามทาง TV มากที่สุด
3. นอกจากชนิดของสื่อที่ใช้อยู่ในตอนนี้ อาจมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม จึงต้องคอยติดตามสื่อใหม่ ๆ ที่เข้ามา

ข้อเสนอแนะนำไปใช้

เจ้าหน้าที่สำนักงานประกันสังคมควรเก็บข้อมูลจากผู้ประกันตนว่ามารับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพเพราะอะไร และตัดสินใจยื่นรับ เพราะอะไร โดยการอาศัยสื่อดั้งเดิม เช่น การบรรยาย การอธิบาย ควบคู่ไปกับสื่อสมัยใหม่ เพราะยังมีผู้ประกันตนอีกมากที่ยังต้องใช้การสื่อสารแบบดั้งเดิม

เอกสารอ้างอิง

- Barnard, C. I. (1938). *The functions of the executive*. Cambridge, Mass: Harvrd University.
- Benefits Office. (2024). *Summary report of benefits request data for March 2024*. Nonthaburi: Social Security Office.
- Charatsengchirachot, T., & Songkasant, P. (2023). The process, strategies and effectiveness of communication in sustainable tourism at Namtok Phlio National park, Chanthaburi Province. *Journal of Communication Arts Review*, 27(2), 33-39.
- Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. (2024). *Number of elderly Thais classified by province in 2024*. Retrieved from https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2552
- Kananurak, N. (2020). *Consumer behavior*. Bangkok: CVL Printing.
- Kittiwiwatpong, C. (2020). The study of content format influencing the accommodation selection decision of tourists case study consumer in Bangkok. *SAU Journal of Social Sciences & Humanities*, 4(1), 11-19.
- Maitreesophon, B. (2022). Increasing effective communication with the elders during the Coronavirus-19 information pandemic. *Journal of Modern Learning Development*, 7(9), 157-172.

Ministerial Regulations prescribing the criteria, methods, periods and rates for paying old age benefits (No. 2) B.E. 2565 (2022, 29 April). *Government gazette*. Pages 3-5.

Phantevee, V. (1999). *People's satisfaction toward the service of the ministry of interior's agencies in Muang district, Mae Hong Son province*. Master of Political Science Thesis, Department of Politics and Governance, Chiang Mai University.

Phromsan, C. (2008). *Modern management*. Bangkok: Panyachon.

Royal Institute Dictionary. (1999). *Royal institute*. Bangkok: Nanmee Books.

Sap-in, R., & Khaoroptham, Y. (2017). The elderly and Media in Thailand. *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal*, 11(2), 367-387.

Satawetin. (2012). *Principles of communication arts* (18th ed.). Bangkok: Image Printing.

Sitthikrai, C. (2020). *Consumer behavior*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Tantasut, W. et al. (2007). *Work study* (9th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Tharasrisutthi, P., & Towanabut, W. (2008). *Principles and theories of educational administration*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.

Sereerat, S. et al. (2009). *Modern marketing management*. Bangkok: Thammasarn.

Sodsathit, S. (2019). *The guidelines for digital media communication of the social security office*. Master of Communication Arts Thesis, Department of Communication Arts, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University.

บทความวิจัย

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กองทุน ประกันสังคมมาตรา 40

หัตตดาว หงวนไธสง¹

Received 7 August 2024

Revises 26 September 2024

Accepted 28 September 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารสิทธิประโยชน์มาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคมที่มีประสิทธิภาพ 2) เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่ผู้ประกันตนไม่นิยมติดตามรับรู้สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขานองแค ในเขตอำเภอนองแค จังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะลึก จากผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขานองแค ในเขตอำเภอนองแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 10 ราย ซึ่งใน 10 ราย คัดเลือกแบบเจาะจงที่มีความเข้าใจมาตรา 40 และส่งเงินเข้ากองทุนเพื่อรักษาสิทธิทุกเดือน พบว่า 1) สื่อหรือช่องทางที่ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เลือกใช้ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารงานประกันสังคมมีทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อสมัยใหม่ ได้แก่ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เป็นช่องทางที่ผู้ประกันตนส่วนใหญ่เลือกเป็นอันดับแรก สื่อบุคคล อันดับ 2 สื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ อันดับ 3 และแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) อันดับ 4 และ

¹ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขานองแค e-mail: taddao.n@ssso.go.th

2) ปัญหาและอุปสรรคต่อการรับรู้สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขาหนองแค พบว่า ผู้ประกันตน ไม่ได้ติดตามสื่อออนไลน์ เป็นอันดับ 1 ไม่ได้ดูสื่อทางโทรทัศน์ อันดับ 2 ไม่ได้ฟัง สื่อทางวิทยุกระจายเสียง อันดับ 3 และไม่ได้รับสื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ เป็นอันดับ 4

คำสำคัญ: กองทุนประกันสังคมมาตรา 40, ผู้ประกันตนตามมาตรา 40, การรับรู้, การสื่อสาร

EFFECTIVE COMMUNICATION REGARDING SECTION 40 SOCIAL SECURITY FUND BENEFIT

Taddao Nguantaisong¹

Abstract

The objectives of this research work are: 1) To study effective methods for communicating Section 40 benefits. 2) To study the types of media that insured persons do not like to follow to receive benefits of insured persons under Section 40 of the Social Security Office, Saraburi Province, Nong Khae Branch, Nong Khae District, Saraburi Province. It is qualitative research using in-depth interviews with the target group. From the insured under Section 40 in Nong Khae District Saraburi Province, 10 cases, found that the media or channels that insured persons under Section 40 choose to use to receive social security information include both traditional media and modern media, including the Precation Line application (Line) is the channel that most insureds choose first, personal media is number 2, print media/brochures are number 3, and the TikTok pre-approval application is number 4. 2. Problems and obstacles to awareness. Benefits of insured persons according

¹ Saraburi Provincial Social Security Office, Nong Khae Branch, e-mail:
taddao.n@sso.go.th

to Section 40 of the Saraburi Provincial Social Security Office, Nong Khae Branch, found that insured persons do not follow online media, ranked number 1, do not watch media on television, number 2, do not listen to media broadcast on radio, number 3, and do not Receiving print media/brochures is ranked 4th.

Keywords: Social Security Fund Section 40, People insured under Section 40, Awareness, Communication

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 มาตรา 40 กำหนดให้สิทธิกับแรงงานที่ไม่ได้เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 และมาตรา 39 ผู้ที่สมัครเป็นผู้ประกันตนภาคสมัครใจได้นั้นต้องประกอบอาชีพอิสระ หรือเป็นแรงงานนอกระบบ เช่น กลุ่มพ่อค้า แม่ค้า เกษตรกร รวมไปถึงพนักงานอิสระต่าง ๆ มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 65 ปีบริบูรณ์ (Pikunhom, 2018) และปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทุกกลุ่มซึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มประชากรที่อยู่ในภาคของแรงงานไทยส่วนหนึ่ง กล่าวได้ว่าสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม ลักษณะเป็นครอบครัวขยาย (Extended Family) มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากสภาพในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ทำให้รูปแบบของระบบครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป มีการเคลื่อนย้ายถิ่นของประชากรจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองมากขึ้น รูปแบบครอบครัว จึงเปลี่ยนมาเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีเพียงพ่อ แม่ และลูกเท่านั้น (Boonruang, 2017) ดังนั้น หากมีเหตุอันทำให้ทำงานไม่ได้ หรือไม่ได้ทำงาน ซึ่งจะทำให้ขาดรายได้จะทำให้ตนเองและครอบครัวประสบความเดือดร้อนอันเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปัญหาสังคมดังกล่าวจึงไม่พ้นภาระหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการให้มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือ เพื่อแก้ปัญหาให้ทุเลาเบาบางลง แต่บริการด้านการสงเคราะห์ และด้านสวัสดิการสังคมที่รัฐบาลจัดให้ยังไม่เพียงพอกับความจำเป็นและความต้องการ รัฐบาลจึงต้องหาวิธีการที่เหมาะสม คือ การกำหนด

หลักประกันส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละคนจึงต้องจัดตั้งเป็นกองทุนประกันสังคมขึ้นมา เพื่อแก้ไขและป้องกันความเดือดร้อนอันเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพ (Manosujarittham et al., 2020)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาอุปสรรคในการนำกฎหมายประกันสังคมมาใช้ในประเทศไทย ได้แก่ ปัญหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการที่ถูกต้องแท้จริงของการประกันสังคม ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ก่อให้เกิดความสับสนกันเป็นอันมาก ปัญหาความรู้ ความเข้าใจนับเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญมากเพราะถ้าหากไม่มีความเข้าใจในเรื่องนี้แล้วก็จะไม่ให้ความสนใจ หรือยิ่งไปกว่านั้น อาจจะต่อต้านคัดค้านซึ่งเป็นปัญหาหนักเข้าไปอีก (Punair, 2016) ปัญหาความไม่เข้าใจนี้พิสูจน์ให้เห็นอย่างเด่นชัดจากการวิจัยที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ การที่นำเอาการประกันสังคมมาใช้ให้ได้ผลในประเทศไทยจะต้องทำความเข้าใจที่ถูกต้องกับบุคคลทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชนที่เป็นแรงงานนอกระบบ เรื่องของแรงงานนอกระบบมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับสังคมไทยผู้เป็นแรงงานนอกระบบควรมีความเข้าใจความหมายของคำว่าแรงงานนอกระบบให้ถูกต้อง แรงงานนอกระบบตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกัน สังคม พ.ศ. 2533 คือผู้ใช้แรงงานที่ทำงานโดยไม่มีสัญญาการจ้างงานที่เป็นทางการ แรงงานนอกระบบจึงเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในกรอบความคุ้มครองของกฎหมายคุ้มครองแรงงานกฎหมายประกันสังคม เช่น ผู้ประกอบอาชีพอิสระเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มอเตอร์ไซด์รับจ้าง หาบเร่ แผงลอย ฯลฯ แรงงานนอกระบบอีกความหมายหนึ่ง สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานได้กำหนดความหมายของแรงงานนอกระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางการขยายความคุ้มครอง

ประกันสังคมสู่แรงงานนอกระบบ โดยหมายถึงผู้ที่มีการทำงานมีรายได้และไม่อยู่ในความคุ้มครองของพระราชบัญญัติประกันสังคมฉบับปัจจุบัน (Nantraiphop, 2022)

เนื่องเพราะเหตุผลสำคัญบางประการ กล่าวคือ แรงงานนอกระบบเป็นแรงงานที่ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาน้อยและยังมีความรู้ความเข้าใจและทราบความจำเป็นที่ต้องทราบอย่างถูกต้องครบถ้วนในระดับหนึ่งเท่านั้นไม่เพียงพอที่จะทำงานจะใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุขเท่าที่ควรไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมของแรงงานนอกระบบโดยตรงที่ตนเองอยู่ประจำในเขตพื้นที่นั้น ๆ ทั้งในประเด็นของความคาดหวังที่พึงมีพึงได้จากสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับกองทุนประกันสังคมของแรงงานนอกระบบก็ยากจะคาดหวังได้อย่างถูกต้องใกล้เคียงกับความคาดหวังในชีวิตจริงเพราะขาดการศึกษาถึงความคาดหวังกับสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับกองทุนประกันสังคม ผู้วิจัยต้องการนำเอาข้อมูลด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมมาตรา 40 ในเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี มาวิเคราะห์เพื่อเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาประสิทธิภาพส่งเสริมการสื่อสารและหาแนวทางเพื่อเป็นข้อมูลในการบริหาร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่สร้างการรับรู้สิทธิประโยชน์มาตรา 40
2. เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่ผู้ประกันตนไม่นิยมติดตามรับรู้สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสระบุรี สาขาหนองแค

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำเสนอข้อมูลแก่กระทรวงแรงงาน และสำนักงานประกันสังคมเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการสื่อสารงานประกันสังคมมาตรา 40
2. เพื่อบุคลากรสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขาหนองแค ได้มีแนวทางในการดำเนินงาน

วรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันสังคม มาตรา 40

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญต่อสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคม หากเศรษฐกิจของชาติมีความมั่นคง มีความเจริญเติบโตอย่างถูกต้องตามระบบมีการแบ่งเฉลี่ยรายได้ประชาชาติอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคมย่อมจะมีความมั่นคงตามไปด้วย แต่หากเศรษฐกิจของชาติล้าหลัง ตกต่ำ ไม่พัฒนา ก็จะมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคม ประชาชนยังคงต้องประสบกับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างยากลำบาก เนื่องจากกลไกของระบบเศรษฐกิจดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยให้บุคคลในสังคมช่วยเหลือตนเองได้ ผลกระทบด้านอื่น ๆ ก็จะติดตามมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลที่มีรายได้น้อยหรือมีรายได้ไม่แน่นอน (Upa, 2021; Ruandee, 2015)

ดังนั้น ปัญหาความไม่มั่นคงทางรายได้ จึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนเนื่องจากการขาดรายได้ หรือมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ซึ่งเกิดจากการเจ็บป่วย หรือประสบเหตุอันตรายจากการทำงาน ต้องหยุดงาน บ่อยเพื่อรักษาตัว บางครั้งอาจถูกให้ออกจากงาน หรือกรณีเกิดการเสียชีวิต เมื่อหัวหน้าครอบครัวประสบปัญหาดังกล่าวครอบครัวก็ได้รับความเดือดร้อน

ปัญหาเหล่านี้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องสร้างหลักประกัน รวมถึงดูแลบุคคลในสังคมอย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยให้บุคคลในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนตามความเหมาะสม เพื่อให้กองทุนช่วยเหลือให้บุคคลในสังคมมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อนและมีความสุขตลอดไป การสร้างหลักประกันให้กับบุคคลในสังคมในลักษณะนี้เรียกว่า “การประกันสังคม” นั้นเอง (Thamviriyavong, 2018; Wongchaya, 2015)

ความหมายของการประกันสังคม

เกษุญารัต พูลศิลป์ (Poolsin, 2014, pp. 12-13) กล่าวว่า การประกันสังคม หมายถึง โครงการที่รัฐบาลจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความมั่นคงและหลักประกันให้แก่ประชาชน สังคม ด้วยการออกเงินสมทบเข้ากองทุนกลางที่เรียกว่ากองทุนประกันสังคม โดยมีนายจ้าง ลูกจ้างและในบางโครงการมีรัฐบาลร่วมออกเงินสมทบเข้ากองทุนนี้ด้วย เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุขให้ประชาชนที่มีรายได้นำมาสมทบพร้อมกันเป็นกองทุนกลางเพื่อนำไปช่วยเหลือทั้งภาคบังคับและภาคสมัครใจเพื่อจ่ายสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้ประกันตนตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ โดยกฎหมายประกันสังคม

ปารินทร์ วิลโลโรจน์ (Wilairoj, 2014) กล่าวว่า การประกันสังคม หมายถึง รูปแบบสวัสดิการที่รัฐจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักประกันแก่สมาชิกให้มีหลักประกันการดำรงชีวิตเมื่อต้องประสบกับความเดือดร้อนไม่สามารถทำงานได้ส่งผลให้สูญเสียรายได้ประจำโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันรับผิดชอบจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนกลาง และนำเงินที่ได้มาใช้จ่ายช่วยเหลือ

ในยามที่สมาชิกมีความเดือดร้อนไม่สามารถทำงานได้ ภายใต้หลักเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข

ธมนวรรณ บุญรักษา (Bunraksa, 2013) กล่าวว่า การประกันสังคม หมายถึง โครงการสร้างหลักประกันที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงทางสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ได้รับการช่วยเหลือในการรักษาพยาบาลและเงินทดแทนการขาดรายได้ในเวลาที่ประสบอันตราย เจ็บป่วย ทพพลภาพ หรือตาย ที่ไม่ใช่เนื่องมาจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และเมื่อว่างงาน เป็นการมาร่วมรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการอย่างเป็นระบบ ภายใต้หลักการเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุขร่วมกันของสมาชิก

ชาญชัย ร่วมสันเทียะ (Ruamsanthia, 2013) กล่าวว่า การประกันสังคม หมายถึง การที่ประชาชนผู้มีรายได้แต่ละคนได้มีส่วนร่วมช่วยตนเองหรือครอบครัว โดยร่วมกันเสี่ยงภัยหรือช่วยเหลือบำบัดทุกข์ยากเดือดร้อนซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้มีรายได้ในสังคมด้วยการออกเงินสมทบเข้ากองทุนกลางที่เรียกว่า กองทุนประกันสังคม โดยมีนายจ้าง ลูกจ้าง รัฐบาล ร่วมออกเงินสมทบเข้ากองทุนนี้กองทุนจะจ่ายประโยชน์ทดแทนให้แก่ผู้ส่งเงินสมทบเมื่อเกิดเคราะห์กรรม หรือความเดือดร้อน เช่นการเจ็บป่วย คลอดบุตร ชราภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ รัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ การประกันสังคมจึงเป็นสวัสดิการสังคมวิธีการหนึ่งที่ยึดหลักการพึ่งตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของประชาชน โดยมีความมุ่งหมายที่จะเป็นหลักประกันและคุ้มครองความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต

สรุปว่า การประกันสังคม หมายถึง การสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตให้แก่กลุ่มสมาชิกที่มีรายได้และจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม

เพื่อร่วมเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุขในความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเจ็บป่วย คลอดบุตร ทูพพลภาพ ตาย สงเคราะห์บุตร ชราภาพและว่างงาน เพื่อให้ได้รับการดูแลทั้งการรักษาพยาบาลและเงินทดแทนการขาดรายได้อย่างต่อเนื่องในการดำรงชีวิต

แนวความคิดเกี่ยวกับการรับรู้

ทฤษฎีการรับรู้ หรือ Perception Theory เป็นทฤษฎีที่ถูกกล่าวถึงมายาวนาน นักวิชาการด้านประสาทวิทยาและจิตวิทยาหลายท่านให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการรับรู้ไว้หลากหลาย โดยสรุปอาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภทที่แตกต่างกัน คือการประมวลผลจากล่างขึ้นบน และการประมวลผลจากบนลงล่าง จากทัศนะ ดังกล่าวพัฒนาไปสู่ทฤษฎีหนึ่งที่เสนอโดย Ulric Neisser นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน อธิบายว่ากระบวนการประมวลผลจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการตีความสิ่งเร้าที่ดีที่สุด เรียกว่า วงจรการรับรู้ หรือ Perceptual Cycle (Neisser, 1976 as cited in McLeod, 2018)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการของการรับรู้ เป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันระหว่างความเข้าใจความคิด ความรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ กระบวนการรับรู้เกิดขึ้นได้จะต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1. สิ่งเร้า (Stimulus) ที่จะทำให้เกิดการรับรู้ เช่น สถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมรอบกายที่เป็น คน สัตว์ และสิ่งของ
2. ประสาทสัมผัส (Sense Organs) ที่จะทำให้เกิดความรู้สึก เช่น ตา มองเห็น หู ได้ยิน จมูก ได้กลิ่น ลิ้น รับรู้รส และผิวหนัง รู้สึกร้อนหนาว
3. ประสบการณ์ หรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าที่สัมผัส

4. การแปลความหมายของสิ่งเร้าที่สัมผัส โดยสมองจะทำหน้าที่ ทบทวนประสบการณ์หรือความรู้เดิมว่าสิ่งเร้านั้นคืออะไร นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ ต้องพิจารณาเพิ่มเติมนอกจากกระบวนการรับรู้ที่นำไปสู่การแปลความหมายแล้ว ยังต้องพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ ซึ่งได้แก่ ผู้รับรู้ เป้าหมายที่จะรับรู้ และ บริบทหรือสถานการณ์ของการรับรู้

วิเชียร วิทยอดม (Wittayudom. 2015) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การรับ (Factors Influencing Perception) โดยอธิบายว่าการรับรู้ของบุคคลมี ความแตกต่างกัน แม้ว่าจะเห็นสิ่งเดียวกันแต่มีการรับรู้ที่แตกต่างกันได้ขึ้นกับ ปัจจัยและสิ่งที่ก่อให้เกิดภาพการรับรู้ ที่ส่งผลให้การรับรู้ที่บิดเบือนและไม่ตรงกับความเป็นจริง ปัจจัยเหล่านี้สามารถเกิดจากภายในผู้รับรู้ เป้าหมายของการ รับรู้ และเนื้อหารายละเอียดของสถานการณ์ที่มีการ รับรู้ อธิบายได้ ดังนี้

1. ผู้รับรู้ (Perceiver) เมื่อบุคคลมองดูเป้าหมายและพยายามแปล ความหมายของสิ่งที่เห็นการแปลความหมายนั้นได้รับอิทธิพลอย่างมากจาก อุปนิสัยส่วนตัวของบุคคลที่เป็นผู้รับรู้ รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติ แรงจูงใจ ความสนใจ ประสบการณ์ที่ผ่านมา และความคาดหวัง

2. เป้าหมายของการรับรู้ (Target) ลักษณะของเป้าหมายที่ถูกมองดู จะกระทบกับการรับรู้ของเรา เช่น คนที่ส่งเสียงดังจะได้รับการสังเกตเห็นในหมู่ คนมากกว่าคนที่เสียงขรึม คนที่จะได้รับความสนใจอย่างมากหรือคนที่ไม่ได้รับความสนใจเลย ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางอารมณ์ เสียง ขนาด และองค์ประกอบอื่น ๆ ของเป้าหมายที่สามารถกระทบต่อการรับรู้ได้ เพราะว่าเป้าหมายไม่ได้ถูกมองใน สภาพที่แยกออกมาจากสิ่งอื่น ๆ สัมพันธภาพของเป้าหมายกับปัจจัยที่อยู่ เบื้องหลังหรือภูมิหลัง มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของเราเช่นเดียวกับที่เรามีแนวโน้มที่จะจัดกลุ่มของสิ่งที่คล้ายกันเข้าไว้ด้วยกัน

3. สถานการณ์ของการรับรู้ (Situation) คือ สิ่งแวดล้อมในขณะนี้เรามองเห็นภาพและเหตุการณ์นั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งที่ผู้รับรู้หรือเป้าหมายจะเป็นสิ่งเดิมที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง หากแต่สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปก็จะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย นอกจากสถานที่แล้วเวลา แสง เสียง อุณหภูมิ หรือสภาวะการณ์อีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ล้วนเป็นองค์ประกอบในสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

การทำความเข้าใจถึงการรับรู้อาจกลายเป็นความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล ซึ่งอธิบายดังภาพที่ 2.1 แสดงให้เห็นกรอบของ 3 กลุ่มองค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้บางสิ่งบางอย่างของบุคคล ไม่ว่าสิ่งที่รับรู้จะเป็นทางกายภาพหรือนามธรรม

การรับรู้ขึ้นอยู่กับระบบประสาทสัมผัสและสภาวะจิตใจของแต่ละบุคคล โดยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านตัวบุคคล องค์ประกอบของสิ่งเร้า การรับรู้ผิดพลาดหรือภาพลวงตา และการรับรู้ความคงที่ของวัตถุ (Tepcayon, 2021)

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นกระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าวสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อชักจูงให้ผู้รับข่าวสารมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับมาก โดยคาดหวังให้เป็นไปตามที่ผู้ส่งสารต้องการ การติดต่อสื่อสารเป็นการสร้างความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานหนึ่งไปยังหน่วยงานหนึ่ง หรือเป็นกระบวนการในการส่งข่าวสารระหว่างบุคคล หรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกขององค์กร เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถประสานงานให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบได้ตรงตาม

วัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนนั้นเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ไม่ยาก โดยจุดเริ่มต้นของการสื่อสารที่บรรลุเป้าหมายที่สุดก็คือ การทำให้สารและการสื่อสารนั้นเรียบง่าย ปฏิบัติได้มากที่สุด และง่ายต่อการจำที่สุด

องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร

องค์ประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการสื่อสารเป็นตัวกำหนดประสิทธิผลของการสื่อสารองค์ประกอบมีประสิทธิภาพสูง การสื่อสารจะมีประสิทธิผลมาก หากองค์ประกอบมีประสิทธิภาพต่ำการสื่อสารจะมีประสิทธิผลน้อย องค์ประกอบจึงเป็นตัวการในการที่จะเพิ่มหรือลดประสิทธิผลของการสื่อสาร การสื่อสารจะมีประสิทธิผลมากที่สุดก็ต่อเมื่อองค์ประกอบทุกองค์ประกอบมีประสิทธิภาพ สูงที่สุด กระบวนการสื่อสารประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ 4 องค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร ดังนี้ (Marungrueng, 2019; Srian. 2007)

1. ผู้ส่งสาร (Sender) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการจะทำการสื่อสารความคิดความรู้สึก ความ ต้องการข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของตน ดังนั้น ผู้ส่งสารจึงอาจเป็นคน ๆ เดียว หรือหลายคน เช่นกลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ถูกเวนคืนที่ดิน หรืออาจเป็นสถาบัน เช่น พรรคการเมือง บริษัท รัฐบาล หรือหน่วยงานราชการก็ได้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ส่งสารได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ ระบบสังคม และวัฒนธรรม

2. สาร (Message) หมายถึง ผลผลิตของผู้ส่งสารที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสารและวัตถุประสงค์ของตนที่ปรากฏออกมาเป็นรูปของรหัส เช่น เมื่อเราพูด สารก็คือถ้อยคำที่เราพูดเมื่อเราเขียน สารก็คือตัวหนังสือที่เราเขียนเป็นคำ เป็นประโยค เมื่อเราแสดงกิริยาท่าทาง สารก็ปรากฏอยู่ในกิริยาท่าทางที่เราแสดงออกมา เมื่อเราอ่านหนังสือพิมพ์ สารก็คือ

ข่าว ข้อความ และภาพที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสารประกอบด้วย รหัส เนื้อหา และการจัดเสนอ

3. สื่อ (Media) หมายถึง สิ่งที่น่าหรือถ่ายทอดสารของผู้ส่งสาร เช่น เมื่อเราพูด สื่อก็คือคลื่นเสียงในอากาศ เมื่อเราอ่านหนังสือพิมพ์ คลื่นแสงในอากาศและกระดาษหนังสือพิมพ์เป็นสื่อ เมื่อเราดูโทรทัศน์ สื่อก็คือ คลื่นแสง คลื่นเสียง และจอโทรทัศน์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น และการลิ้มรส

4. ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับสารของผู้ส่งสาร ดังนั้นผู้รับสารจึงอาจเป็นคน ๆ เดียว หรือคนหลายคน เช่น กลุ่มผู้ฟังการอภิปราย มวลชน หรืออาจเป็นสถาบัน เช่น บริษัท องค์การพรรคการเมือง เป็นต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสาร ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ระบบสังคม และวัฒนธรรม

สำหรับเรื่องของสื่อหรือ Media ปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1) สื่อดั้งเดิม ได้แก่ สื่อบุคคล หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ แผ่นประชาสัมพันธ์ 2) สื่อชนิดใหม่ ได้แก่ สื่อประเภทออนไลน์ต่าง ๆ (Lapchit. 2017)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจากผู้ประกันตนตามมาตรา 40 จำนวน 10 คน (Morse, 1994) ที่มีคุณสมบัติเข้าใจมาตรา 40 และส่งเงินสมทบกองทุนเพื่อรักษาสิทธิทุกเดือน วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี เป็นการเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนำข้อมูลมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งนี้มีคำถาม

2 ข้อ ดังนี้ 1) ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 สื่อบุคคลหรือช่องทางใดที่สร้างการรับรู้สิทธิประโยชน์มาตรา 40 2) ปัญหาและอุปสรรคต่อการรับรู้สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 คุณภาพเครื่องมือผู้ทำวิจัยทำการหาค่าความเที่ยงตรง IOC ทุกข้อมีค่า 1.0 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย 5 คน และเมื่อสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว จัดพิมพ์ ได้นำข้อความให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ยืนยันหรือปรับแก้ไขอีกครั้งซึ่งเป็นการจัดทำคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 4-10 กรกฎาคม 2567 ณ เขตพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

ผลการวิจัย

คนที่ 1 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า สื่อที่ทำให้รู้จักมาตรา 40 อันดับแรก ได้แก่ แอปพลิเคชันไลน์ (LINE) ที่มีการส่งต่อ ๆ กันมา แต่ที่ตัดสินใจจ่ายเงินสมัครมาตรา 40 และส่งต่อมาทุกเดือน ด้วยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขาหนองแค อธิบายและติดตาม

คนที่ 2 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า ก่อนตัดสินใจเข้าร่วมเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ได้รู้ข่าวจากไลน์ จากแผ่นพับที่เพื่อนถือมาฝาก จากตึกตอก จากพนักงานของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขาหนองแค

คนที่ 3 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า ก่อนตัดสินใจจากตึกตอก และไลน์ 2 สื่อ ทบทวนอยู่ระยะหนึ่ง แล้วตัดสินใจเข้าสมัครมาตรา 40 แต่หลังจากนั้นเห็นจากสื่อต่าง ๆ เพิ่มเติม แต่หลังจากเข้าสมัครเป็นสมาชิกแล้ว

คนที่ 4 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า สื่อที่ทำให้รู้จักประกันสังคมมาตรา 40 ที่รับทราบบ่อยด้วยมีคนส่งมาให้ซ้ำ ๆ ได้แก่ ไลน์ จึงเกิดความสนใจได้โทรศัพท์

ไปสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักงานประกันสังคม ซึ่งถือได้ว่า ตอบได้ดี เข้าใจมากขึ้น และตัดสินใจสมัครเข้ามาตรา 40

คนที่ 5 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า สื่อที่ทำให้เข้าใจมาก และตัดสินใจสมัคร คือ โฉนดที่อธิบายรายละเอียด มาตรา 40

คนที่ 6 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า เพื่อนไปติดต่องานที่สำนักงานประกันสังคม และถือแผ่นพับมาให้ดู เป็นการอธิบาย ประกันสังคมมาตรา 40 จึงตัดสินใจโทรสอบถามเจ้าหน้าที่ได้รับความชัดเจนเพิ่มขึ้น จึงสมัคร

ที่ 7 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า เพื่อนไปเห็นแผ่นพับที่บุตรสาวถือมาให้ ผู้เป็นบิดา อ่านแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ประกันสังคมมาตรา 40 เลย เอามาให้อ่าน จากนั้นได้รับไลน์ เรื่องประกันสังคมมาตรา 40 จึงโทรสอบถามเจ้าหน้าที่ และได้รับคำอธิบายอย่างดี จึงตัดสินใจสมัคร

คนที่ 8 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า ได้รับไลน์ เรื่อง ประกันสังคมมาตรา 40 พร้อมคำอธิบายจากเจ้าหน้าที่ประกันสังคม ทำให้ตัดสินใจสมัครเข้าร่วม

คนที่ 9 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า ได้รับไลน์ ประชาสัมพันธ์เข้าใจ และเห็นว่ามิประโยชน์คุ้มค่า จึงตัดสินใจสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ทันที

คนที่ 10 ที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า มีเพื่อนส่งไลน์ให้ ครั้งแรกก็ไม่ได้สนใจ เวลาต่อมามีเพื่อนอีกคน ส่งไลน์มาให้อีกครั้ง จึงเริ่มทำการศึกษา และตัดสินใจสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย 10 ราย สรุปเป็นสาระสำคัญ 2 ตาราง ดังนี้ คือ ตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ตอบข้อคำถามที่ 1 ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40
สื่อใดหรือช่องทางใดที่สร้างการรับรู้สิทธิประโยชน์มาตรา 40 ผู้ให้
สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน

สื่อที่ผู้ประกันตนชอบในการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารงานประกันสังคม	ความถี่	อันดับของ ความเห็น
1. แอปพลิเคชันไลน์ (Line)	9	1
2. สื่อบุคคล	6	2
3. สื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ	3	3
4. แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)	2	4

จากตารางที่ 1 สื่อที่ผู้ประกันตนชอบในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารงาน
ประกันสังคมมากที่สุด คือ รับรู้ข้อมูล ผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ (Line) อันดับ
1 สื่อบุคคล อันดับ 2 สื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ อันดับ 3 และ แอปพลิเคชันติ๊กต็อก
(TikTok) อันดับ 4

ตารางที่ 2 แสดงสื่อที่ทำให้ตัดสินใจสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40

สื่อที่ทำให้ตัดสินใจสมัคร เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40	ความถี่	อันดับของ ความเห็น
1. แอปพลิเคชันไลน์ (Line)	4	2
2. สื่อบุคคล	6	1
3. สื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ	-	-
4. แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)	1	3

จากตารางที่ 2 พบว่า สิ่งที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ดีที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคล รองลงมา ได้แก่ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) โดยบางครั้งไลน์จะใช้คู่กับ TikTok จึงจะตัดสินใจได้

ตารางที่ 3 ตอบข้อคำถามที่ 2 ที่สอบถามว่าหลังจากเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 หากจะติดตามความเคลื่อนไหวสิทธิประโยชน์และข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม ท่านจะไม่ติดตามจากสื่อใด

สื่อที่คาดว่าจะไม่ติดตาม เรื่องสิทธิประโยชน์	ความถี่	อันดับของ ความเห็น
1. ไม่ได้ติดตามสื่อออนไลน์	12	1
2. ไม่ได้ดูสื่อทางโทรทัศน์	9	2
3. ไม่ได้ฟังสื่อทางวิทยุกระจายเสียง	3	3
4. ไม่ได้รับสื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ	1	4

จากตารางที่ 3 แสดงสื่อที่จะไม่ติดตามในเรื่องสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 คือ ไม่ได้ติดตามสื่อออนไลน์ อันดับ 1 ไม่ได้ดูสื่อทางโทรทัศน์ อันดับ 2 ไม่ได้ฟังสื่อทางวิทยุกระจายเสียง อันดับ 3 และ ไม่ได้รับสื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ อันดับ 4

สรุป/ อภิปราย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาประเภทของสื่อที่สร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารงานประกันสังคม ที่ส่งผลต่อการ รับรู้ข้อมูลข่าวสารงานประกันสังคมของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 พบว่า สื่อหรือช่องทางที่ผู้ประกันตนตามมาตรา

40 เลือกใช้ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารงานประกันสังคมมีทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อสมัยใหม่ ได้แก่ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เป็นช่องทางที่ผู้ประกันตนส่วนใหญ่เลือกเป็นอันดับแรก สื่อบุคคล อันดับ 2 สื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ อันดับ 3 และแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) อันดับ 4 สอดคล้องกับ อภิญา แก้วเปรมกุล (Kaewpremkusol, 2019) ที่ว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเลือกเปิดรับสื่อของผู้รับสาร ผู้รับสารต้องการเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะ ดังนี้ 1) เลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ (Availability) ธรรมชาติแล้วมนุษย์จะใช้ความพยายามเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองต้องการเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น สิ่งใดหายากมักจะไม่ได้รับการเลือก 2) เลือกสื่อที่สอดคล้อง (Consistency) กับความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม 3) เลือกสื่อที่ตนสะดวก (Convenience) ปัจจุบันผู้รับสารสามารถเลือกรับสื่อได้ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อบุคคลและสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ซึ่งแต่ละคนก็จะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแตกต่างกันตามที่ตนสะดวกในการจัดหาเป็นหลัก 4) เลือกสื่อตามความเคยชิน (Accustomedness) โดยปกติจะมีบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับรู้ 5) ลักษณะเฉพาะของสื่อ เช่น ภาพ เสียง แสง หรือเทคนิควิทยาการใหม่ ๆ แปลก ๆ ทันสมัย สร้างความสนใจให้แก่ผู้รับสารได้ ซึ่งผลจากการศึกษานี้ช่วยให้ทราบถึงปัจจัยของการไม่จ่ายเงินสมทบต่อเนื่องของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 รวมทั้งได้ทราบถึงประเภทของสื่อที่ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เลือกใช้เป็นช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารงานประกันสังคม ซึ่งจะเป็ข้อมูลที่สำคัญในการนำไป พัฒนางานประกันสังคมให้องค์กรเป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่น และไว้วางใจทั้งจากบุคคลภายในและภายนอกต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาชนิดของสื่อที่ผู้ประกันตนไม่นิยมติดตามรับรู้สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคม จังหวัดสระบุรี สาขาหนองแค พบว่า ผู้ประกันตน ไม่ได้ติดตามสื่อออนไลน์ เป็นอันดับ 1 ไม่ได้ดูสื่อทางโทรทัศน์ อันดับ 2 ไม่ได้ฟังสื่อทางวิทยุกระจายเสียง อันดับ 3 และไม่ได้รับสื่อสิ่งพิมพ์/ แผ่นพับ เป็นอันดับ 4 รับรู้สิทธิประโยชน์มักจะชอบโทรสอบถามเจ้าหน้าที่ประกันสังคม สาเหตุที่จะไม่ติดตามสื่อออนไลน์เรื่องสิทธิประโยชน์เป็นอันดับ 1 อาจจะเป็นเพราะ พบว่า มีฉพาะ มักนิยมที่จะปล่อยข้อมูลเป็นเท็จผ่านทางระบบออนไลน์มาเป็นอันดับ 1 (Office of Justice Affairs, 2023) ผู้ประกันตนไม่สนใจและอาจจะกังวลว่าเป็นสื่อปลอมนั่นเอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขาหนองแค ควรดำเนินการโปรโมทหรือทำการประชาสัมพันธ์ เรื่องประกันสังคมมาตรา 40 ของผู้ประกันตน โดยทำเนื้อหาใหม่ ๆ และส่งเข้าระบบไลน์หมู่บ้าน โดยผ่านกลุ่มลูกบ้านของผู้ใหญ่บ้าน, นายกฯ อบต. เป็นต้น ด้วยมักจะมีไลน์ของประชาชนในหมู่บ้าน ๆ เป็นครอบครัวร่วมกลุ่มไลน์ ผู้นำชุมชน และควรฝึกและมอบหน้าที่ให้ผู้รับโทรศัพท์ที่สำนักงาน สามารถตอบคำถาม และปิดการขายประกันสังคมมาตรา 40 ได้ด้วยจากงานวิจัยสิ่งที่ทำให้ตัดสินใจเข้าร่วม คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานประกันสังคม

ข้อเสนอแนะนำไปใช้

ผู้รับผิดชอบ ในการชักชวนประชาชนเข้าร่วมเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสระบุรี สาขานองแค ควรใช้เครื่องมือ 2 ชนิด และงดการใช้ 1 ชนิด เครื่องมือที่ควรใช้ 2 ชนิด ได้แก่ โลกในการประชาสัมพันธ์ ประกันสังคมมาตรา 40 ให้เกิดความต้องการสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 และฝึกการทำความเข้าใจ ในประกันสังคมมาตรา 40 เมื่อประชาชนสอบถามมา สำหรับสื่อที่ควรดใช้ ได้แก่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ ไม่ควรใส่ในไลน์ ด้วยความเชื่อจะน้อย หากเป็นเรื่องเงินหรือสวัสดิการ แต่สามารถดำเนินการโดยให้เจ้าหน้าที่ตอบคำถามและเจ้าหน้าที่เป็นคนส่งไลน์เนื้อหาละเอียดให้ผู้ประกันตน ผู้ประกันตนจะยอมรับ หากสื่อนั้นมาจากเจ้าหน้าที่สำนักงานประกันสังคม

เอกสารอ้างอิง

- Boonruang, B. (2017). Changes in social, cultural, economic community of ASEAN economic community on entry to the border (AEC): The Phu Doo international point of entry and response of local people in amphoe Ban Khok Uttaradit province. *Phrae Wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 4(1), 1-21.
- Bunraksa, T. (2013). *Social security manual*. Nonthaburi: Social Security Office.
- Kaewpremkusol, A. (2019). Media exposure, perception, attitudes, and use. The philosophy of sufficiency economy. Of youth

in Bangkok. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 6(2), 20-35.

Lapchit. P. (2017). *Principles and theories of communication*.

Retrieved from https://ag.kku.ac.th/extension/images/136323/information_2_2556.pdf

Manosujarittham, P., Phramaha Hansa Dhammahāso, & Siriphan, R.

(2020). The family crisis in thai society: a study and building of the peaceful family with gharāvāsa-dhamma. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(Supplement Issue), S48-S60.

Marungrueng, W. (2019). Developing effective communication by human development. *Buddhist Psychology Journal*, 4(2), 73-83.

McLeod, S. (2018). *Piaget's theory and stages of cognitive development*. Developmental Psychology, Simply Psychology.

Morse, J. M. (1994). Designing funded qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (pp. 220-235). Sage.

Nantraiphop, N. (2022). *Benefits of insured persons under Section 33*. Bangkok: Office of the Secretary of the House of Representatives.

Office of Justice Affairs. (2023). *6 online crimes that Thai people often fall victim to*. Retrieved from

<https://justicechannel.org/read/law-in-topic/crimeonline-2023?cn-reloaded=1>

Pikunhom, S. (2018). *Benefits of informal workers according to Section 40 of the Social Security Act B.E. 2533*. Retrieved from

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20181003111806.pdf

Poolsin. K. (2014). *Social security manual*. Nonthaburi: Social Security Office.

Punair, D. (2016). Legal problems and obstacles on collection of contribution to social security fund under The Social Security Act, B.E. 2533 (1990). *Phetchabun Rajabhat Journal*, 18(1), 42-49.

Ruamsanthia, C. (2013). *Social security manual*. Nonthaburi: Social Security Office.

Ruandee, T. (2015). *Perception and participation in voluntary social security system (section 40)*. A Minor Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Social Work in Social Welfare Administration and Policy Department of Social Work Faculty of Social Administration Thammasat University.

Srian. M. (2007). Psychology for communication and understanding others. *Journal of Educational Studies*, 8(2), 11-17.

- Tepcayon, P. (2021). A study of the level of awareness and understanding of support personnel of the National Institute of Development Administration towards the operational excellence policy and behaviors consistent with the operational excellence policy. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Thamviriyavong, P. (2018). The attitude towards the persistence of the voluntary insured persons (Article 40) of Social Security Office, Pathumthani Province. *Dusit Thani College Journal*, 12(1).
- Upa, C. (2021). *Factors affecting decision making of self-employed to be insured under section 40 of the social security act case study: Ratchaburi province*. Master of Business Administration Thesis, Business Administration Program, Graduate School, Silpakorn University.
- Wilairoj, P. (2014). *Knowledge, attitudes and practices about social insurance of the small firms employers in responsibility of social security office area 6*. Master of Social Work Thesis in Social Welfare Administration and Policy Department of Social Work Faculty of Social Administration Thammasat University.
- Wittayudom. W. (2015). *Modern management*. Nonthaburi: Thanathat Printing.

Wongchaya, P. (2015). *Acknowledgement and decision making of self-employed beneficiaries under Section 40 of the Social Security Act, Social Security Office of Phrae province.*

Master of Social Work Thesis in Social Welfare

Administration and Policy Department of Social Work

Faculty of Social Administration Thammasat University.

บทความวิจัย

การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ภาคอีสาน

เกียรติศักดิ์ สุริยะภูมิ¹ และ สราลี โออินทรยุทธ²

Received 16 August 2024

Revises 28 September 2024

Accepted 29 September 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานที่มีความโดดเด่น และผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน 5 จังหวัด ได้แก่ ชุมชนบ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ ชุมชนบ้านหัวขัว จังหวัดขอนแก่น ชุมชนบ้านหัวขัว จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนบ้านไร่ จังหวัดชัยภูมิ และชุมชนบ้านศิรีวงกต จังหวัดอุดรธานี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย คือ ปราชญ์และผู้รู้ ชุมชนละ 2 คน รวมทั้งหมด 10 คน วิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา และใช้การวิจัยเชิงปริมาณประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์ ผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนภาคอีสาน 2) การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ตามขั้นตอนการผลิตสื่อวีดิทัศน์และการผลิตรายการสารคดี (Klainak, 2007; Wipasrinimit, 2009) 5 ขั้นตอน คือ

1, 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, *Corresponding Author E-mail: Kiadtsu@kku.ac.th

ขั้นการวางแผน ขั้นเตรียมการผลิต ขั้นดำเนินการผลิต ขั้นหลังการผลิต และขั้นประเมินผลสื่อวีดิทัศน์ และ 3) ผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์จากการรับชมของเด็ก เยาวชนและสมาชิกในชุมชน จำนวน 37 คน พบว่า คุณภาพสื่อภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 (SD=0.61)

คำสำคัญ: ทูทางวัฒนธรรม, การผลิตสื่อวีดิทัศน์, วีดิทัศน์สารคดี, ชุมชนภาคอีสาน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Production of a Documentary Video on the Cultural Capital of Northeastern Communities

Kiadtisak Suriyaphum¹ and Saralee O-thintarayutha²

Abstract

This study aims to gather information on the distinctive cultural capital of Northeastern (Isan) communities and to produce a documentary video on the cultural capital of communities in five provinces: Ban Kut Wa, Kalasin Province; Ban Hua Khua, Khon Kaen Province; Ban Hua Khua, Maha Sarakham Province; Ban Rai, Chaiyaphum Province; and Ban Kiriwongkot, Udon Thani Province. A qualitative research approach was used, with data collection through interviews. The target group consisted of 10 key informants, including local scholars and community elders, 2 from each community. Additionally, quantitative research was used to evaluate the quality of the produced video. The findings are divided into three main areas: 1) Outstanding cultural capital information of the Northeastern communities; 2) Production of the documentary video on the cultural capital of these communities following the five stages of video production and documentary creation (Klainak, 2007; Wipasrinimit, 2009), including planning, pre-production, production, post-production, and evaluation of the video; and 3) Evaluation results of the video quality based on the viewing experiences of 37

^{1, 2}Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, *Corresponding Author E-mail:

Kiadtsu@kku.ac.th

children, youth, and community members, which showed that the overall quality of the video was rated very high, with an average score of 4.57 (SD=0.61).

Keywords: Cultural Capital, Video Production, Documentary Video, Northeastern Communities, Local Wisdom

บทนำ

ทุนทางวัฒนธรรม เป็นทุนที่สะสมอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล วัตถุ สิ่งของ และเป็นสิ่งที่อยู่ในรูปแบบของสถาบัน แต่ละบุคคลได้รับการหล่อหลอม และผลิตซ้ำ เพื่อสืบทอดผ่านการศึกษา ผลผลิตที่ได้จากการสะสมทุนทางวัฒนธรรม คือ รสนิยม จะสร้างความแตกต่างและเป็นเครื่องมือที่ใช้ดำรงรักษาชนชั้นในสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป (Bourdieu, 1986) ซึ่งแนวความคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมคือ การเข้าใจคุณค่าและตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อใช้ทุนทางวัฒนธรรมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมั่นคงภายใต้รากฐานความรู้จากท้องถิ่นโดยตรง (Chaikornchit, 2014) ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากด้วยประเทศไทยมีความโดดเด่นและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาไทยมากมายกระจายอยู่ทุกพื้นที่ หากสามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนดังกล่าวได้อย่างเต็มที่แล้วก็นำมาซึ่งการสร้างสรรคคุณค่าและมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย (Mangkong, 2017)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย เป็นดินแดนที่ได้รับการกล่าวถึงในฐานะของดินแดนที่เป็นแอ่งอารยธรรม มีการสั่งสมวัฒนธรรมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ในอีกฐานะหนึ่ง คือ การเป็นอาณานิคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การเป็นดินแดนที่มีผลผลิตทางด้านวัฒนธรรมอันหลากหลาย ทั้งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นและผลผลิตที่เกิดจากการผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่น ๆ ผลผลิตทางศิลปะและวัฒนธรรมทั้งหลายเหล่านี้ ได้มีการสั่งสม สืบทอดและการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ทางสังคม (Chaikornchit,

2014) ทูทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานถือเป็นมิติหนึ่งของชุมชนที่ควรส่งเสริมและพัฒนาเป็นองค์ความรู้ สื่อสารและเผยแพร่ออกสู่สาธารณะอันจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนทั้งในเรื่องการสร้างความรู้ความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญ สร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ควรค่าแก่การอนุรักษ์และถ่ายทอดแก่เด็กเยาวชนคนรุ่นหลัง โดยเฉพาะปัจจุบันในสังคมยุคดิจิทัล มีความเปลี่ยนแปลงของมิติสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนอยู่ตลอดเวลา มีการไหลเวียนของผู้คน สิ่งของ ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง สามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ดังนั้น ทำให้จำเป็นต้องมีการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน และผลิตสื่อสร้างสรรค์เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้มีสื่อที่ปลอดภัยสร้างสรรค์ ที่มีคุณค่าสามารถสร้างมูลค่าให้แก่ชุมชนและสังคม (Suriyaphum and O-thintarayutha, 2024)

ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตสื่อสร้างสรรค์เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม จึงได้ศึกษาและผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานในพื้นที่ 5 จังหวัด โดยพิจารณาจากการเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นของทุนทางวัฒนธรรมและมีความหลากหลายของทรัพยากรในชุมชน แต่อาจยังไม่ถูกนำเสนอให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย รวมทั้งมีความแตกต่างหลากหลายของประเภททุนทางวัฒนธรรมเมื่อพิจารณาจากทั้ง 5 ชุมชนที่คัดเลือก นอกจากนี้ ยังได้พิจารณาจากการมีโรงเรียนตั้งในเขตพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ จึงได้ชุมชนเป้าหมาย ได้แก่ ชุมชนบ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ ชุมชนบ้านหัวขัว จังหวัดขอนแก่น ชุมชนบ้านหัวขัว จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนบ้านไร่ จังหวัดชัยภูมิ และชุมชนบ้านศรีวงกต จังหวัดอุดรธานี ซึ่งการพัฒนาการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานสามารถนำไปใช้

ประชาสัมพันธกลุ่มและชุมชนในภาคอีสาน ทำให้มีการท่องเที่ยวชุมชนและสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักในวงกว้างต่อไป โดยการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้ชุมชนของเด็กและเยาวชนในชุมชนภาคอีสาน ผู้การออกแบบและผลิตสื่อสร้างสรรค์ ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมชุมชนภาคอีสานที่มีความโดดเด่น
2. เพื่อผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมชุมชนภาคอีสาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การพัฒนาการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานที่สามารถนำไปใช้ประชาสัมพันธกลุ่มและชุมชนในภาคอีสาน ทำให้มีการท่องเที่ยวชุมชนและสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น
2. ทำให้ชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนอีสานเป็นที่รู้จักในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ

วรรณกรรม

การศึกษาการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณได้ทบทวนแนวคิด ดังนี้

ทุนทางวัฒนธรรม

Bourdieu (1986) ได้เสนอว่าคำว่า “ทุน” มีหลายรูปแบบ ไม่เฉพาะแต่ทุนทางเศรษฐกิจ ในรูปแบบของเงินทอง ทรัพย์สินเท่านั้น แต่ทุนยังปรากฏในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนเชิงสัญลักษณ์ โดยทุนแต่ละรูปแบบมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน สามารถเปลี่ยนรูปแบบจากทุนประเภทหนึ่งเป็นทุนประเภทหนึ่งได้ และทุนรูปแบบต่าง ๆ ยังสามารถสะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้ครบถ้วนเป็นอย่างดี ซึ่ง Bourdieu (1986) ได้ให้นิยามความหมายของทุนทางวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นทุนที่สะสมอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล วัตถุสิ่งของ และเป็นสิ่งที่อยู่ในรูปแบบของสถาบัน แต่ละบุคคลได้รับการหล่อหลอมและผลิตซ้ำ เพื่อสืบทอดผ่านการศึกษา ผลผลิตที่ได้จากการสะสมทุนทางวัฒนธรรม คือ รสนิยม จะสร้างความแตกต่างและเป็นเครื่องมือที่ใช้ดำรงรักษาชนชั้นในสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยรูปแบบของทุนทางวัฒนธรรม ปรากฏได้ 3 รูปแบบ คือ 1) เป็นสิ่งที่ฝังในตัวคนหรือกลุ่มคน เช่น ความคิด จินตนาการความริเริ่ม ความเชื่อ 2) เป็นสิ่งที่มีรูปลักษณะเป็นตัวตน เช่น ภาพวาด หนังสือ เครื่องมือ สิ่งก่อสร้าง และสถานที่มรดกโลก และ 3) ความเป็นสถาบัน หมายถึง กติกาความเชื่อการยอมรับที่หลายคนเห็นร่วมกัน เช่น การยอมรับสถาบัน เป็นต้น ขณะที่ Storey (1999) นักวิชาการด้านวัฒนธรรมศึกษา มองว่าทุนทางวัฒนธรรมเป็นการสะสมของความรู้ ความคุ้นเคย และความรู้สึกของแต่ละบุคคลในเรื่องภูมิหลังครอบครัว การลงทุนทางด้านการศึกษา และสถานภาพทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตที่แตกต่างกัน ทุนทางวัฒนธรรมที่แต่ละบุคคลสะสมมาจะมีอิทธิพลต่อพื้นฐานการรับรู้วัฒนธรรมที่ครอบงำหรืออำนาจที่มีอิทธิพลในสังคม นอกจากนี้ Throsby (2001) ได้อธิบายว่าสิ่งที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ทรัพย์สินที่มี

มูลค่าในทางวัฒนธรรม (an asset embodying cultural value) ซึ่งทรัพย์สินที่กล่าวนี้อาจจับต้องได้หรือไม่ได้สามารถจับต้องได้ ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้อาจอยู่ในรูปแบบของสิ่งก่อสร้าง สถานที่ ประติมากรรม เป็นต้น ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ อาจอยู่ในรูปแบบของแนวคิด ความเชื่อ ประเพณี และการปฏิบัติ เป็นต้น

ส่วนนักวิชาการของไทย อาทิ ชลิต ชัยครรชิต (Chaikornchit, 2014) อธิบายทุนทางวัฒนธรรมนิยามตามความหมายในประเทศทางตะวันตกก็คือ นิยามของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) อันหมายถึงความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งความต่างระหว่างนิยามทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นก็คือทุนทางวัฒนธรรมได้รวมความคิดของการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมองเห็นคุณค่าและนำความรู้ภูมิปัญญามาเพิ่มมูลค่าเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ (Thanapornpan, 2003) นิยามความหมายทุนทางวัฒนธรรม โดยเน้นความหมายในเชิงเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า ทุนที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่มีนัยทางวัฒนธรรม ที่เรียกว่าอุตสาหกรรมสินค้าวัฒนธรรมซึ่งผลิตสินค้าวัฒนธรรมและบริการที่มีวัฒนธรรมฝังตัวอยู่ในสินค้าและบริการนั้น ขณะที่ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (Patamasiriwat, 2004) นำเสนอว่า ทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับคุณค่าที่เป็นความรู้ภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ อันเกิดจากการค้นคว้าและการค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น รวมถึงค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคม ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคมหรือสร้างกติกาที่เป็นคุณค่าทาง

สังคมโดยรวม รวมทั้งกิจกรรมการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (Department of Cultural Promotion, 2019) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทูทางวัฒนธรรม คือ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ แบ่งตามรูปธรรมและนามธรรมออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือที่จับต้องได้ (Tangible) และที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดไว้มี 6 สาขา ได้แก่ 1) ภาษาและวรรณกรรม พื้นบ้าน 2) ศิลปะการแสดง 3) แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 4) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 5) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ 6) กีฬาภูมิปัญญาไทย นอกเหนือจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้แล้ว ประเทศไทยยังมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบของโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุ และงานศิลปกรรมต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษได้สรรค์สร้างส่งสมไว้สืบทอดมาเป็นมรดกวัฒนธรรมให้แก่อนุชนคนรุ่นหลัง

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า “ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน” คือ ผลผลิตทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ในชุมชน ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ โบราณสถาน มรดกทางวัฒนธรรม และผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ภาพวาด หัตถกรรม ดนตรี ภาพยนตร์และวรรณกรรม เป็นต้น ในขณะที่ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี จารีต วิถีชีวิต ความเชื่อ และแนวปฏิบัติ โดยบทความนี้ได้จำแนกทุนทางวัฒนธรรมสำหรับนำมาเป็นกรอบคิดเพื่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน 5 ชุมชน ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ทุนด้านหัตถกรรม 2) ทุนด้านเกษตรกรรม 3) ทุนด้านท่องเที่ยว และ 4) ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม

สื่อวีดิทัศน์ และการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดี

สื่อวีดิทัศน์ หมายถึง สิ่งที่สามารถบันทึกได้ทั้งภาพและเสียง หลังจากบันทึกสัญญาณภาพและเสียงแล้วสามารถนำไปใช้งานได้ทันที สามารถใช้ทบทวนเนื้อหาได้หลาย ๆ ครั้งเพื่อศึกษาทบทวนให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นสื่อที่ถ่ายทอดเรื่องราวไปยังผู้ชมจำนวนมากในเวลาเดียวกันได้เป็นอย่างดีผู้ชมสามารถรับรู้สถานการณ์ต่าง ๆ ได้โดยการรับสัมผัสทางตาและหู (Malithong, 2000) สื่อวีดิทัศน์ ถือเป็นการเล่าเรื่องด้วยภาพทำหน้าที่หลักในการนำเสนอเสียงจะเข้ามาช่วยเสริมในส่วนของภาพเพื่อให้เข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น วีดิทัศน์เป็นสื่อในลักษณะที่นำเสนอเป็นภาพเคลื่อนไหวและสร้างความต่อเนื่องของการกระทำของวัตถุจากเรื่องราวต่าง ๆ สร้างความรู้สึกใกล้ชิดกับผู้ชม เป็นสื่อเข้าถึงง่าย มีความรวดเร็ว (Nakrak, 1997) ส่วนขั้นตอนของการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ประทิน คล้ายนาค (Klainak, 2007) ได้เสนอขั้นตอนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ผู้ผลิตหาแนวคิดลักษณะการนำเสนอสื่อวีดิทัศน์ โดยมีรายละเอียดย่อย ได้แก่ วิเคราะห์เนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์ วิเคราะห์ผู้ชมหรือกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นใคร กำหนดวัตถุประสงค์และเขียนบท 2) ขั้นตอนเตรียมการ (Preparation) จัดเตรียมสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพร้อม ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ถ่ายทำผู้แสดง/ ผู้ให้ข้อมูล กราฟิกที่นำมาใช้ประกอบสื่อวีดิทัศน์ ฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก 3) ขั้นตอนการผลิต (Production) 4) ขั้นตอนตัดต่อ (Post Production) นำวีดิทัศน์ที่ถ่ายไว้ มาตัดต่อเป็นสื่อวีดิทัศน์ที่สมบูรณ์ และ 5) ขั้นตอนประเมินผลสื่อวีดิทัศน์ (Evaluation) การประเมินผลสื่อวีดิทัศน์หลังการเผยแพร่ จากผู้ชมหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ทราบประสิทธิภาพและความเหมาะสม โดยผู้ศึกษาได้นำขั้นตอนของการผลิตวีดิทัศน์มาปรับให้สอดคล้องกับ

บริบทของแต่ละพื้นที่รวมถึงขั้นตอนการผลิตรายการสารคดี เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

สารคดี เป็นเรื่องราวของความจริงที่เกิดขึ้นจริง เคยเกิดขึ้นหรือเคยมีอยู่จริง และถูกถ่ายทอดออกมาอย่างสร้างสรรค์ โดยมีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิด โดยหลักการสำคัญต้องถ่ายทอดความจริงออกมาอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจ น่าติดตาม ต้องมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ร่วมของผู้รับชม (Wipasrinimit, 2009) ขณะที่ทรัสเซลล์-คัลเลน (Trussell-Cullen, 1999) ให้นิยามสารคดีว่าเป็นการจัดทำเอกสารและเผยแพร่โลกแห่งความจริง โดยเป็นสิ่งที่มียุ่อยู่จริงที่สามารถสังเกต บันทึก พิสูจน์ และสัมผัสได้ ซึ่งการผลิตสื่อสารคดีในการศึกษานี้เป็นการนำเสนอเรื่องราวของทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีในการดำเนินชีวิตของชุมชนเป้าหมายในรูปแบบวิถีทัศน์สารคดี พรสุรีย์ วิชาศรีนิมิต (Wipasrinimit, 2009) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการผลิตรายการสารคดีว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการผลิต (Pre-Production) หาข้อมูล สำรวจสถานที่ เขียนบท วางแผนการถ่ายทำ 2) ขั้นผลิตรายการ (Production) ถ่ายทำ และ 3) ขั้นหลังการผลิต (Post-Production) ทำกราฟิก ลำดับภาพ ทำดนตรีประกอบ บรรยาย มิกซ์เสียง ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย ปัจจุบันมีโปรแกรมและแอปพลิเคชันที่หลากหลายให้เลือกใช้สำหรับขั้นตอนหลังการผลิตหรือการเรียบเรียงตัดต่อสื่อสารคดี โดยผู้ศึกษาได้นำขั้นตอนการผลิตสารคดี ขั้นตอนการผลิตสื่อวิถีทัศน์มาปรับประยุกต์กับวิธีการศึกษาแบบวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาการผลิตสื่อวิถีทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานเพื่อเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ความยาว 10-15 นาที จำนวน 5 ตอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methods) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research methods) ในการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์ที่ผลิต การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ ผู้ให้ข้อมูล (Key informant) คือ ประชาชนและผู้รู้ในชุมชน 5 ชุมชน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเงื่อนไขในการเลือกคือเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนว่ามีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับชุมชน เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้แก่ ชุมชนบ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 2 คน ชุมชนบ้านหัวขัว อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2 คน ชุมชนบ้านหัวขัว อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2 คน ชุมชนบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2 คน และชุมชนบ้านศิรีวงกต อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี จำนวน 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 10 คน ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์สารคดีเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการนำเสนอ ด้านการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ ด้านตัวอักษร และภาพ และด้านเสียง รวมจำนวน 12 ข้อ และแปลผลการประเมินด้วยมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1932) จากเด็กเยาวชน และสมาชิกในชุมชน 5 ชุมชน จำนวน 37 คน ที่รับชมวีดิทัศน์สารคดีที่ผลิตเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน จำนวน 5 ตอน

ขั้นตอนการศึกษา และผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อสื่อวีดิทัศน์ และการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดี ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนการศึกษาและผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอนเตรียมการผลิต (Pre-production) ขั้นตอนดำเนินการผลิต (Production) ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-production) และขั้นตอนประเมินผลสื่อวีดิทัศน์ (Evaluation)

การวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์สารคดีที่ผลิตใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบสถิติเชิงพรรณนา ด้วยการบรรยายประกอบตาราง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน สามารถแบ่งผลการศึกษาเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนภาคอีสาน

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนภาคอีสาน 5 จังหวัด จากการสัมภาษณ์ปราชญ์หรือผู้รู้ในชุมชน 5 ชุมชน ผู้ศึกษาได้เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพชุมชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ภาคอีสาน 5 จังหวัด

1.1 ชุมชนบ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทอาศัยอยู่ และมีการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาและยกระดับให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน อาทิ ด้านภาษา การแต่งกาย รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชน ได้แก่ ประเพณีบุญพวงมาลัยไม้ไผ่ เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาในชุมชนมากกว่า 100 ปี จัดขึ้นตรงกับประเพณีบุญข้าวสากและประเพณีบุญข้าวประดับดินของภาคอีสาน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 และวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ตามลำดับ โดยจุดเด่นของประเพณีบุญพวงมาลัยไม้ไผ่ คือ สมาชิกในชุมชนแต่งกายด้วยชุดผู้ไท มีการนำไม้ไผ่ที่ผ่านกระบวนการมาสานขัดกันเป็นลักษณะคล้ายดอกไม้ 6 แฉก ด้านบนของมาลัยไม้ไผ่ประกอบด้วยเทียนเล่มเล็กและดอกพุท ดอกไม้ 6 แฉก เปรียบเสมือนสวรรค์ทั้ง 6 ชั้น

ด้านล่างมีการนำเชือกมาร้อยยังปลายของดอกไม้แต่ละแฉกเพื่อแขวนจตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น หนังสือ เขียนไข ดินสอ ปากกา อาหารแห้ง สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก และยาสามัญประจำบ้าน เป็นต้น ก่อนจะนำมาแขวนรวมกันให้มีลักษณะคล้ายต้นไม้ เรียกว่า ต้นกล้วยพฤษภ ที่ชาวอีสานถือว่าเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ ณ วัดกกต้อง วัดประจำชุมชนบ้านกุดหว้า ก่อนจะนำไปแจกจ่ายยังศูนย์เด็กเล็ก และโรงเรียนภายในชุมชน ภายในงานมีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ ถือเป็นงานประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามายังชุมชน

“วัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นของพี่น้องกุดหว้า หนึ่งก็คือการพูดภาษาผู้ไท เป็นภาษาของเรา วัฒนธรรมของเรา แล้วก็การแต่งกายผู้ไทกุดหว้ามีการแต่งกายด้วยชุดพื้นผู้ไทที่เป็นอัตลักษณ์ของพวกเรา เป็นลายของพวกเรา วัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นเลยคือ มาลัยไม้ไผ่ที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย และที่เดียวในโลก อันนี้คือผู้ไทกุดหว้าครับ” (สัมภาษณ์นายนารี ศรีกำพล, 8 กรกฎาคม 2567)

นอกจากนี้ พวงมาลัยไม้ไผ่ยังถูกนำมาพัฒนาต่อยอดจากส่วนประกอบในประเพณีกลายมาเป็นสินค้า OTOP ของชุมชนบ้านกุดหว้า และเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศอีกมากมาย เช่น การทำโล่รางวัลจากมาลัยไม้ไผ่ ต่างหู ปิ่นปักผม และโคมไฟ โดยมีกลุ่มอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพวงมาลัยไม้ไผ่ที่เป็นพื้นที่ในการสืบสานพร้อมกับถ่ายทอดความรู้ในการผลิตมาลัยไม้ไผ่ให้แก่เยาวชนในชุมชน ถือเป็น การนำทุนทางวัฒนธรรมของตนเองมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างองค์ความรู้ของชุมชนบ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

“พวกเรายังมีกลุ่มอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมมาลัยไม้ไผ่ ที่มีการส่งเสริม อนุรักษ์ และจัดการอบรมต่อยอดผลิตภัณฑ์จากลูกหลานเยาวชนนักเรียนครับ เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้ว่ามาลัยไม้ไผ่เป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาวภูทิวแต่ดั้งเดิมมา มาลัยไม้ไผ่นั้นไปอยู่ที่ไหน ไปอยู่ประเทศไหน เขาก็จะรู้จักว่านี่คือกาฬสินธุ์ บ้านภูทิวครับ” (สัมภาษณ์นายนารี ศรีกำพล, 8 กรกฎาคม 2567)

การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดี จะนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านภูทิว รวมถึงนำเสนอวัฒนธรรมและประเพณีของชาวผู้ไทบ้านภูทิวที่สัมพันธ์กับความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา คือ ประเพณีบุญพวงมาลัย ซึ่งจัดในช่วงบุญข้าวประดับดิน และบุญข้าวสากของชาวอีสาน และปัจจุบันมีการนำพวงมาลัย มาต่อยอดและประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์และเครื่องประดับต่าง ๆ เช่น ต่างหู ถ้วยรางวัล โคมไฟ เพื่อสร้างมูลค่าให้กับพวงมาลัยและยังคงอนุรักษ์รูปแบบพวงมาลัยของชาวผู้ไท บ้านภูทิว ในผลิตภัณฑ์เหล่านั้นอยู่ด้วย การทำพวงมาลัยถูกนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรการอนุรักษ์และประดิษฐ์พวงมาลัยในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนชุมชน ซึ่งถือเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่มีส่วนช่วยให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีบุญพวงมาลัย เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่เกิดจากนำทรัพยากรในชุมชนมาต่อยอดสร้างมูลค่าและรายได้แก่ชุมชน นอกจากประเพณีดังกล่าวแล้ว ชาวภูไทบ้านภูทิวยังมีบุญบั้งไฟทะเลล้านที่ถือเป็นบุญประเพณีที่มีผู้คนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก รวมทั้งกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นกลไกในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และสร้างมีส่วนร่วมแก่สมาชิกในชุมชน

1.2 ชุมชนบ้านหัวขัว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

ชุมชนบ้านหัวขัว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร แหล่งที่ตั้งของปราสาทหินบึงนารางโบราณสถานอายุราว 800 ปี โบราณสถานที่มีความสมบูรณ์และใหญ่ที่สุดในภาคอีสานตอนบนอันทรงคุณค่าที่ผสมผสานศิลปะขอมแบบบาปวนและนครวัด ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวขัว อีกทั้งยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในชุมชนบ้านหัวขัว เนื่องจากเป็นสถานที่ตั้งของศาลเจ้าปู่ป้อฮวด ที่ชาวหัวขัวให้ความเคารพและนับถือตั้งแต่ในอดีตมาจนปัจจุบัน

“เจ้าปู่ป้อฮวดสันนิษฐานว่าในสมัยก่อนคือพระมหาอุปราช มีความเก่งกาจสามารถ มีการเล่าต่อกันมาคือ ทางกษัตริย์ล้านช้างได้ทรงให้เจ้าปู่ป้อฮวดมาเฝ้าปราสาทบึงนาราง ผู้เฝ้าโบราณจึงพาลูกพาหลานนำน้ำอบ น้ำหอมไปไหว้ ไปสักการบูชา มาตั้งแต่ พ.ศ. 2443 มาจนถึงปัจจุบันนี้ ถือว่ากว่าร้อยปีแล้วนะครับ ก็เลยยึดถือมา” (สัมภาษณ์บุญนาค แทนสอ, 7 ตุลาคม 2566)

ชุมชนบ้านหัวขัวยังมีการนำทุนทางวัฒนธรรมโบราณสถานของชุมชนมาสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนจากการท่องเที่ยว ผ่านการจัดงานประจำปีอย่างประเพณีสงกรานต์ จัดขึ้นควบคู่กับงานศิวะราตรีบูชาขนิลาปราสาทบึงนาราง เทศกาลดอกเปื่อยบาน ซึ่งงานประจำปีดังกล่าวถูกจัดขึ้นเพื่อสืบสานการอนุรักษ์และความสำคัญของปราสาทบึงนาราง อีกทั้งยังเป็งานประจำปีที่นักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนบ้านหัวขัวเป็นอย่างมาก

“สำหรับบ้านหัวขัวของเรา ก็มีต้นทุนทางชุมชนก็คือปราสาทบึงนาราง ถือว่าเป็นโบราณสถานเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ในชุมชน และก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่

“มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม เข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก” (สัมภาษณ์นายเชิดศักดิ์ โชควิริยะ, 22 กรกฎาคม 2566)

นอกจากนี้ เป็ยน้อยยังเป็นจุดกำเนิดงานประเพณีผูกเสี่ยวของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นประเพณีที่ถูกสืบทอดต่อกันมาในกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความรักความสามัคคีให้แก่ผู้คนในชุมชน ผ่านความเชื่อว่าหากผู้ใดได้ทำการผูกเสี่ยวกันนั้นจะต้องรักและดูแลกันเหมือนดังคนในครอบครัว

การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดี จะนำเสนอเกี่ยวกับการเล่าถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของปราสาทเป็ยน้อยที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในบ้านห้วยข้าว ความเชื่อความศรัทธาต่อศาลเจ้าปู่อุปฮาดของคนในชุมชน เชื่อมโยงประเพณีการผูกเสี่ยวที่ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยข้าว สู่การเป็นประเพณีประจําจังหวัดขอนแก่น และเล่าถึงที่มาที่ไปของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับปราสาทเป็ยน้อยสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของชุมชน เพื่อให้เด็กเยาวชนในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถานปราสาทเป็ยน้อยที่ถือทรัพยากรสำคัญของชุมชน นอกจากนี้ นำเสนออาหารที่เป็นจุดเด่นของบ้านห้วยข้าว คือ ไก่ย่างซุ้มนมแดง และอาหารอื่น ๆ ถึงวัตถุดิบและการปรุง ผ่านการถ่ายทอดและเล่าเรื่องจากผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และเด็ก/เยาวชน เป็นต้น

1.3 ชุมชนบ้านห้วยข้าว อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

ชุมชนบ้านห้วยข้าว อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ติดกับอ่างเก็บน้ำแกดำ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่กั้นระหว่างชุมชน 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านแกดำ และชุมชนบ้านห้วยข้าว อ่างเก็บน้ำแกดำถือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่หล่อเลี้ยงผู้คนทั้ง 2 ฝ่าย โดยอ่างเก็บน้ำแกดำนั้นมี

สะพานไม้เก่าแก่ที่อยู่คู่กับอ่างเก็บน้ำมาอย่างยาวนาน เป็นเส้นทางทางสัญจรระหว่างชุมชนทั้ง 2 ฝั่งมาตั้งแต่อดีต และยังคงมีการซ่อมแซมและอนุรักษ์มาจนถึงปัจจุบัน สะพานไม้เก่าแก่จึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของอำเภอแกลง และจังหวัดมหาสารคาม

“การทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือ ชุมชนบ้านหัวขัวเราอาศัยแหล่งน้ำ อาศัยหนองแกลงเป็นจุดขายของชุมชนเลยก็ว่าได้ เป็นสะพานไม้เก่าแก่ ในเรื่องของการอนุรักษ์ของสะพานไม้ ถ้ามีชำรุดหรือสะพานมันพัง เราก็ต้องช่วยกันออกมาซ่อม เป็นการสร้างความสามัคคี” (สัมภาษณ์นายอาทิตย์ ภูมิแกลง, 17 มิถุนายน 2566)

นอกจากนี้ บ้านหัวขัวได้นำทุนทางธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมาผนวกรวมกันเป็นการท่องเที่ยววิถี โดยนำเอาศิลปวัฒนธรรมของชุมชน อาทิ การเซิ้งกระโຈมที่แต่เดิมจะทำการแสดงในท้องทุ่งนามาปรับให้ทำการแสดงบนสะพานไม้แกลงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การนำเอาภูมิปัญญาและสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาปรับประยุกต์ให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ การสานกระติบข้าวมงคลที่มีรูปทรงและเอกลักษณ์เฉพาะ การแปรรูปผ้าเป็นสินค้าต่าง ๆ เช่น ผ้าพันคอ พวงกุญแจ ต่างหู และตุ๊กตา รูปปลาที่เป็นสัตว์น้ำในอ่างเก็บน้ำแกลง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถร่วมลงมือประดิษฐ์การแปรรูปผ้าร่วมกับผู้รู้ในชุมชนได้ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและมีความภูมิใจกับผลงานของตนเอง ซึ่งการนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวขัวมาสร้างมูลค่าพร้อมทั้งเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชุมชนไปพร้อมกัน ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนเกิดความสามัคคี และเกิดรายได้เสริมแก่สมาชิกในชุมชนบ้านหัวขัวที่นอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก

“เรามีสมบัติที่ดีของเราอยู่แล้ว เราก็ต้องอนุรักษ์ช่วยกัน ก็ทำให้คนในชุมชนตระหนักว่าสิ่งที่เรามีมันมีคุณค่า มีมูลค่า ทำให้พี่ให้น้องเกิดรายได้ โดยเป็นรายได้เสริมจากการทำเกษตร จากที่มีอาชีพอยู่แล้ว พอมาทำท่องเที่ยวเขาก็จะได้รายได้เสริม ทำให้เขาได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการสร้างภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน ซึ่งมันจะสร้างขวัญและกำลังใจ สร้างความตระหนักถึงการรัก การสามัคคีในชุมชน การอนุรักษ์ มันก็ยิ่งจะทำให้คนในชุมชนหันมาอนุรักษ์สิ่งนี้เพิ่มขึ้น” (สัมภาษณ์นายอาทิตย์ ภูมิแถมดำ, 17 มิถุนายน 2566)

การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดี จะนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราววิถีชีวิตของชุมชนที่สัมพันธ์กับสะพานไม้แถมดำ และอ่างเก็บน้ำหนองแถมดำ การนำทรัพยากรที่เป็นทุนด้านต่าง ๆ ของชุมชนมาสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น การล่องเรืออีโป่ง ขนมเรืออีโป่ง การแสดงเชิงกระโจมในโอกาสต่าง ๆ การชมหิงห้อย เป็นการผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการ เช่น เป็นไกด์นำเที่ยว เป็นผู้แสดงในการเชิงกระโจม เป็นต้น นอกจากนี้ นำเสนอเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรปลอดภัย และกลุ่มจักรสานของหมู่บ้านที่เป็นแห่งเดียวในการจักรสานกระติบข้าวมงคล สู่การต่อยอดเป็นหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

1.4 ชุมชนบ้านไร่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดชัยภูมิ

ชุมชนบ้านไร่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ฮ่ออาศัยอยู่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และยังคงสืบสานอนุรักษ์ พร้อมทั้งหิบบกทุนทางวัฒนธรรมของตนเองมาถ่ายทอดให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งที่ตั้งของชุมชนนั้นอยู่ใกล้กับพื้นที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ทำให้ช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายนของทุกปี

เมื่อถึงเทศกาลดอกกระเจียวบาน เป็นงานประจำปีของจังหวัดชัยภูมิ มีนักท่องเที่ยวจากหลากหลายพื้นที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในชุมชนเป็นจำนวนมาก เป็นโอกาสให้ชุมชนได้นำเอาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์อย่างเสื้อพ็อก ขนมห่มพื้นบ้านอย่างขนมหั่นหมา อาหารพื้นถิ่นของชาวภูธกรอย่าง เหมี่ยม หรือเมี่ยงสมุนไพร รวมทั้งการนำการเล่นเต็นรำของชาวภูธกรอย่างการรำปะเร่ ออกมาจัดแสดงและจัดจำหน่ายบริเวณอุทยานแห่งชาติป่าหินงามให้นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้เยาวชนชาวภูธกรรุ่นใหม่เห็นถึงความสำคัญ และเกิดความภาคภูมิใจในทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไปพร้อมกับการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย

“การที่มีการท่องเที่ยวก็ทำให้ชุมชนเองที่เป็นชาวไร่อยู่แล้วก็ต้องทำการเกษตรเร่งขึ้นตามวันเวลา มีรายได้ในการเพาะปลูกพันธุ์พืชต่าง ๆ แล้วก็ทำให้มีคนมาเที่ยวแล้วก็ทำให้ชุมชนมีรายได้นะครับ แต่ตอนแรก ๆ เลยชุมชนเองก็ยังไม่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว คือทำไปแบบนั้นแหละ ทำไปตามเขา จนมาทีหลังนานๆเข้าทำทุกปีชุมชนก็เริ่มรู้แล้วว่าการท่องเที่ยวโดยการนำเอาทุนทางวัฒนธรรม สิ่งที่เรามีมาสร้างเป็นจุดขายก็เป็นงานอีกชิ้นหนึ่งที่เราสามารถทำเสริมแล้วก็เลี้ยงดูครอบครัวได้” (สัมภาษณ์นายพนม จิตรจันทน์, 23 กรกฎาคม 2566)

ปัจจุบันแม้ชาวภูธกรมีการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของตนเอาไว้ แต่ก็ยังมีประเพณีที่สำคัญที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม วิถีชีวิต และเศรษฐกิจปัจจุบัน อย่างประเพณีแห่หอดอกผึ้งหรือประเพณีสงกรานต์ของชาวภูธกร ซึ่งในอดีตจัดขึ้น 2 ครั้ง คือ สงกรานต์น้อยตรงกับเดือน 4 แรม 15 ค่ำ เป็นการละเล่นสงกรานต์แบบชาวไทย โดยจะเริ่ม

การเล่นตั้งแต่เวลาตี 5 เล่นเป็นเวลา 7 วัน 7 คืน โดยชาวญ้อจะหยุดทำการเกษตรในไร่ในสวนในช่วงดังกล่าว สงกรานต์น้อยนั้นได้เลือนหายไปจากชุมชนบ้านไร่ประมาณ 40-50 ปี และสงกรานต์ใหญ่ ตรงกับเดือน 5 แรม 15 ค่ำ ซึ่งในประเพณีสงกรานต์ใหญ่นั้นจะมีการแห่หอดอกผึ้ง และมีการเล่นน้ำกันทั้งเดือน แต่ปัจจุบันสงกรานต์ใหญ่ของชาวญ้อมีการจัดขึ้นเพียง 3 วันเท่านั้น เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปส่งผลให้คนในชุมชนให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพมากขึ้นประเพณีดังกล่าวจึงเริ่มเลือนหายไปและเปลี่ยนแปลงไป

“สำหรับชาวญ้อก็ยังมีภาษาและวัฒนธรรมของชาวญ้อที่ยังใช้กันอยู่ในชุมชน มีประเพณีแห่หอดอกผึ้งในช่วงสงกรานต์ ที่พี่น้องชาวญ้อถือว่าเป็นงานบุญใหญ่ของพี่น้องชาวญ้อ ซึ่งยังคงดำเนินอยู่และยังคงรักษาประเพณีนี้อยู่แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน” (สัมภาษณ์นายพนม จิตรจรรย์, 23 กรกฎาคม 2566)

การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดี จะนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติความเป็นมาเบื้องต้นของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านไร่ นำเสนอวิถีชีวิตของชุมชนญ้อ เกี่ยวกับความเชื่อและประเพณี การแต่งกาย และสถานการณ์ปัจจุบันของชุมชนญ้อ เนื่องจากชุมชนถือเป็นแหล่งรับนักท่องเที่ยวจากทั่วประเทศที่เดินทางมาเที่ยวชมทุ่งดอกกะเจียว ณ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม นำเสนอเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต อาหาร เช่น เมี่ยงสมุนไพร ขนมลั่นทม เป็นต้น นำเสนอเกี่ยวกับประเด็นการอนุรักษ์ภาษาที่ถือเป็นทุนและอัตลักษณ์ที่สำคัญของชาวญ้อ จากหลักสูตรภาษาญ้อของโรงเรียนในชุมชนที่มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้และอนุรักษ์ นอกจากนี้ นำเสนอเกี่ยวกับการแสดงของชาวญ้อที่ถือเป็นอัตลักษณ์ คือ การขับร้องเพลงญ้อ เป็นต้น

1.5 ชุมชนบ้านคีรีวงกต อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

ชุมชนบ้านคีรีวงกต อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี ชุมชนที่นำทุนทางธรรมชาติมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ คีรีวงกตเป็นชุมชนที่โอบล้อมไปด้วยภูเขาจึงทำให้มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ อาทิ น้ำตก ภูเขา ทะเลหมอก สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาไม่ขาดสาย คีรีวงกตยังมีการนำทุนทางวัฒนธรรม ที่เป็นวิถีการดำรงชีพมาปรับประยุกต์เข้ากับการทำการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ คือ การนำรถอีแต๊กจากการทำเกษตรกรรมมาปรับและดัดแปลงให้เป็นพาหนะเพื่อพานักท่องเที่ยวลุยห้วยน้ำฮวยเข้าไปยังน้ำตกขุนช้างพราย ระหว่างทางนักท่องเที่ยวจะได้นั่งรถไปตามเส้นทางที่เต็มไปด้วยวิวทิวทัศน์ของภูเขา และพื้นที่ทำการเกษตรของชุมชน การนั่งรถอีแต๊กในห้วยน้ำฮวยยังสร้างความตื่นเต้นและสนุกสนานให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากแต่ละจุดจะมีระดับน้ำแตกต่างกัน และเมื่อถึงน้ำตกขุนช้างพรายกลุ่มท่องเที่ยวจะจัดอาหารพื้นถิ่นที่ไว้จัดถุดิบในชุมชน เมนูที่เป็นเอกลักษณ์ คือ แกงส้มมะขามใส่นางตานี เป็นการนำหอยวกกล้วยมาเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมกับพาชมจากธรรมชาติ ได้แก่ ถ้ำ ช้อน และแกวที่ประดิษฐ์จากไม้ไผ่ เพื่อเป็นจุดดึงดูดและสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

“ไฮไลต์สำคัญเลยคือแกงส้มมะขามอันนี้ก็จะขาดไม่ได้ ก็จะทำให้การใช้ธรรมชาติอย่างหอยวกกล้วยมาเป็นวัตถุดิบหลัก มาปรุงแบบว่าให้ทานได้ทั้งไทย ทั้งลาว ทั้งอีสาน ทานได้หมดนะครั้บ นี่คือการโดดเด่นหรือความเป็นเอกลักษณ์ของการอยู่กับธรรมชาติ สามารถเอาธรรมชาติออกมาขายได้ในมุมมองนะครั้บ” (สัมภาษณ์นายณรินทร์ อนันต์วรรณ, 25 มิถุนายน 2566)

การประกอบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของชุมชนบ้านศรีวังคนั้น เป็นการขับเคลื่อนไปพร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติมาทำการท่องเที่ยว จะมีการหมุนเวียน และการปลูกทดแทน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่สร้างมูลค่าให้แก่ชุมชนควบคู่กับการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน

“เราก็มีการศึกษา เรียนรู้ในเรื่องการเอาอุปกรณ์ในธรรมชาติ ยกตัวอย่าง อย่างไม้ไผ่นะครับที่เราจะตัด เป็นอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทุกวันเลยก็ว่าได้ ทำทั้งแก้ว ทั้งช้อน เรามีการศึกษามาว่า กอไม้ การตัดหนึ่งกอจะมีเพียงไม่กี่ลำ ที่จะสามารถใช้ในระบบการท่องเที่ยวจนครบ ได้ขนาดตัดให้เท่าเอว จากนั้นเขาจะแตกลูกออกหน่อมาเอง เราก็ตัดถัดไปเรื่อย ๆ เราก็กลับมาตัดต้นเดิมในปีต่อไปก็จะหมุนเวียนเปลี่ยนไป โดยที่จะไม่มีวันหมดเลยนะครับ” (สัมภาษณ์นายณรินทร์ อนันต์วรรณ, 25 มิถุนายน 2566)

นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน เปิดโอกาสและพื้นที่ให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กล้วยแปรรูป ไม้กวาดจากดอกแขม การทำบายศรีสู่ขวัญ รวมไปถึงการแสดงจากเยาวชนในชุมชน ให้มีพื้นที่ในการนำสินค้ามาวางจำหน่ายที่จุดบริการนักท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่เยาวชนในชุมชนอีกด้วย

“เราส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ที่เป็นการแปรรูปสินค้า เช่น กล้วยแปรรูปต่าง ๆ มีกล้วยม้วน กล้วยตากแห้ง กล้วยอบเนย เยอะแยะเลยครับ ต่อมาเราเป็นพื้นที่ป่า เรามีแขมไม้กวาดด้วย ในบริบทนี้เขาจะเก็บกันทุกปีทุกครอบครัว ในทำมางก็จะเอาไว้อขายให้นักท่องเที่ยวได้ ส่วนเด็กเยาวชนเราก็มีการสนับสนุนให้พวกเขาเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนบ้านเกิดของตัวเอง เวลาเมื่อนักท่องเที่ยว

มาเราก็จะมีการให้เขามาทำการแสดง หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการทำการท่องเที่ยว ถือเป็นการสร้างมูลค่าและการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวให้เยาวชนไปในตัวครับ” (สัมภาษณ์นายรินทร อนันต์วรรณ, 25 มิถุนายน 2566)

การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดี จะนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของหมู่บ้านศิรีวงศต นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนจากการนำทรัพยากรในชุมชนมาพัฒนาและต่อยอดสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ อย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาของชุมชนในการนำทุนด้านต่าง ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นกิจกรรมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น การนั่งรถอีแต๊กชมชุมชน-ห้วยน้ำฮวย-น้ำตกขุนช้างพราย การรับประทานอาหารริมน้ำตก เมนูแกงหยวกกล้วย โดยอาหารเป็นวัตถุดิบจากชุมชน โดยเฉพาะภาชนะสำหรับใส่อาหารจะใช้ไม้ไผ่จากธรรมชาติ โดยมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการอนุรักษ์และรักษา การบายศรีสู่ขวัญจากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านแก่ผู้เยือน และเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตวิถีชุมชนแบบเรียบง่ายที่โอบล้อมไปด้วยธรรมชาติ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกในชุมชน และสร้างรายได้อีกด้วย

2. การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน

2.1 ขั้นตอนการศึกษา และผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน

1) ขั้นการวางแผน (Planning) จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่จะผลิต พบว่า เนื้อหาที่จะผลิตเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน และทุนหรือทรัพยากรด้านอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนชุมชนในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน จากวิเคราะห์ผู้ชมหรือกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบุคคลทั่วไปทุกช่วงวัยที่สามารถเข้าถึงสารคดีได้ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) และติ๊กต็อก (TikTok) โดยวัตถุประสงค์ของการผลิตสื่อวีดิทัศน์ เพื่อการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มุ่งให้สาระความรู้แก่ผู้รับชมเป็นเบื้องต้น ให้มีความเพลิดเพลินเป็นเบื้องหลัง และในขั้นวางแผนนี้ผู้ศึกษาได้วางโครงร่างบทสคริปต์สำหรับใช้ในการถ่ายทำสื่อวีดิทัศน์สารคดี

2) ขั้นเตรียมการผลิต (Pre-production) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากบทความ หนังสือ ตำรา เว็บไซต์เกี่ยวกับชุมชนเป้าหมาย สํารวจสถานที่สำคัญชุมชน และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานที่มีความโดดเด่นจาก 5 ชุมชน หลังจากนั้นนำข้อมูลของแต่ละชุมชนมาออกแบบและเขียนบทสคริปต์สำหรับเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางลงพื้นที่ไปถ่ายทำ เนื่องจากบางชุมชนมีเนื้อเรื่องของสารคดีเกี่ยวกับงานบุญประเพณีในช่วงเดือนต่าง ๆ ผู้ศึกษาจึงได้วางแผนกำหนดวันเวลาให้ตรงกับช่วงดังกล่าวเพื่อให้ได้วีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาเป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของชุมชน นอกจากนี้ ในขั้นตอนนี้ได้เตรียมสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความ

พร้อม ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ถ่ายทำ ผู้ให้ข้อมูล กราฟิกที่นำมาใช้ ประกอบสื่อวีดิทัศน์ ฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากร่วมด้วย

3) ขั้นตอนการผลิต (Production) ถ่ายทำวีดิทัศน์สารคดีตามแผนและบทสคริปต์ที่ออกแบบไว้ ในพื้นที่ 5 ชุมชน

4) ขั้นตอนหลังการผลิต (Postproduction) นำวีดิทัศน์ที่ถ่ายไว้มาตัดต่อเป็นสื่อวีดิทัศน์ที่สมบูรณ์ เมื่อผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง และได้รับการพิจารณาให้เผยแพร่จากผู้ให้ทุนสนับสนุนแล้ว จึงได้เผยแพร่สื่อวีดิทัศน์สารคดีทั้ง 5 ตอน เผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) และติ๊กต็อก (TikTok)

5) ขั้นตอนประเมินผลสื่อวีดิทัศน์ (Evaluation) ประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์สารคดี ผู้ศึกษาได้นำแบบประเมินคุณภาพสื่อประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการนำเสนอ ด้านการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ ด้านตัวอักษร และภาพ และด้านเสียง รวมจำนวน 12 ข้อ โดยเด็ก เยาวชน และสมาชิกในชุมชน 5 ชุมชน รับชมวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน 5 ตอน และทำแบบประเมินดังกล่าว หลังจากนั้นจึงนำผลจากการประเมินมาวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบสถิติเชิงพรรณนา ด้วยการบรรยายประกอบตาราง

2.2 ผลการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ผู้ศึกษาได้ผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน โดยสื่อวีดิทัศน์สารคดีประกอบไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งทุนด้านหัตถกรรม ทุนด้านเกษตรกรรม ทุนด้านท่องเที่ยว และทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชนของเด็ก เยาวชน และสมาชิกในชุมชนทั้ง 5 ชุมชน ความยาว 10-15 นาที จำนวน 5 ตอน ดังนี้

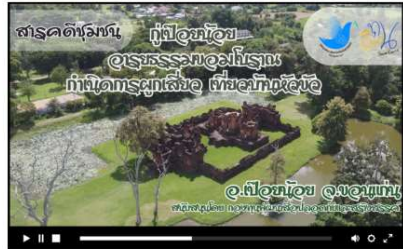
- 1) ตอนที่ 1 “เสน่ห์ผู้ไท มาลัยไม้ไผ่ บั้งไฟทะเลล้น นาน นามบ้านกุดหว้า” ชุมชนบ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) ตอนที่ 2 “กู๋เปี่ยน้อย อารยธรรมขอมโบราณ กำเนิดการผูกเสี่ยว เทียบบ้านหัวขัว” ชุมชนบ้านหัวขัว อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น
- 3) ตอนที่ 3 “สะพานไม้แกดำ รำเชิงกระโจม เสน่ห์พื้นถิ่นบ้านหัวขัว” ชุมชนบ้านหัวขัว อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม
- 4) ตอนที่ 4 “ร้อยเรื่องราวชาวญัฏกูร ชุมชนคนบนดอน วิถีมอญโบราณ” ชุมชนบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
- 5) ตอนที่ 5 “นั่งอีแต็ก ยลวิถี บ้านศิรีวงกต” ชุมชนบ้านศิรีวงกต อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 1

“เสน่ห์ผู้ไท ภูมิปัญญาชาวบ้าน บ้านนาขาม”
ชุมชนบ้านนาขาม อำเภอนาขาม จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 2

“กุเป้อยน้อย อารยธรรมของโบราณ กำเนิดการผูกเสี่ยว เพื่อบ้านหัวข้าว”
ชุมชนบ้านหัวข้าว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

ตอนที่ 3

“สะพานไม้แกดำ รำที่ถึงใจ เสน่ห์ผู้ไท บ้านนาขาม”
ชุมชนบ้านนาขาม อำเภอนาขาม จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 4

“ร้อยเรื่องราวของผู้ไท ชุมชนคนบนคอน วิถีมอญโบราณ”
ชุมชนบ้านไร่ อำเภอสว่างวีรญาติ จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 5

“น้ำอ้อยแก้ว ขลุ่ยดี บ้านศรีวังคด”
ชุมชนบ้านศรีวังคด อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 2 ภาพผลการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของ
ชุมชนภาคอีสาน

3. ผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน

การประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ประเมินโดยเด็ก เยาวชน และสมาชิกในชุมชน 5 ชุมชนที่รับชมวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน 5 ตอน จำนวน 37 คน พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 คิดเป็นร้อยละ 91.31 (SD=0.61) พิจารณารายด้าน พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อด้านคุณภาพเสียงและด้านวิธีการนำเสนออยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.63 คิดเป็นร้อยละ 92.70 (SD=0.56) และค่าเฉลี่ย 4.57 คิดเป็นร้อยละ 91.53 (SD=0.59) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อประเด็นคุณภาพเสียงบรรยาย และประเด็นความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนออยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70 คิดเป็นร้อยละ 94.05 (SD=0.46) และค่าเฉลี่ย 4.62 คิดเป็นร้อยละ 92.43 (SD=0.55) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน

ประเด็นคุณภาพสื่อ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	SD	แปลผล
1. ด้านวิธีการนำเสนอ	4.57	91.53	0.59	มากที่สุด
1.1 วิธีการนำเสนอเนื้อหา	4.59	91.89	0.60	มากที่สุด
1.2 ความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนอ	4.62	92.43	0.55	มากที่สุด
1.3 การนำเสนอสามารถเข้าใจได้ง่าย	4.51	90.27	0.65	มากที่สุด

ประเด็นคุณภาพสื่อ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	SD	แปลผล
2. ด้านการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ	4.54	90.88	0.65	มากที่สุด
2.1 เนื้อหาของสื่อมีความถูกต้อง	4.51	90.27	0.69	มากที่สุด
2.2 เนื้อหาของสื่อมีความเหมาะสมกับการนำเสนอชุมชน	4.59	91.89	0.55	มากที่สุด
2.3 เนื้อหาที่มีความน่าสนใจ และน่าติดตาม	4.55	91.11	0.69	มากที่สุด
2.4 เนื้อหาของสื่อสามารถนำเสนอทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างครบถ้วน	4.51	90.27	0.69	มากที่สุด
3. ด้านตัวอักษร และภาพ	4.53	90.72	0.60	มากที่สุด
3.1 ตัวอักษรมีขนาดเหมาะสม	4.51	90.27	0.56	มากที่สุด
3.2 การลำดับภาพมีความเหมาะสม	4.51	90.27	0.65	มากที่สุด
3.3 เทคนิคในการนำเสนอภาพองค์ประกอบ มีความเหมาะสม	4.58	91.66	1.48	มากที่สุด
4. ด้านคุณภาพเสียง	4.63	92.70	0.56	มากที่สุด
4.1 คุณภาพเสียงบรรยาย	4.70	94.05	0.46	มากที่สุด
4.2 คุณภาพเสียงดนตรี	4.57	91.35	0.65	มากที่สุด
ภาพรวม	4.57	91.31	0.61	มากที่สุด

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานสามารถสรุปผลการศึกษา แบ่งเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนภาคอีสาน 5 จังหวัด ผลการศึกษา พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ทั้ง 5 ชุมชน มีความโดดเด่นและหลากหลาย ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบทของชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท มีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นคือ อัตลักษณ์ของผู้ไท ทั้งภาษา การแต่งกาย ดนตรี รวมไปถึงงานบุญประเพณี โดยเฉพาะบุญพวงมาลัย มีมาลัยไม้ไผ่ที่ถือเป็นหัวใจสำคัญ และถูกนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้คนในชุมชน 2) ชุมชนบ้านหัวขัว อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น มีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นคือ ปราสาทเปือยน้อยที่ถือเป็นโบราณสถานที่มีความสวยงามเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชม ชุมชนยังเป็นแหล่งกำเนิดประเพณีสำคัญประจำจังหวัดขอนแก่น คือ การผูกเสี่ยว โดยทุนทางวัฒนธรรมชุมชนถูกนำเสนอผ่านการจัดกิจกรรมงานบุญประเพณี ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวชุมชน 3) ชุมชนบ้านหัวขัว อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม เป็นชุมชนที่มีทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางธรรมชาติที่หลากหลาย มีหนองแกดำและสะพานไม้แกดำเป็นสถานที่และทรัพยากรที่สำคัญนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวชุมชน นอกจากนี้ชุมชนมีการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ คือ การเซิ้งกระโจม ที่ถูกประยุกต์มาเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว ทั้งยังมีกลุ่มต่าง ๆ ที่นำทรัพยากรในชุมชนมาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว 4) ชุมชนบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อกร มีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเห็นได้ชัดจากภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร รวมถึงความเชื่อและประเพณี ถือเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนผ่านวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ปัจจุบันได้มีการนำทุนทางวัฒนธรรมถ่ายทอดแก่เด็ก

เยาวชนในชุมชน รวมถึงเผยแพร่และนำเสนอผ่านสื่อและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงชุมชนวัฒนธรรมฮักที่ทุ่งดอกกระเจียวหรืออุทยานแห่งชาติป่าหินงาม และ 5) ชุมชนบ้านศิรีวงกต อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี ชุมชนที่นำทุนทางธรรมชาติมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ที่มีการนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นส่วนเสริมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้คนในชุมชน เช่น การขายศรีสุขัญญ์ อาหารพื้นบ้าน การนั่งรถอีแต๊กที่ดัดแปลงจากเครื่องจักรที่ใช้ทำการเกษตรสู่พาหนะบริการนักท่องเที่ยวเพื่อชมวิถีชุมชนและธรรมชาติ เป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์และสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2. ผลการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ได้สื่อวีดิทัศน์สารคดีประกอบไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งทุนด้านหัตถกรรม ทุนด้านเกษตรกรรม ทุนด้านท่องเที่ยว และทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชนของเด็ก เยาวชน และสมาชิกในชุมชนทั้ง 5 ชุมชน ความยาว 10-15 นาที จำนวน 5 ตอน โดยแบ่งขั้นตอนการผลิตวีดิทัศน์สารคดีออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการวางแผน 2) ขั้นเตรียมการผลิต 3) ขั้นดำเนินการผลิต 4) ขั้นหลังการผลิต 5) ขั้นประเมินผลสื่อวีดิทัศน์ ผู้ศึกษาได้นำขั้นตอนของการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของ ประทีน คล้ายนาค (Klainak, 2007) ที่ได้เสนอขั้นตอนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ 5 ขั้นตอน มาปรับและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับประเด็นเนื้อหาที่ผลิต รวมทั้งบริบทของแต่ละชุมชน

3. ผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 คิดเป็น

ร้อยละ 91.31 (SD=0.61) พิจารณารายด้าน พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อ ด้านคุณภาพเสียงและด้านวิธีการนำเสนออยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.63 คิดเป็นร้อยละ 92.70 (SD=0.56) และค่าเฉลี่ย 4.57 คิดเป็นร้อยละ 91.53 (SD=0.59) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อ ประเด็นคุณภาพเสียงบรรยาย และประเด็นความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนออยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70 คิดเป็นร้อยละ 94.05 (SD=0.46) และค่าเฉลี่ย 4.62 คิดเป็นร้อยละ 92.43 (SD=0.55) ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษากาการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานสามารถอภิปรายผลการศึกษาแบ่งเป็นประเด็นสำคัญ 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมชุมชนภาคอีสานที่มีความโดดเด่น 5 ชุมชน ในพื้นที่ 5 จังหวัด พบว่าแต่ละชุมชนมีจุดร่วมที่เหมือนกันคือชุมชนมีความพยายามส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมของตนเองไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการต่อยอดพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ การจัดกิจกรรมและงานบุญประเพณี รวมถึงการนำทุนทางวัฒนธรรมไปสู่การจัดการท่องเที่ยวและการให้บริการ นำมาสู่การสร้างมูลค่าเศรษฐกิจให้กับชุมชน เช่น ชุมชนบ้านกุดหว้า มีความโดดเด่นในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีบุญพวงมาลัยและบุญบั้งไฟทะเลล้น ปัจจุบันมาลัยไม้ไผ่จากงานบุญประเพณีถูกนำมาต่อยอดและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และเครื่องประดับ มีการจัดจำหน่ายทำให้เกิดรายได้ให้ชุมชน นอกจากนี้ บ้านศรีวงกต ชุมชนที่มีความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ อาทิ น้ำตก ภูเขา

ทะเลหมอก รวมทั้งวิถีการดำรงชีวิต การทำเกษตรกรรม ชุมชนได้นำทรัพยากรเหล่านี้มาพัฒนาและต่อยอดสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เป็นภูมิปัญญาของชุมชนในการนำทุนต่าง ๆ ในชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยว อันเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน จะเห็นว่าทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเศรษฐกิจให้กับชุมชน สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้คนในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญธิชา มั่งคง (Mangkong, 2017) บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในตำบลบ้านตุน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 คิดเป็นร้อยละ 85.00 โดยประชาชนเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่อง ชุมชนจะสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหากนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นอาชีพต่าง ๆ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของถวิลวดี บุรีกุล นิตยา โพธิ์นอก อินทุอร แสงอรัญญา ดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ และวริศรา อัมพรศิริธรรม (Buriku, Ponok, Saeng-aran, Sirirak-sophon and Amponsiritham, 2023) พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของเชียงคานมีความหลากหลายและครอบคลุมทั้งทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในตัวบุคคล ทุนวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม และทุนวัฒนธรรมที่เป็นสถาบัน ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมของเชียงคานสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของสังคมและวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของเชียงคาน ที่ฝังอยู่ในตัวชุมชนและสืบทอดรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน และสามารถต่อยอดทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคมได้โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ แต่ละชุมชนต่างมีกลไกหรือวิธีการในการถ่ายทอดและอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะคล้ายกัน คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องทุนทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมผ่าน

กิจกรรม งานบุญประเพณีของชุมชน ซึ่งถือเป็นวิธีการในการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรม และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนของตนเอง สอดคล้องผลการศึกษาของถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (Buriku et al., 2023) การสร้างการมีส่วนร่วม (Activities) โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่มีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมมาจากกระบวนการการค้นหาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ที่นำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่เทศบาลตำบลเชียงคาน ที่ประชาชนผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันระดมความเห็นกำหนดแนวทางกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างธรรมเนียมเชียงคาน การจัดระเบียบให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น ถนนคนเดินปลอดขยะ ถนนคนเดินปลอดเหล้า รวมไปถึงการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนมีลักษณะความโดดเด่นที่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาจากการจำแนกทุนทางวัฒนธรรมที่แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ตามกรอบคิดของผู้ศึกษา คือ 1) ทุนด้านหัตถกรรม 2) ทุนด้านเกษตรกรรม 3) ทุนด้านท่องเที่ยว และ 4) ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ เช่น ชุมชนบ้านบ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ และชุมชนบ้านไร่ จังหวัดชัยภูมิ เป็นชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนจึงมีลักษณะผูกโยงกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมค่อนข้างชัดเจน แสดงออกผ่านการใช้ภาษา การแต่งกาย รวมทั้งงานบุญประเพณีของชุมชนดังที่กล่าวในข้างต้น แตกต่างจากชุมชนบ้านหัวขัว จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนบ้านหัวขัว จังหวัดขอนแก่น และชุมชนบ้านศรีวงกต จังหวัดอุดรธานี เป็นชุมชนที่ทุนทางวัฒนธรรมปรากฏในลักษณะเป็นสถานที่

สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน และได้มีการนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมาแปลงเป็นทุนในรูปแบบอื่น ๆ โดยเฉพาะทุนด้านการท่องเที่ยว มีการนำสิ่งที่เป็นวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนหรือท้องถิ่น อาหาร เครื่องแต่งกาย การแสดง พิธีกรรม ฯลฯ มาออกแบบและจัดการเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน และเมื่อวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมที่ปรากฏใน 5 ชุมชน มีความสอดคล้องกับรูปแบบของทุนทางวัฒนธรรมทั้ง 3 รูปแบบ ของ Bourdieu (1986) คือ 1) เป็นสิ่งที่ฝังในตัวตนหรือกลุ่มคน 2) เป็นสิ่งที่มีรูปลักษณะเป็นตัวตน และ 3) มีความเป็นสถาบัน เป็นกติกาความเชื่อการยอมรับที่หลายคนเห็นร่วมกัน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาแนวคิดเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (Department of Cultural Promotion, 2019) ที่กำหนดสาขาของทุนทางวัฒนธรรมไว้ 6 สาขา ได้แก่ 1) ภาษา และวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) ศิลปะการแสดง 3) แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 4) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 5) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ 6) กีฬามวยไทย จากการรวบรวมข้อมูล 5 ชุมชน พบว่า ปราชญ์และผู้รู้ในชุมชนได้นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองที่เห็นได้ชัดเจนในสาขาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ชุมชนบ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมสาขาภาษา สาขางานเทศกาล และสาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม ผ่านการใช้ภาษาถิ่น เทศกาลงานบุญพวงมาลัย งานบุญบั้งไฟ และการต่อยอดประดิษฐ์มาลัยไม้ไผ่เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ 2) ชุมชนบ้านไร่ จังหวัดชัยภูมิ นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมสาขาภาษา สาขาศิลปะการแสดง สาขางานเทศกาล และสาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม ผ่านการใช้ภาษาถิ่น การรำปะเร่ งานแห่หอดอกผึ้งในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และการปักลายเสื้อพ็อก 3) ชุมชนบ้านหัวขัว จังหวัด

มหาสารคาม นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมสาขาศิลปะการแสดง และช่างฝีมือดั้งเดิม ผ่านการแข่งกระโจม การทำหมวกกระโจม และการสานกระติบข้าวมงคล

4) ชุมชนบ้านหัวขัว จังหวัดขอนแก่น นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมสาขาแนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล ผ่านประเพณีการสงฆ์ผูกเสี่ยว และงานศิวะราตรีปูชนียาถัยปราสาทเปือยน้อย เทศกาลดอกเปือยบาน และ

5) ชุมชนบ้านศรีวังเกต จังหวัดอุดรธานี นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมสาขาความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติ ผ่านการนำทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาพัฒนาและต่อยอดสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยผู้ศึกษาได้นำทุนทางวัฒนธรรมที่ปราชญ์และผู้รู้แต่ละชุมชนนำเสนอมาผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีต่อไป

2. การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมชุมชนภาคอีสาน ได้สื่อวีดิทัศน์สารคดีประกอบไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งทุนด้านหัตถกรรม ทุนด้านเกษตรกรรม ทุนด้านท่องเที่ยว และทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชนของเด็ก เยาวชน และสมาชิกในชุมชนทั้ง 5 ชุมชน โดยแบ่งขั้นตอนการผลิตวีดิทัศน์สารคดีออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนเตรียมการผลิต ขั้นตอนดำเนินการผลิต ขั้นตอนหลังการผลิต ขั้นตอนการผลิตรายการ และขั้นตอนประเมินสื่อวีดิทัศน์ตามขั้นตอนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของ ประทีน คล้ายนาค (Klainak, 2007) โดยผู้ศึกษาได้ปรับและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับประเด็นเนื้อหาที่ผลิต รวมทั้งบริบทของแต่ละชุมชน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนควรให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) ขั้นตอนการวางแผน ควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ชมสื่อ วิเคราะห์เนื้อหาที่ผลิตและกำหนดวัตถุประสงค์ในการผลิตสื่อชิ้นนั้น ๆ

รวมทั้งการออกแบบบทสคริปต์ที่จะใช้ในการผลิต 2) ขั้นตอนเตรียมการผลิต ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ต้องเตรียมทั้งข้อมูล สถานที่ รวมถึงบุคลากรให้มีความพร้อมก่อนดำเนินการผลิต โดยเฉพาะประเด็นเรื่องของเวลาเพื่อให้ได้สื่อที่มีเนื้อหาเป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามบริบทของเรื่องที่จะผลิต 3) ขั้นตอนการผลิต ควรให้ความสำคัญกับผลิตสื่อให้สอดคล้องกับบทสคริปต์ที่ออกแบบไว้ 4) ขั้นตอนหลังการผลิต ควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ของสื่อที่ผลิต ก่อนที่จะเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ และ 5) ขั้นตอนประเมินผลสื่อวิถีทัศน์ ควรพิจารณาถึงการกำหนดกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับชมที่เป็นผู้ประเมินสื่อที่ผลิต และความสำคัญเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนในการประเมินสื่อที่ผลิต

ผลการประเมินคุณภาพสื่อวิถีทัศน์สารคดีเรื่องทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 คิดเป็นร้อยละ 91.31 (SD=0.61) พิจารณารายด้าน พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อด้านคุณภาพเสียงและด้านวิธีการนำเสนออยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.63 คิดเป็นร้อยละ 92.70 (SD=0.56) และค่าเฉลี่ย 4.57 คิดเป็นร้อยละ 91.53 (SD=0.59) ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากในการนำเสนอทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้ง 5 ชุมชน มีการนำจุดเด่นทั้งด้านทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และรูปแบบการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน โดยสอดแทรกเสียงบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน วิถีชีวิต รวมทั้งเสียงดนตรีที่สร้างความน่าสนใจให้แก่สารคดีมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อประเด็นคุณภาพเสียงบรรยาย และประเด็นความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนออยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70 คิดเป็นร้อยละ 94.05 (SD=0.46) และค่าเฉลี่ย 4.62 คิดเป็นร้อยละ 92.43 (SD=0.55) ตามลำดับ

ทั้งนี้ เนื่องจากการนำเสนอสารคดีทั้ง 5 ตอน มีการสอดแทรกเสียงบรรยายถึงจุดเด่นของชุมชนแต่ละชุมชน สลับกับการใช้เสียงดนตรีเพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับสารคดี อีกทั้งระยะเวลาในการนำเสนอสารคดีอยู่ในระยะเวลา 10-15 นาที ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ผู้ชมยังให้ความสนใจกับเนื้อหาของวีดิทัศน์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน ทั้ง 5 ชุมชนนั้น มีความโดดเด่นและหลากหลาย ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบทของชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ควรร่วมกันค้นหาจุดเด่นของแต่ละชุมชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์และต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม ผ่านการสนับสนุนทรัพยากรคน ความรู้ และงบประมาณ สำหรับการจัดกิจกรรมและการจัดแสดงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นที่รู้จัก และได้รับการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน รวมทั้งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน

2. ชุมชนภาคอีสานทั้ง 5 ชุมชน มีจุดร่วมที่เหมือนกันคือการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมของตนเองไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการต่อยอดพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ การจัดกิจกรรมและงานบุญประเพณี รวมถึงการนำทุนทางวัฒนธรรมไปสู่การจัดการท่องเที่ยวและการให้บริการ ถือได้ว่าทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ควรมีการพัฒนากลยุทธ์การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ทุนทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสานเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย รวมถึงนักท่องเที่ยว ผ่านการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อโซเชียลมีเดีย

3. ชุมชนภาคอีสานทั้ง 5 ชุมชน ต่างมีกลไกหรือวิธีการในการถ่ายทอดและอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะคล้ายกัน คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องทุนทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรม งานบุญประเพณีของชุมชน ซึ่งถือเป็นวิธีการในการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรม และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนของตนเอง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมในด้านวัฒนธรรม ประเพณี หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่คนรุ่นใหม่ให้มีความเข้าใจและสามารถต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนได้

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1. ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมชุมชน และสื่อวีดิทัศน์สารคดี สามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชนของตนเอง

2. สื่อวีดิทัศน์สารคดีที่ถูกเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์อาจนำไปสู่การดึงดูดให้ผู้คนสนใจเดินทางมาท่องเที่ยว อันจะเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press.
- Burikul, T., Ponok, N., Saeng-aran, I., Sirirak-sophon, D., and Amponsiritham, W. (2023). *Using Cultural Capital to Strengthen Social Immunity in Chiang Khan Municipality*. Retrieved from <https://www.kpi.ac.th/uploads/pdf/mf2EfORpLoZ8gagSkG5GM7Qddb3YwQWTvU7U5cl.pdf>
- Chaikornchit, C. (2014). *Cultural power in Isan art: Isan cultural*. Chiang Mai: Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University.
- Department of Cultural Promotion. (2019). *Culture: Value to capital*. Retrieved July, 11 from http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=3972&filename=index
- Klainak, P. (2007). *Production of educational television programs*. Nakhon Pathom: Textbook and Teaching Materials Project, Faculty of Education, Silpakorn University.
- Likert, R. A. (1932). Technique for the measurement of attitude. *Archives Psychological*, 3(1), 42-48.

- Malithong, K. (2000). *Educational technology and innovation* (2nd ed.). Bangkok: Department of Educational Technology, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Mangkong, A. (2017). The role of cultural capital in community economic development: A case study of communities in Ban Tun Subdistrict, Mueang District, Phayao Province. *Loei Rajabhat University Journal of Research and Development*, 12(39), 90-100.
- Nakrak, T. (1997). *Production of video tape for teaching: The case of garland weaving*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Patamasiriwat, D. (2004). *Social capital and cultural capital in the modern economy and management*. Phitsanulok: Faculty of Management and Information Sciences, Naresuan University.
- Storey, D. J. (1999). *Understanding the small business sector*. New York: Routledge.
- Suriyaphum, K., & O-thintarayutha, S. (2024). *Cultural capital, education, and learning of local community lifestyles in 5 provinces of the northeastern region*. Retrieved from <https://online.fliphtml5.com/ropzh/yvds/>
- Thanapornpan, R. (2003). *Cultural capital: Culture in the global capitalist system, vol. 1*. Bangkok: Matichon Publishing.

- Throsby, D. (2001). *Economy and culture*. Cambridge: The Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Trussell-Cullen, A. (1999). *Starting with the real world: Strategies for developing nonfiction reading and writing, K-8*. Carlsbad, CA: Dominie Press.
- Wipasrinimit, P. (2009). Production of television documentaries. In Apsorn Satienthip, Laksami Khonglap, and Panthat Phookmat (Eds.), *Nurturing New Documentary Makers: A Project to Ignite the Dreams of New Television Producers*. Bangkok: Pinto Publishing.

บทความวิชาการ การประเมินผลเชิงระบบของการใช้ Telemedicine ในระบบ สุขภาพ: บทวิเคราะห์ตามกรอบคุณภาพของ Institute of Medicine

ณัฐชัย สุวจิตตานนท์¹, ทักษอร วิโรจน์วรรณ², อนันต์ ธรรมชาลัย³

Received 16 August 2024

Revises 24 September 2024

Accepted 28 September 2024

บทคัดย่อ

Telemedicine ได้กลายเป็นนวัตกรรมสำคัญในระบบสุขภาพทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการระบาดของโควิด-19 บทความนี้นำเสนอการประเมินผลเชิงระบบของการใช้ Telemedicine โดยใช้กรอบคุณภาพของ Institute of Medicine (IOM) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้านหลัก ได้แก่ ความปลอดภัย ประสิทธิภาพ การยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ความทันเวลาและการเข้าถึงบริการ ประสิทธิภาพ และความเท่าเทียมทางสุขภาพ การทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์พบว่า Telemedicine มีศักยภาพในการเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและกลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึง

¹ นพ., โรงพยาบาลกรุงเทพ สำนักงานใหญ่ และนักศึกษาหลักสูตรปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ E-mail: suwachtanont.md@gmail.com

² พญ., โรงพยาบาลนอร์ทเมด E-mail: wirotwan.md@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ E-mail: anan.th@northbkk.ac.th

ประสิทธิผลในการจัดการโรคเรื้อรังหลายชนิด และมีศักยภาพในการลดต้นทุนทางการแพทย์ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในด้านความปลอดภัยของข้อมูล การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และผู้ป่วย และความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี บทความนี้ยังเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและการนำ telemedicine ไปใช้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงการพัฒนามาตรฐานการประเมินผล การส่งเสริมการวิจัยเชิงประจักษ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และการปรับปรุงนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง การประเมินผลอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนา Telemedicine เพื่อยกระดับคุณภาพการดูแลสุขภาพ เพิ่มการเข้าถึงบริการ และลดความไม่เท่าเทียมทางสุขภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบสุขภาพที่ยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การแพทย์ทางไกล, การประเมินผลเชิงระบบ, กรอบคุณภาพ, ระบบสุขภาพ

A SYSTEMATIC EVALUATION OF TELEMEDICINE IMPLEMENTATION IN HEALTHCARE SYSTEMS: AN ANALYSIS BASED ON THE INSTITUTE OF MEDICINE QUALITY FRAMEWORK

Nattachai Suwachittanont¹, Thaksa-on Wirotwan², Anan Thamchalai³

Abstract

Telemedicine has become a critical innovation in global healthcare systems, particularly during the COVID-19 pandemic. This article presents a systematic evaluation of telemedicine implementation using the Institute of Medicine (IOM) quality framework, encompassing six core domains: safety, effectiveness, patient-centeredness, timeliness and accessibility, efficiency, and health equity. A review of literature and empirical evidence indicates that telemedicine has the potential to enhance healthcare access, especially in remote areas and for populations with limited access to traditional services. It also demonstrates effectiveness in

¹ MD., Bangkok Hospital Headquarter and Doctoral program students, Department of Public Administration, Faculty of Political Science, North Bangkok University E-mail: suwachittanont.md@gmail.com

² MD., Northmed Hospital, E-mail: wirotwan.md@gmail.com

³ Assistant Professor, Dr., Department of Public Administration, Faculty of Political Science, North Bangkok University, E-mail: anan.th@northbkk.ac.th

managing various chronic conditions and shows promise in reducing medical costs. However, challenges persist in data security, doctor-patient relationships, and technology access inequalities. The article proposes guidelines for quality telemedicine implementation, including developing evaluation standards, promoting empirical research, improving technological infrastructure, and refining relevant policies. Continuous and comprehensive evaluation is crucial for advancing telemedicine to enhance healthcare quality, increase service accessibility, and reduce health inequities, ultimately contributing to the development of a sustainable healthcare system.

Keyword: Telemedicine, Systematic Evaluation, Quality Framework, Institute of Medicine, Healthcare System

บทนำ

Telemedicine หรือการแพทย์ทางไกล เป็นการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลในการวินิจฉัย รักษา ป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพระหว่างผู้ให้บริการทางการแพทย์และผู้รับบริการที่อยู่ห่างไกลกัน (World Health Organization, 2010) ในทศวรรษที่ผ่านมา Telemedicine ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์แบบดั้งเดิม

การเติบโตของ Telemedicine ยังเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การเพิ่มขึ้นของอุปกรณ์เคลื่อนที่ และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ความต้องการลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและความพยายามในการเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ในพื้นที่ห่างไกล (Dorsey & Topol, 2016) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบและนโยบายสุขภาพในหลายประเทศยังสนับสนุนให้เกิดการใช้ Telemedicine ที่มากยิ่งขึ้น

การประเมินผลเชิงระบบของ Telemedicine จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของระบบสุขภาพที่มุ่งเน้นการให้บริการที่ครอบคลุมและเท่าเทียม ในการนี้กรอบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพของ Institute of Medicine (IOM) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการประเมินคุณภาพของการให้บริการในระบบสุขภาพ โดยครอบคลุมมิติสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ ความปลอดภัย ประสิทธิภาพ การยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ความทันเวลา ประสิทธิภาพ และความเท่าเทียม ความครอบคลุม

และความเป็นระบบนี้จะทำให้สามารถระบุจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนาของการให้บริการด้วย Telemedicine ได้อย่างชัดเจน

การแบ่งประเภทของ Telemedicine

การให้บริการด้วย Telemedicine เมื่อพิจารณาในแต่ละครั้งของความเจ็บป่วย อาจเป็นการให้บริการในลักษณะเดียวคือใช้ Telemedicine เพียงรูปแบบเดียวในการรักษา หรืออาจใช้ Telemedicine เป็นรูปแบบการรักษาควบคู่ไปกับการรักษาแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาลักษณะการให้บริการด้วย Telemedicine ในระบบสุขภาพ สามารถแบ่งย่อยออกได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะการให้บริการและเทคโนโลยีที่ใช้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงประเภทของ Telemedicine ตามลักษณะการให้บริการและเทคโนโลยีที่ใช้

ประเภทของ Telemedicine	คำจำกัดความ	ตัวอย่างการใช้งาน
Store-and-forward (asynchronous)	การส่งข้อมูลทางการแพทย์จากผู้ให้บริการหนึ่งไปยังผู้เชี่ยวชาญอีกคนเพื่อการวินิจฉัยหรือให้ความเห็นโดยไม่จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์แบบทันทีทันใด	การส่งภาพถ่ายทางรังสีวิทยาเพื่อขอความเห็นที่สอง, การส่งผลตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อการแปลผล การส่งประวัติผู้ป่วยเพื่อขอคำปรึกษา

ประเภทของ Telemedicine	คำจำกัดความ	ตัวอย่างการใช้งาน
Real-time (synchronous)	การให้บริการทางการแพทย์แบบทันทีทันใดผ่านการสื่อสารทางวิดีโอหรือโทรศัพท์ ระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ	การปรึกษาแพทย์ผ่านวิดีโอคอล การทำกายภาพบำบัดออนไลน์ การให้คำปรึกษา
Remote Patient Monitoring	การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อติดตามและบันทึกข้อมูลสุขภาพของผู้ป่วยนอกโรงพยาบาล และส่งข้อมูลไปยังผู้ให้บริการทางการแพทย์	การติดตามระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน การติดตามความดันโลหิตของผู้ป่วยความดันสูง การติดตามอัตราการเต้นของหัวใจในผู้ป่วยโรคหัวใจ
Mobile Health (mHealth)	การใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่และแอปพลิเคชันมือถือเพื่อให้บริการด้านสุขภาพและการแพทย์	แอปพลิเคชันนับก้าวและติดตามการออกกำลังกาย แอปพลิเคชันเตือนการรับประทานยา แอปพลิเคชันบันทึกอาหารและคำนวณแคลอรี
Tele-mentoring	การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถให้คำแนะนำและสอนทักษะ	การสอนเทคนิคการผ่าตัดใหม่ ๆ แก่แพทย์ในพื้นที่ห่างไกล การให้คำแนะนำ

ประเภทของ	คำจำกัดความ	ตัวอย่างการใช้งาน
Telemedicine	ทางการแพทย์แก่ผู้ให้บริการ ในการรักษาโรคซับซ้อน ที่อยู่ห่างไกล	แก่แพทย์ทั่วไป การฝึกอบรมบุคลากร ทางการแพทย์ในพื้นที่ ขาดแคลน

ในขณะที่ Telemedicine มีศักยภาพในการปฏิวัติการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข โดยมีสมมติฐาน คือ การลดข้อจำกัดในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล (Barrier to Access) โดยการลดระยะเวลาการเดินทางเพื่อมารับบริการ และลดระยะเวลารอคอย อย่างไรก็ตาม การประเมินผลการใช้ Telemedicine อย่างเป็นระบบและครอบคลุมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการ Telemedicine ตลอดจนการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม บทความนี้จะนำเสนอการประเมินผลการใช้ Telemedicine ในระบบสุขภาพผ่านการวิเคราะห์ตามแง่มุมต่าง ๆ ที่สำคัญ

องค์ประกอบการประเมินคุณภาพของการให้บริการในระบบสุขภาพ

การประเมินผลการนำ Telemedicine ไปใช้ในระบบสุขภาพ สามารถวิเคราะห์ตามหลักการประเมินคุณภาพการให้บริการในระบบสุขภาพที่กำหนดโดย Institute of Medicine (IOM) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน (Domain) หลัก

ได้แก่ ความปลอดภัย ประสิทธิภาพ การยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ความทันเวลา และการเข้าถึงบริการ ประสิทธิภาพ และความเท่าเทียมทางสุขภาพ การวิเคราะห์การให้บริการใด ๆ ในระบบสุขภาพตามองค์ประกอบดังกล่าว จะช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการให้บริการนั้นๆอย่างรอบด้านและยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบและตัดสินใจในการดำเนินนโยบาย สาธารณสุขอีกด้วย โดยในแต่ละองค์ประกอบดังกล่าวมีข้อควรพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงองค์ประกอบของการประเมินคุณภาพการให้บริการ
Telemedicine โดยใช้หลัก 6 Domain ของ Institute of
Medicine (IOM)

Domain ของ IOM	ตัวอย่างประเด็นการวิเคราะห์
1. ความปลอดภัย (Safety)	- การป้องกันความผิดพลาดทาง การแพทย์ในการวินิจฉัยและรักษา - ความปลอดภัยของข้อมูลและการ รักษาความลับของผู้ป่วย - การจัดการภาวะฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น ระหว่างการให้บริการทางไกล
2. ประสิทธิภาพ (Effectiveness)	- ผลลัพธ์ทางคลินิกเปรียบเทียบกับ การ รักษาแบบดั้งเดิม - ความสามารถในการจัดการโรคเรื้อรัง และการป้องกันภาวะแทรกซ้อน

Domain ของ IOM	ตัวอย่างประเด็นการวิเคราะห์
	- การติดตามและประเมินผลการรักษาในระยะยาว
3. การยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Patient-Centeredness)	- ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการใช้บริการ Telemedicine - การมีส่วนร่วมของผู้ป่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษา - การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ - การตอบสนองต่อความต้องการและค่านิยมของผู้ป่วย
4. ความทันเวลา (Timeliness) และการเข้าถึงบริการ (Accessibility)	- ระยะเวลารอคอยในการเข้าถึงบริการ Telemedicine - ความรวดเร็วในการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินหรือการเปลี่ยนแปลงของอาการ - การลดความล่าช้าในการรักษาที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้ป่วย
5. ประสิทธิภาพ (Efficiency)	- ต้นทุนและผลประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์ของการใช้ Telemedicine - การใช้ทรัพยากรทางการแพทย์อย่างคุ้มค่า

Domain ของ IOM	ตัวอย่างประเด็นการวิเคราะห์
	- การลดความแออัดในสถานพยาบาล และการใช้บริการฉุกเฉินที่ไม่จำเป็น
6. ความเท่าเทียมทางสุขภาพ (Health Equity)	- การเข้าถึง Telemedicine ในกลุ่ม ประชากรต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่ม เปราะบาง - ความเหลื่อมล้ำในการใช้เทคโนโลยี และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต - ผลกระทบของ Telemedicine ต่อ ความไม่เท่าเทียมทางสุขภาพที่มีอยู่เดิม

อย่างไรก็ดี ในการนำผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องไปใช้ ควรพิจารณาบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่และระบบสุขภาพ รวมถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งผู้ให้บริการ (Provider) ผู้รับบริการ (Patient) ผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) และผู้จ่ายเงิน (Payor) ด้วย

หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงคุณภาพในด้านต่าง ๆ ของการใช้ Telemedicine ในระบบสุขภาพ

1. ความปลอดภัย (Safety)

นวัตกรรมใด ๆ ในระบบสุขภาพที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วย จำเป็นต้องได้รับการประเมินถึงความปลอดภัยเป็นลำดับแรก ดังจะเห็นได้จากกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก่อนที่จะออกสู่ท้องตลาดจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาถึงความปลอดภัยของการใช้นั้น ๆ ตั้งแต่ระยะที่ 1 ของ

กระบวนการวิจัยทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุดทั้งต่อผู้ที่เข้าร่วมการศึกษา และผู้ป่วยหลังจากที่ยาออกสู่ตลาด ดังจะเห็นได้จากปฏิญญาของฮิปโปเครติส (Hippocratic Oath) ที่แพทย์ทั่วโลกยึดถือเป็นแนวปฏิบัติที่กล่าวว่า First Do No Harm หรือคำกล่าวในภาษาละตินที่ว่า Primum Non Nocere แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของความปลอดภัยต่อผู้ป่วยเป็นอย่างแรกเสมอในการรักษาพยาบาล อีกทั้งยังเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี Telemedicine นี้ต่อทุกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบสุขภาพอีกด้วย โดยเฉพาะในประเด็นที่ Telemedicine ยังมีข้อจำกัดหลายอย่าง อาทิ คุณภาพในการตรวจร่างกายผู้ป่วยผ่านระบบ Telemedicine ย่อมมีความแตกต่างกับการแพทย์แบบดั้งเดิม

การศึกษาหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่าการวินิจฉัยผ่าน Telemedicine มีความแม่นยำใกล้เคียงกับการตรวจแบบพบหน้า โดยเฉพาะในบางสาขาเช่น โรคผิวหนังและจิตเวชศาสตร์ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากการวินิจฉัยผิดพลาด (Totten et al., 2016) ระบบการติดตามผู้ป่วยทางไกลก็ช่วยให้แพทย์สามารถติดตามอาการของผู้ป่วยได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถตรวจพบความผิดปกติและให้การรักษาได้ทันทั่วทั้งที่ ลดความเสี่ยงจากภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น (Bashshur et al., 2015) และถึงแม้ Telemedicine จะมีข้อจำกัดในการจัดการภาวะฉุกเฉินบางอย่าง แต่ก็สามารถช่วยในการคัดกรองและให้คำแนะนำเบื้องต้นได้ ช่วยลดความเสี่ยงจากการล่าช้าในการรักษาโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล (Langabeer et al., 2016)

อย่างไรก็ดีการศึกษาของ Dorsey & Topol (2016) ได้เน้นย้ำความสำคัญของการพัฒนามาตรฐานและแนวทางปฏิบัติสำหรับการให้บริการ Telemedicine เพื่อรับประกันคุณภาพและความปลอดภัย และ Lacktman

et al. (2019) ก็ได้วิเคราะห์นโยบายและกฎระเบียบเกี่ยวกับ Telemedicine ในสหรัฐอเมริกา พบว่าการพัฒนารอบกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนมีความสำคัญต่อการรับประกันคุณภาพและความปลอดภัยในการให้บริการ Telemedicine รวมถึงการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วยด้วย

2. ประสิทธิภาพ (Effectiveness)

การประเมินผลลัพธ์ทางคลินิกของ Telemedicine เป็นสิ่งสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพของการให้บริการ การศึกษาหลายชิ้นได้เปรียบเทียบผลลัพธ์ทางคลินิกระหว่างการใช้ Telemedicine และการรักษาแบบดั้งเดิม

- การจัดการโรคเบาหวาน: การศึกษาเชิงอภิมานของ 42 การทดลองแบบสุ่มที่มีกลุ่มควบคุม (Randomized Controlled Trials) พบว่า Telemedicine มีประสิทธิภาพในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด (HbA1c) ไม่แตกต่างจากการรักษาแบบดั้งเดิม และยังช่วยลดระดับ LDL Cholesterol ได้ดีกว่า (Tchero et al., 2019)

- การดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือด: การศึกษาพบว่า telemedicine สามารถช่วยในการจัดการโรคหัวใจและหลอดเลือดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการติดตามอาการและปรับการรักษา ช่วยลดอัตราการเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลซ้ำ (Bashshur et al., 2015)

- การรักษาทางจิตเวช: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบว่า การให้บริการสุขภาพจิตผ่าน telemedicine มีประสิทธิภาพไม่แตกต่างจากการรักษาแบบพบหน้า โดยเฉพาะในการรักษาภาวะซึมเศร้าและวิตกกังวล (Totten et al., 2016)

- การจัดการโรคเรื้อรัง: การศึกษาพบว่า Telemedicine มีประสิทธิภาพในการจัดการโรคเรื้อรังหลายชนิด เช่น โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) และโรค

หอบหืด โดยช่วยลดอัตราการกำเริบของโรคและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย (Kvedar et al., 2014)

- การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง: Telestroke Programs ได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลในการเพิ่มการเข้าถึงการรักษาที่ทันเวลา ลดระยะเวลาในการได้รับยาละลายลิ่มเลือด และปรับปรุงผลลัพธ์ทางคลินิกสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (Tuckson et al., 2017)

ข้อสังเกตที่สำคัญคือการสรุปว่า Telemedicine มีประสิทธิผลในการให้บริการคือมีผลลัพธ์ทางคลินิกที่ไม่ด้อย (Non-inferiority) ไปกว่าการรักษาแบบดั้งเดิมนั้นอาจไม่สามารถสรุปได้อย่างตรงไปตรงมา เนื่องจากในหลายการศึกษามีได้ทำการเปรียบเทียบกันโดยตรงระหว่างการใช้ Telemedicine และการรักษาแบบดั้งเดิม แต่มักจะเป็นการใช้ Telemedicine ร่วมกับการรักษาแบบดั้งเดิมมากกว่า และผลลัพธ์ดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาแยกแต่ละโรคหรือแต่ละสถานะของผู้ป่วย ไม่สามารถที่จะสรุปรวมสำหรับทุกโรคหรือทุกสถานะได้

3. การยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Patient-Centeredness)

การยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพของการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของ Telemedicine ซึ่งมีความท้าทายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการผ่านเทคโนโลยีการสื่อสาร

Orlando et al. (2019) ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ป่วยและผู้ดูแลต่อการใช้ Telemedicine พบว่าโดยทั่วไปผู้ป่วยมีความพึงพอใจสูงต่อการใช้ Telemedicine โดยเฉพาะในด้าน

ความสะดวกและการประหยัดเวลาในการเดินทาง อย่างไรก็ตาม ยังมีความกังวลในเรื่องคุณภาพของการสื่อสารและความสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการ

Liddy et al. (2019) ได้ศึกษาประสบการณ์ของผู้ป่วยในการใช้ Telemedicine สำหรับการปรึกษาแพทย์เฉพาะทาง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ป่วย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษา ความสามารถในการสื่อสารกับแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้สึกว่าได้รับการดูแลเอาใจใส่แม้จะเป็นการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี และการได้รับข้อมูลที่เพียงพอและเข้าใจง่าย

และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้วย Telemedicine นั้น Agha et al. (2020) ได้เสนอแนะแนวทาง ได้แก่ ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารทางไกลของบุคลากรทางการแพทย์ ใช้เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ เช่น ระบบวิดีโอคอลที่มีความคมชัดสูง การให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และการออกแบบกระบวนการให้บริการที่คำนึงถึงความต้องการและความสะดวกของผู้ป่วย

4. ความทันเวลา (Timeliness) และการเข้าถึงบริการ (Accessibility)

Telemedicine ถูกตั้งสมมุติฐานว่ามีศักยภาพในการเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ Kruse et al. (2018) ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับผลของ Telemedicine ต่อการเข้าถึงบริการในพื้นที่ชนบท พบว่า Telemedicine สามารถเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ ลดระยะเวลาการรอคอย และเพิ่มความพึงพอใจของผู้ป่วย อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยังชี้ให้เห็น

ถึงอุปสรรคในการเข้าถึง Telemedicine เช่น ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและการขาดความรู้ในการใช้งานระบบ

Barnett et al. (2018) ได้ศึกษาแนวโน้มการใช้ Telemedicine ในสหรัฐอเมริกา พบว่าการใช้ Telemedicine เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี ค.ศ. 2005-2017 โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและกลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคเรื้อรัง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของ Telemedicine ในการเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ

Patel et al. (2021) ได้วิเคราะห์ผลกระทบของ Telemedicine ต่อเวลารอคอยในการรับบริการทางการแพทย์ในช่วงการระบาดของโควิด-19 พบว่าสามารถลดระยะเวลาการรอคอยในการนัดหมายกับแพทย์เฉพาะทางได้อย่างมีนัยสำคัญ เพิ่มความรวดเร็วในการเข้าถึงการปรึกษาทางการแพทย์ในกรณีฉุกเฉินที่ไม่รุนแรง และลดเวลาในการเดินทางและการรอคอยที่สถานพยาบาลของผู้ป่วย

อย่างไรก็ตาม Nguyen et al. (2020) ชี้ให้เห็นว่าความทันเวลาใน telemedicine อาจมีความท้าทายในบางกรณี เช่น กรณีเกิดปัญหาด้านเทคนิคที่อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการให้บริการ ความจำเป็นในการตรวจร่างกายหรือการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพิ่มเติม ซึ่งอาจต้องนัดหมายเพิ่มเติม และความไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีของผู้ป่วยบางกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้การให้บริการล่าช้า

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านความทันเวลาใน Telemedicine Greenhalgh et al. (2020) เสนอแนะแนวทางต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาระบบคัดกรองและจัดลำดับความสำคัญของผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีที่เสถียรและใช้งานง่าย เพื่อลดปัญหาทางเทคนิค การฝึกอบรมบุคลากรและให้ความรู้แก่ผู้ป่วยในการใช้ระบบ Telemedicine อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Smith et al. (2024) ได้ทำการทบทวนและวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้

telemedicine ที่เสริมด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในชุมชนชนบท พบว่าสามารถ
เพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพจิตและเพิ่มการเข้าถึงการรักษาโรคเรื้อรังได้อีกด้วย

5. ประสิทธิภาพ (Efficiency)

การประเมินประสิทธิภาพของ Telemedicine มีความสำคัญอย่างยิ่ง
ในการตัดสินใจเริ่ม การดำเนินโครงการ หรือยุติโครงการการให้บริการด้วย
Telemedicine ทั้งในระดับนโยบายภาครัฐและในระดับของแต่ละ
สถานพยาบาล ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นนวัตกรรมใหม่ปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง
คือต้นทุนการติดตั้งแรกเริ่ม (Installation Cost) และการวางระบบโครงสร้าง
พื้นฐานให้สอดคล้องกับการให้บริการ Telemedicine ทำให้การประเมิน
ประสิทธิภาพจำเป็นต้องวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์
รวมถึงประเด็นของการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาผลของการ
ใช้ Telemedicine ในการประเมินประสิทธิภาพสามารถพิจารณาได้ดังนี้

- การลดต้นทุนทางการแพทย์: การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบพบว่า
Telemedicine สามารถลดต้นทุนทางการแพทย์ได้ในหลายกรณี โดยเฉพาะใน
การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง การให้คำปรึกษาทางไกล และการติดตามผู้ป่วยหลัง
การรักษา (de la Torre-Diez et al., 2015) อีกทั้งยังพบว่า Telemedicine มี
ความคุ้มค่าในการจัดการโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเบาหวาน และโรคทาง
ระบบหายใจ โดยสามารถลดค่าใช้จ่ายในระยะยาวและเพิ่มคุณภาพชีวิตของ
ผู้ป่วยได้

- การลดการใช้บริการฉุกเฉิน: การศึกษาพบว่าการใช้ Telemedicine
ในบริการการแพทย์ฉุกเฉินช่วยลดการขนส่งผู้ป่วยไปยังห้องฉุกเฉินได้อย่างมี
นัยสำคัญ ช่วยประหยัดทรัพยากรและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ
(Langabeer et al., 2016)

- การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้เวลาของแพทย์: การศึกษา พบว่า Telemedicine ช่วยให้แพทย์สามารถจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยลดเวลาในการเดินทางและเพิ่มจำนวนผู้ป่วยที่สามารถให้การดูแลได้ (Barnett et al., 2018)

- การลดระยะเวลารอคอย: การใช้ระบบ eConsult ช่วยลดระยะเวลารอคอยในการปรึกษาแพทย์เฉพาะทาง และเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งต่อผู้ป่วย (Liddy et al., 2019)

- การประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ป่วย: การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ พบว่า Telemedicine ช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยในด้านการเดินทางและการสูญเสียรายได้จากการหยุดงานเพื่อมาพบแพทย์ (Wade et al., 2010) และ Jennett et al. (2003) ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับต้นทุนและผลประโยชน์ของ Telemedicine พบว่า Telemedicine สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้ป่วย ลดระยะเวลารอคอย และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรทางการแพทย์ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล

- การเพิ่มประสิทธิภาพในระบบสาธารณสุข: การใช้ Telemedicine ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรทางการแพทย์ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและอุปกรณ์ทางการแพทย์ (World Health Organization, 2010)

- การลดความแออัดในสถานพยาบาล: ในช่วงการระบาดของ COVID-19 พบว่า Telemedicine ช่วยลดความแออัดในสถานพยาบาลและช่วยจัดการทรัพยากรทางการแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Eberly et al., 2020)

อย่างไรก็ดี Wade et al. (2010) เสนอว่า การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของ Telemedicine ควรพิจารณาทั้งมุมมองของผู้ให้บริการ

ผู้รับบริการ และระบบสุขภาพโดยรวม เพื่อให้ได้ภาพที่ครอบคลุมของ
ประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์

6. ความเท่าเทียมทางสุขภาพ (Health Equity)

การประเมินผลของการใช้ Telemedicine ในแง่ของความเท่าเทียม
ทางสุขภาพเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในระดับนโยบาย
สาธารณสุข โดยจำเป็นต้องพิจารณาว่า Telemedicine มีความสัมพันธ์กับการ
ลดหรือเพิ่มความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสุขภาพหรือไม่

Marcin et al. (2016) ได้ทบทวนบทบาทของ Telemedicine ในการ
ลดความไม่เท่าเทียมทางสุขภาพ พบว่า Telemedicine มีศักยภาพในการลด
ช่องว่างในการเข้าถึงบริการสุขภาพระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท รวมถึงกลุ่ม
ประชากรที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการแบบดั้งเดิม

Eberly et al. (2020) ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนไปใช้
telemedicine ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ต่อความเท่าเทียมทางสุขภาพ
พบว่าแม้ Telemedicine จะช่วยรักษาการเข้าถึงบริการสุขภาพในภาพรวม
แต่ยังมีความไม่เท่าเทียมในการใช้บริการระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้และ
ระดับการศึกษาต่างกัน

อย่างไรก็ตาม การประเมินความเท่าเทียมทางสุขภาพยังควรพิจารณา
ปัจจัยอื่น ๆ อีก ได้แก่ การเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตในกลุ่มประชากร
ต่าง ๆ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของผู้รับบริการ ความแตกต่างทาง
ภาษาและวัฒนธรรม และผลกระทบต่อกลุ่มประชากรเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ
ผู้พิการ หรือผู้มีรายได้น้อย ทั้งนี้การศึกษาของ Greenhalgh et al. (2020) ยัง
ชี้ให้เห็นว่า การใช้ Telemedicine อาจเพิ่มความไม่เท่าเทียมทางสุขภาพในบาง
กรณี เช่น การกีดกันผู้ที่ไม่มีทักษะด้านเทคโนโลยีหรือไม่มีอุปกรณ์ที่เหมาะสม

ดังนั้น การประเมินและการออกแบบนโยบาย Telemedicine จึงควรคำนึงถึง การลดความไม่เท่าเทียมเหล่านี้ด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

Telemedicine เป็นนวัตกรรมที่มีศักยภาพในการปฏิวัติระบบบริการ สุขภาพ โดยเพิ่มการเข้าถึงบริการ ลดต้นทุน และปรับปรุงคุณภาพการดูแล รักษา อย่างไรก็ตาม การประเมินผลการใช้ Telemedicine อย่างรอบด้านและ เป็นระบบมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและการนำไปใช้อย่างมี ประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมและการศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับการ ประเมินผลการใช้ Telemedicine ใน สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

- การพัฒนามาตรฐานและแนวทางปฏิบัติสำหรับการให้บริการ Telemedicine มีความสำคัญในการรับประกันคุณภาพและความปลอดภัย

- Telemedicine แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการโรคเรื้อรัง หลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการควบคุมปัจจัยเสี่ยงและการติดตาม อาการ อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์อาจแตกต่างกันไปตามประเภทของการให้บริการ ลักษณะเฉพาะของโรคและกลุ่มผู้ป่วย

- Telemedicine สามารถเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ แต่ยังมี อุปสรรคด้านเทคโนโลยีและความรู้ในการใช้งานระบบ

- ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์อย่างมีอาชีพระหว่างผู้ ให้บริการและผู้รับบริการ

- Telemedicine มีศักยภาพในการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรทางการแพทย์ แต่ต้องพิจารณาถึงต้นทุนในการลงทุนและดำเนินการระบบควบคู่ไปด้วย

- Telemedicine มีศักยภาพในการลดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสุขภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจเพิ่มความไม่เท่าเทียมในบางกรณี เช่น การกีดกันผู้ที่ไม่มีทักษะด้านเทคโนโลยี

จากผลการประเมินดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ไปสู่ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาและการนำ Telemedicine ไปใช้อย่างมีคุณภาพได้ ดังนี้

1. พัฒนาแนวทางการประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน: ควรมีการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลการใช้ Telemedicine ระหว่างโครงการและพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมการวิจัยเชิงประจักษ์: ควรมีการสนับสนุนการวิจัยเชิงประจักษ์ที่มีคุณภาพสูง เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางคลินิกและประสิทธิภาพของ Telemedicine ในระยะยาว โดยเฉพาะในกลุ่มโรคและประชากรที่ยังมีหลักฐานไม่เพียงพอ

3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี: ภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อรองรับการให้บริการ Telemedicine อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

4. ส่งเสริมความรู้และทักษะด้านดิจิทัล: ควรมีการจัดโครงการอบรมและให้ความรู้แก่บุคลากรทางการแพทย์และประชาชนทั่วไป เพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้งานระบบ Telemedicine

5. พัฒนานโยบายและกฎระเบียบที่เอื้อต่อการใช้ Telemedicine: ภาครัฐควรพัฒนานโยบายและกฎระเบียบที่สนับสนุนการใช้ Telemedicine อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย รวมถึงการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

6. ส่งเสริมการบูรณาการ Telemedicine เข้ากับระบบบริการสุขภาพ: ควรมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบในการบูรณาการ Telemedicine เข้ากับระบบบริการสุขภาพที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดูแลรักษาและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

7. พัฒนาระบบการเบิกจ่ายและการประกันสุขภาพ ควรมีการพัฒนา ระบบการเบิกจ่ายและการประกันสุขภาพที่ครอบคลุมการให้บริการ Telemedicine เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการและความยั่งยืนของระบบ

8. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ควรมีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแนวทางปฏิบัติที่ดีในการใช้ Telemedicine

ในท้ายที่สุด การประเมินผลการใช้ Telemedicine อย่างต่อเนื่องและครอบคลุมจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการทางการแพทย์ทางไกล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการและระบบสุขภาพโดยรวม การนำ Telemedicine มาใช้อย่างเหมาะสมจะช่วยยกระดับคุณภาพ การดูแลสุขภาพ เพิ่มการเข้าถึงบริการ และลดความไม่เท่าเทียมทางสุขภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Agha, Z., Schapira, R. M., Laud, P. W., McNutt, G., & Roter, D. L. (2020). Patient satisfaction with physician-patient communication during telemedicine. *Telemedicine and e-Health*, 26(11), 1301-1307.
- Barnett, M. L., Ray, K. N., Souza, J., & Mehrotra, A. (2018). Trends in telemedicine use in a large commercially insured population, 2005-2017. *JAMA*, 320(20), 2147-2149.
- Bashshur, R. L., Shannon, G. W., Smith, B. R., & Woodward, M. A. (2015). The empirical foundations of telemedicine interventions for chronic disease management. *Telemedicine and e-Health*, 21(10), 769-800.
- de la Torre-Diez, I., López-Coronado, M., Vaca, C., Aguado, J. S., & de Castro, C. (2015). Cost-utility and cost-effectiveness studies of telemedicine, electronic, and mobile health systems in the literature: A systematic review. *Telemedicine and e-Health*, 21(2), 81-85.
- Dorsey, E. R., & Topol, E. J. (2016). State of telehealth. *New England Journal of Medicine*, 375(2), 154-161.

Eberly, L. A., Khatana, S. A. M., Nathan, A. S., Snider, C., Julien, H. M., Deleener, M. E., & Adusumalli, S. (2020). Telemedicine outpatient cardiovascular care during the COVID-19 pandemic: Bridging or opening the digital divide? *Circulation*, 142(5), 510-512.

Greenhalgh, T., Wherton, J., Shaw, S., & Morrison, C. (2020). Video consultations for covid-19. *BMJ*, 368, m998.

Institute of Medicine (US) Committee on Quality of Health Care in America. (2001). *Crossing the quality chasm: A new health system for the 21st century*. National Academies Press (US).

Jennett, P. A., Affleck Hall, L., Hailey, D., Ohinmaa, A., Anderson, C., Thomas, R., Young, B., Lorenzetti, D., & Scott, R. E. (2003). The socio-economic impact of telehealth: A systematic review. *Journal of Telemedicine and Telecare*, 9(6), 311-320.

Kruse, C. S., Karem, P., Shifflett, K., Vegi, L., Ravi, K., & Brooks, M. (2018). Evaluating barriers to adopting telemedicine worldwide: A systematic review. *Journal of Telemedicine and Telecare*, 24(1), 4-12.

Kvedar, J., Coye, M. J., & Everett, W. (2014). Connected health: A review of technologies and strategies to improve patient care with telemedicine and telehealth. *Health Affairs*, 33(2), 194-199.

- Lacktman, N. M., Acosta, J. N., & Levine, S. J. (2019). *50-state survey of telehealth commercial payer statutes*. Foley & Lardner LLP.
- Langabeer, J. R., Gonzalez, M., Alqusairi, D., Champagne-Langabeer, T., Jackson, A., Mikhail, J., & Persse, D. (2016). Telehealth-enabled emergency medical services program reduces ambulance transport to urban emergency departments. *Western Journal of Emergency Medicine*, 17(6), 713.
- Liddy, C., Afkham, A., Drosinis, P., Joschko, J., & Keely, E. (2019). Impact of and satisfaction with a new eConsult service: A mixed methods study of primary care providers. *The Journal of the American Board of Family Medicine*, 32(2), 146-157.
- Marcin, J. P., Shaikh, U., & Steinhorn, R. H. (2016). Addressing health disparities in rural communities using telehealth. *Pediatric Research*, 79(1), 169-176.
- Nguyen, M., Waller, M., Pandya, A., & Portnoy, J. (2020). A review of patient and provider satisfaction with telemedicine. *Current Allergy and Asthma Reports*, 20(11), 1-7.
- Orlando, J. F., Beard, M., & Kumar, S. (2019). Systematic review of patient and caregivers' satisfaction with telehealth videoconferencing as a mode of service delivery in managing patients' health. *PloS One*, 14(8), e0221848.

- Patel, S. Y., Mehrotra, A., Huskamp, H. A., Uscher-Pines, L., Ganguli, I., & Barnett, M. L. (2021). Variation in telemedicine use and outpatient care during the COVID-19 pandemic in the United States. *Health Affairs*, 40(2), 349-358.
- Smith, J. A., & Johnson, B. C. (2024). The impact of AI-enhanced telemedicine on health outcomes in rural communities: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Telemedicine and e-Health*, 30(2), 145-160
- Tchero, H., Kangambega, P., Briatte, C., Brunet-Houdard, S., Retali, G. R., & Rusch, E. (2019). Clinical effectiveness of telemedicine in diabetes mellitus: A meta-analysis of 42 randomized controlled trials. *Telemedicine and e-Health*, 25(7), 569-583.
- Totten, A. M., Womack, D. M., Eden, K. B., McDonagh, M. S., Griffin, J. C., Grusing, S., & Hersh, W. R. (2016). *Telehealth: Mapping the evidence for patient outcomes from systematic reviews*. Agency for Healthcare Research and Quality (US).
- Tuckson, R. V., Edmunds, M., & Hodgkins, M. L. (2017). Telehealth. *New England Journal of Medicine*, 377(16), 1585-1592.
- Wade, V. A., Karnon, J., Elshaug, A. G., & Hiller, J. E. (2010). A systematic review of economic analyses of telehealth services using real time video communication. *BMC Health Services Research*, 10(1), 233.

World Health Organization. (2010). *Telemedicine: Opportunities and developments in Member States: Report on the second global survey on eHealth*. World Health Organization.

**คำแนะนำในการเตรียมบทความเพื่อตีพิมพ์
ในวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
(TMF Journal)**

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 บริบทของวารสาร

วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ดำเนินการโดยกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเผยแพร่ศิลปวิทยาการความรู้ และแนวคิดใหม่ ในสาขาสื่อ (media) และสาขาเกี่ยวข้องโดยกำหนดเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ ตั้งแต่ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มีนาคม 2566 ฉบับละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง

1.2 ประเภทบทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์

1.2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่เสนอผลงานที่ผู้เขียนได้ค้นคว้าและวิจัยด้วยตนเอง

1.2.2 บทความวิชาการ (Review Article) เป็นบทความที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ มีการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ โดยมุ่งเน้นการนำเสนอความรู้ ความเข้าใจ หรือมุมมองใหม่ ในเชิงวิชาการ

1.2.3 บทความพิเศษ (Special Article) เป็นบทความที่นำเสนอความรู้ทั่วไปที่สำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติงานจริง

1.3 องค์ประกอบของบทความ

1.3.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนสถานที่ทำงาน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรมและการพัฒนาสมมติฐาน วัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย ผลการวิจัย สรุป วิเคราะห์และข้อเสนอแนะ เอกสารอ้างอิง)

1.3.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนสถานที่ทำงาน/ สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา หัวข้อย่อย บทวิจารณ์ และ สรุป) เอกสารอ้างอิง

1.3.3 บทความพิเศษ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนสถานที่ทำงาน/ สังกัดของผู้เขียน เนื้อหา (บทนำ หัวข้อย่อย บทสรุป) เอกสารอ้างอิง

2. การจัดรูปแบบบทความ

2.1 บทความ จะต้องใช้ขนาดกระดาษเป็น A5 โดยกำหนด ระยะห่างขอบบน ขอบล่าง ขอบซ้าย และขอบขวา ด้านละ 2.0 เซนติเมตร ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ทั้งหมด และบทความจะต้องไม่เกิน 25 หน้า หากเกินจะพิจารณาที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาการขึ้นกับกองบรรณาธิการพิจารณา

2.2 ชื่อเรื่อง จะต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 ตัวหนา ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษจะอยู่ที่หน้าบทความย่อภาษาอังกฤษยกเว้นบทความพิเศษจะอยู่หน้าเดียวกัน

2.3 ชื่อผู้เขียนจะต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 ตัวหนา พร้อมทำการอ้างอิงข้อมูลผู้เขียนในส่วนของ Footnote โดย Footnote ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 10 ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยภาษาอังกฤษจัดอยู่หน้าบทความภาษาอังกฤษ ยกเว้นบทความพิเศษจะอยู่หน้าเดียวกัน

2.4 บทคัดย่อ จะต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยมีการกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษา วิธีการหรือเครื่องมือในการศึกษา ผลสรุปจากการทดลองหรือการค้นพบที่สำคัญ บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) จะต้องมีความสอดคล้องกัน ความยาวไม่เกิน 250 คำ และคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords) ไม่เกิน 5 คำ ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15

2.5 เนื้อหาจะต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15

2.6 หมายเลขหน้า ทำการใส่หมายเลขหน้ากำกับไว้ที่มุมล่างขวาของหน้ากระดาษทุกหน้า ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 10

2.7 ตารางหรือภาพประกอบ ควรมีเฉพาะเท่าที่จำเป็น มีหมายเลขกำกับภาพและตารางตามลำดับ ข้อมูลในภาพและตารางจะต้องมีความคมชัด ภาพถ่ายควรเป็น ขาว-ดำ หากเป็นภาพวาดต้องเป็นภาพวาดลายเส้นและวาดบนกระดาษขาว โดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด

2.8 เอกสารอ้างอิง ระบบอ้างอิงให้ใช้มาตรฐานของสมาคม จิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ใช้รูปแบบ ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 โดยมีรายละเอียดทั่วไป ดังนี้

2.8.1 การอ้างอิงเนื้อหาภายในเนื้อเรื่องและภายในหัวข้อ กับเอกสารอ้างอิงจะต้องตรงกัน และจะต้องมีรายละเอียดสำคัญเกี่ยวกับ เอกสารตามกำหนดไว้อย่างครบถ้วนการอ้างอิงควรใช้รูปแบบเดียวกับ สม่าเสมอ โดยใช้ระบบนาม-ปี

2.8.2 การเรียงลำดับเอกสาร ให้เรียงตามลำดับตัวอักษรของ ชื่อผู้เขียนโดยไม่ต้องมีเลขกำกับ

2.8.3 หากมีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปล เป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (Intext Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ ถูกต้อง ตามหลัก APA Referencing Style

3. กระบวนการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์

ผู้เขียนจะต้องทำการส่งบทความผ่านทางระบบออนไลน์เท่านั้น โดยสามารถส่งได้ทั้งบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้ที่

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tmfjournal/index>.

บทความที่ส่ง มาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์นั้น จะต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน หรือไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของวารสารวิชาการหรืองานประชุมวิชาการอื่นใดพร้อมกัน ทั้งนี้ บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารจะต้องผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมี กระบวนการดังต่อไปนี้

3.1 เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความแล้ว จะทำการแจ้งให้ ผู้เขียน บทความทราบ

3.2 กองบรรณาธิการทำการตรวจสอบรูปแบบบทความ ว่าเป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนดหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนด จะทำการแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบและปรับแก้ต่อไป

3.3 กองบรรณาธิการทำการตรวจสอบหัวข้อและเนื้อหาของบทความ ว่าสอดคล้องกับขอบเขตและวัตถุประสงค์ของวารสารหรือไม่ รวมถึงประโยชน์ในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ

3.4 หากบทความผ่านการพิจารณาในเบื้องต้นจากกอง บรรณาธิการ ตามข้อ 3.3 กองบรรณาธิการจะทำการส่งบทความไปยังผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความนั้น ๆ เพื่อทำการประเมิน คุณภาพบทความต่อไป โดยส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่านต่อ 1 บทความ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความแต่อย่างใด และผู้เขียนบทความก็จะไม่ทราบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม หากบทความไม่ผ่านการพิจารณาในเบื้องต้นตามข้อ 3.3 กองบรรณาธิการ จะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบต่อไป

3.5 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินคุณภาพบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะพิจารณาผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งว่าบทความนั้นควรได้รับการตีพิมพ์ต่อไปหรือไม่

3.6 กองบรรณาธิการทำการแจ้งผลการประเมินคุณภาพบทความของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนบทความทราบ หากการพิจารณาตาม ข้อ 3.5 “ผ่าน” จะให้ผู้เขียนทำการปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ (ถ้ามี) ภายในระยะเวลาที่กองบรรณาธิการกำหนด ดังนี้

3.6.1 ระยะเวลาในการปรับแก้บทความครั้งที่ 1 ไม่เกิน 14 วัน นับจากวันที่ กองบรรณาธิการแจ้งผลให้ทราบ หรือระยะเวลาตามที่ กองบรรณาธิการกำหนดตามสมควร หากการปรับแก้ไม่สมบูรณ์ในครั้งนี้ จะทำ

การส่งให้ปรับแก้เพิ่มเติมในครั้งที่ 2 หรือกองบรรณาธิการสามารถปฏิเสธการตอบรับการตีพิมพ์บทความสำหรับการปรับแก้ในครั้งนี้ได้ทันที และถือว่าบทความนั้นไม่ผ่านการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ลงใน TMF Journal

3.6.2 ระยะเวลาในการปรับแก้บทความครั้งที่ 2 ไม่เกิน 10 วัน นับจากวันที่ กองบรรณาธิการแจ้งผลให้ทราบ หรือระยะเวลาตามที่ กองบรรณาธิการกำหนดตามสมควร หากการปรับแก้ไม่สมบูรณ์ในครั้ง นี้ จะส่งให้ปรับแก้เพิ่มเติมในครั้งที่ 3 หรือกองบรรณาธิการสามารถ ปฏิเสธการตอบรับการตีพิมพ์บทความสำหรับการปรับแก้ในครั้งนี้ได้ทันที และถือว่าบทความนั้นไม่ผ่านการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ลงใน TMF Journal

3.6.3 ระยะเวลาในการปรับแก้บทความครั้งที่ 3 ไม่เกิน 7 วัน นับจากวันที่ กองบรรณาธิการแจ้งผลให้ทราบ หรือระยะเวลาตามที่ กองบรรณาธิการกำหนดตามสมควร หากการปรับแก้ไม่สมบูรณ์ในครั้ง นี้ จะทำการส่งให้ปรับแก้เพิ่มเติมในครั้งสุดท้าย หรือกองบรรณาธิการ สามารถปฏิเสธการตอบรับการตีพิมพ์บทความสำหรับการปรับแก้บทความในครั้งนี้ได้ทันที และถือว่าบทความนั้นไม่ผ่านการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ลงใน TMF Journal

3.6.4 ระยะเวลาในการปรับแก้บทความครั้งสุดท้าย ไม่เกิน 5 วัน นับจากวันที่ กองบรรณาธิการแจ้งผลให้ทราบ หรือระยะเวลาตามที่ กองบรรณาธิการกำหนดตามสมควร หากการปรับแก้ไม่สมบูรณ์ในครั้ง นี้ กองบรรณาธิการจะทำการปฏิเสธการตอบรับการตีพิมพ์บทความทันที และถือว่าบทความนั้นไม่ผ่านการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ลงใน TMF Journal

3.7 ในการปรับแก้บทความแต่ละครั้ง กองบรรณาธิการจะทำการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของชื่อบทความ บทคัดย่อ Abstract เนื้อหา เอกสารอ้างอิงและรายละเอียดอื่น ๆ ตามข้อเสนอแนะของ ผู้ทรงคุณวุฒิและ กองบรรณาธิการ รวมถึงรูปแบบบทความตามที่กอง บรรณาธิการกำหนดด้วย

และหากผู้เขียนไม่ส่งบทความฉบับแก้ไขมายัง กองบรรณาธิการภายใน ระยะเวลาที่กำหนด กองบรรณาธิการจะถือว่า ผู้เขียนสละสิทธิ์ในการตีพิมพ์ บทความลงใน TMF Journal

3.8 เมื่อกองบรรณาธิการทำการพิจารณาตรวจสอบบทความ ฉบับแก้ไขแล้ว เห็นว่า บทความควรได้รับการตีพิมพ์ลงใน TMF Journal กองบรรณาธิการก็จะทำการออกหนังสือรับรองการตีพิมพ์ให้ผู้เขียน บทความต่อไป

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปรับแก้ความถูกต้อง ของข้อมูลรูปแบบบทความให้เป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนด เพื่อให้มีรูปแบบเดียวกัน และขอสงวนสิทธิ์ในการปฏิเสธการพิจารณาหรือการตอบรับการตีพิมพ์ บทความได้ในทุกขั้นตอนการพิจารณาหาก เห็นสมควร

บทความที่ตีพิมพ์ถือเป็นลิขสิทธิ์ของกองทุนพัฒนาสื่อ ปลอดภัย และสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม TMF Journal ไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ คัดลอก หรือ เผยแพร่ แต่จะต้องอ้างอิงให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

หมายเหตุ : สำหรับการให้ปรับแก้จำนวนครั้งขึ้นอยู่กับคุณภาพของงานและ หากมีเหตุจำเป็นจริงๆอาจจะยืดหยุ่นวันปรับแก้ได้ เช่นผู้เขียนมีการเจ็บป่วย เป็นต้น

4. การตอบแทนผู้เขียนบทความที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์

ทางบรรณาธิการจะทำการส่งมอบวารสารฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ ให้แก่ผู้แต่งหลัก จำนวน 2 เล่ม

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ระบบอ้างอิงให้ใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้าย บทความ (References) จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

ตัวอย่างรายการเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

Anderson, J. E. (1994). *Public policy-making: Introduction* (2nd ed.). New York: Houghton Mifflin.

ชื่อผู้แต่งคนที่ 1, & ชื่อผู้แต่งคนที่ 2. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์).
สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. Thousand Oaks, CA: Sage.

2. บทความ/ เรื่อง/ ตอน ในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ), ชื่อเรื่อง
หนังสือ (ฉบับพิมพ์ หน้าที่ปรากฏบทความ). สถานที่พิมพ์: ผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

Hall, S. (1996). The question of cultural identity. In Hall, David Held,
Anthony McGrew (Eds.), *Modernity and Its Futures* (pp. 274-
316). Cambridge: Polity Press.

3. บทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ
บทความในวารสาร.

ตัวอย่าง

Zheng, J., Hu, Z., & Wang, J. (2009). Entrepreneurship and innovation:
The case of Yangtze river delta in China. *Journal of Chinese
Entrepreneurship*, 1(2), 85-102.

4. สารระสังเขปจากฐานข้อมูล CD-ROM

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ (ซีดี-รอม). สารระสังเขปจาก: ชื่อฐานข้อมูลและ
หมายเลขเอกสารเพื่อการค้น.

ตัวอย่าง

Vonderwell, S. (2002). *Experiences of students and instructor in an
online technology in education course: A case study* (CD-
ROM). Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts
Item: 3062175.

5. เอกสารออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อบทความ*. วัน เดือน ปีที่สืบค้น จาก <http://www.XX/>
ตัวอย่าง

Atkins, A. (2000). *The effects of uncertainty avoidance on interaction in the classroom*. Retrieved January 10, 2013, from <http://www.birmingham.ac.uk/Documents/collegeartslaw/cels/essays/language/teaching/Atkins1.pdf>

6. อ้างอิง Proceeding

การเขียนบรรณานุกรม รายงานการประชุมวิชาการหรือการสัมมนาทางวิชาการ Proceeding

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อบทความ*. ใน *ชื่อการประชุมหรือสัมมนา* (หน้าเลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วุฒิพงษ์ ประทุมมา และพลพวงศ์ สุขสว่าง. (2562). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ตาม Model-Eliciting Activities สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษ ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. ใน *การประชุมวิชาการทางคณิตศาสตร์ ครั้งที่ 24 ประจำปีการศึกษา 2562* (หน้า 367-379). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

แปลเป็นภาษาอังกฤษ

Pratumma, W., & Suksawang, P. (2019). Development of mathematical creativity based on model eliciting activities

for gifted upper secondary students in science and mathematics. In *Proceeding of the 24th Annual Meeting in Mathematics 2019* (pp. 367-379). Chonburi: Burapha University.

หากมีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA References Style

การอ้างอิงในเนื้อหา

- กรณีอ้างอิงจากงานไทย ให้ทำการเขียนอ้างอิงเป็น

ภาษาอังกฤษ โดยใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียนเท่านั้น และตามด้วยปี ค.ศ.

เช่น งานของ ศิริพันธ์ สาสัตย์ จากปี พ.ศ. 2561

อ้างอิงหน้าข้อความ คือ Sasat (2018)

หรือ อ้างอิงหลังข้อความ คือ (Sasat, 2018)

- กรณีอ้างอิงต่างประเทศ ให้ใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียน

เท่านั้น และตามด้วย ปี ค.ศ.

เช่น งานของ Azita, N. S., Norazah, M. N., & Khalim, A.

จากปี ค.ศ. 2012 อ้างอิงหน้าข้อความ คือ Azita, Norazah and Khalim (2012)

หรือ อ้างอิงหลังข้อความ คือ (Azita, Norazah & Khalim,

2012)

การอ้างอิงท้ายบทความ

- กรณีอ้างอิงจากงานไทย ให้ทำการปรับการเขียนอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษโดยใส่ชื่อสกุล, อักษรย่อชื่อต้น, อักษรย่อชื่อกลาง. (ถ้ามี) ปี (ค.ศ.), แล้วตามด้วยที่มาของเอกสารอ้างอิงนั้น ๆ

เช่น ศิริพันธ์ สาสัตย์ และเตือนใจ ภักดีพรหม (2561), ระบบสถาน
บริบาลผู้สูงอายุ. วารสารประชากรศาสตร์, 25(1), 45-62.

เปลี่ยนเป็น Sasat, S., & Phakdiprom, T. (2018). Nursing Care System
for the Elderly. *Journal of Demography*, 25(1), 45-62

- กรณีอ้างอิงงานต่างประเทศ ให้ใส่ชื่อสกุล, อักษรย่อชื่อต้น,
อักษรย่อ ชื่อกลาง. (ถ้ามี) ปี (ค.ศ.), แล้วตาม ด้วยที่มาของเอกสารอ้างอิง นั้น ๆ

เช่น Azita, N. S., Norazah, M. N., & Khalim, A. (2012). The
language problem issue among foreign workers in the
Malaysian construction industry. *International Journal
of Business and Social Science*, 3(11), 97-99.

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัย และสร้างสรรค์

วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์มีความมุ่งมั่น ที่จะรักษาคุณภาพของวารสาร และการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์ รวมถึงการปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด เพื่อประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วน ตลอดจนผู้อ่านแวดวงวิชาการและสังคมโดยรวมวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์จึงได้กำหนดจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความตามบทบาทและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. บทความของผู้นิพนธ์ที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์นั้น ต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ที่ใดมาก่อน หรือไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของวารสารวิชาการหรืองานประชุมวิชาการอื่นใดพร้อมกัน
2. หากผู้นิพนธ์มีการนำผลงานของผู้อื่นมาไว้ในบทความของตน ผู้นิพนธ์จะต้องทำการอิงในเนื้อหา รวมทั้งการจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ ให้เรียบร้อยไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้นิพนธ์จะต้องเขียนบทความทางวิชาการให้ถูกต้องและเป็นไปตามรูปแบบที่กองบรรณาธิการกำหนดไว้ใน “คำแนะนำในการเตรียมบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัย”
4. ผู้นิพนธ์ที่มีรายชื่อปรากฏในบทความ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในบทความนั้นจริง
5. ผู้นิพนธ์ต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและ การศึกษานั้น โดยไม่บิดเบือนข้อมูลหรือให้ข้อมูลที่เกินเท็จ

6. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัยและระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณากลั่นกรองและตรวจสอบบทความที่ส่งมา เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารที่เปิดรับ

2. บรรณาธิการพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับสาขาวิชาของบทความนั้น ๆ เพื่อประเมินคุณภาพบทความ โดยที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

3 บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิให้ทราบต่อกัน

4. บรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความ โดยไม่มีอคติหรือเหตุผลส่วนตัวในการพิจารณาบทความของผู้นิพนธ์

5. บรรณาธิการต้องตีพิมพ์บทความที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว และผู้นิพนธ์ได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเท่านั้น

6. บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ และไปนำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

7. บรรณาธิการต้องตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการ ประเมิน และตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์ทุกครั้ง

8. บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด และรักษามาตรฐานของวารสาร รวมถึงการพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพและมีความทันสมัยอยู่เสมอ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความที่พิจารณาแก่บุคคลอื่น
2. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนเองเชี่ยวชาญ และมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง โดยมีการประเมิน/วิจารณ์เนื้อหาบทความและให้ข้อคิดเห็นในเชิงวิชาการ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก ไม่มีอคติหรือเหตุผลส่วนตัวในการประเมินบทความ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความที่กองบรรณาธิการส่งให้ประเมินนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบทันที
5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาในการประเมินบทความตาม กรอบระยะเวลาที่กองบรรณาธิการกำหนด
6. หากผู้ทรงคุณวุฒิพบหรือสงสัยว่าบทความจะซ้ำหรือมีการคัดลอก จะต้องแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบเพื่อตรวจสอบทันที
7. หากจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ วารสาร TMF Journal จะไม่เปิดเผยโดยตรงต่อผู้เขียนแต่จะเปิดเผยตรงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาผลงานทางวิชาการเท่านั้น ทั้งนี้ขั้นตอน ต้องเป็นไปตาม พรบ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ

**ค่าธรรมเนียมในการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์
ในวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ**

อัตราค่าธรรมเนียม

- ค่าธรรมเนียมการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ลงใน TMF Journal บทความละ 1,500 บาท (ชำระเมื่อบทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ เพื่อส่งไปยังผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต่อไป)
- แต่ในระยะแรก 3 ปีแรก ยกเว้นค่าธรรมเนียม (2565-2567)
- ค่าธรรมเนียมการสมัครสมาชิกหรือต่ออายุสมาชิกวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ปีละ 200 บาท (4 ฉบับต่อปี)
- ค่าธรรมเนียมการขอซื้อตัวเล่มวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ เพิ่มเติม เล่มละ 180 บาท

หมายเหตุ การชำระค่าธรรมเนียมในการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์นั้น ไม่ได้ถือว่าบทความจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์เสมอไป เพราะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการก่อน ซึ่งจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน จึงจะสามารถแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้เขียนได้ว่าบทความผ่านการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ต่อไปหรือไม่ ทั้งนี้ กองบรรณาธิการจะไม่คืนเงินค่าธรรมเนียมให้กับผู้เขียน ไม่ว่าบทความจะได้รับการตีพิมพ์ลงใน TMF Journal หรือไม่ก็ตาม

ใบสมัคร/ต่ออายุสมาชิก วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ข้าพเจ้า.....
โทรศัพท์ : E-mail.....
ขอสมัคร/ ต่ออายุสมาชิกวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
เป็นเวลา ปี ตั้งแต่ปีที่ จนถึง
ถึงปีที่
ชื่อและที่อยู่ในการจัดส่ง
ชื่อและที่อยู่ในการออกใบเสร็จ

ลงชื่อ..... ผู้สมัคร
วันที่...../...../.....

อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (4 ฉบับ) 200 บาท

ชำระค่าสมาชิกวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ (TMF) โดยโอนเงิน
ผ่านบัญชีธนาคาร เท่านั้น

เลขที่บัญชี ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

ธนาคาร. สาขา.....

กรุณาส่งใบสมัครพร้อมกับหลักฐานการชำระได้ 2 ทาง ดังนี้

1) ทางอีเมล : journal.tmf@thaimediafund.or.th

2) ทางไปรษณีย์ : กองบรรณาธิการวารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัย
และสร้างสรรค์ (TMF)

เลขที่ 388 อาคาร เอส.พี. (ไอบีเอ็ม) อาคารเอ ชั้น 6
ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร 10400

โทร. 02 273 0116-9 โทรสาร. 02 273 0119

E-mail : journal.tmf@thaimediafund.or.th

เว็บไซต์ : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tmfjournal/index>

TMFJournal

กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

เลขที่ 388 อาคารเอส.พี. (ไอบีเอ็ม) อาคาร 6 ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

โทร. 02 273 0116 - 9 โทรสาร. 02 273 0120

E-mail : journal.tmf@thaimediafund.or.th

Website : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tmfjournal/index>